

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2018

Meddelande nr 50 från Hornborgasjöns fältstation
Hornborgadokument nr 54 Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Rapport 2019:39

Hornborgasjöns fältstation 2018

Arbetsgruppen

- Sammanställande:** LOTTA BERG, N Lundby Trumpetaregården, 532 93 Axvall, 0511-173 31, 0708-812 814, LottaCBerg@yahoo.com
- Kassör:** GUNNAR HURTIG, Sjövägen 32, 565 32 Mullsjö, 0392-133 33, sjolyckan@telia.com
- Ledamot:** CHRISTOPHER MAGNUSSON, Studiegången 16 lgh 212, 41681 Göteborg, 073-6310387, christopher.ducktrap@icloud.com
- Ledamot:** JANNE PETTERSSON, Stenåldergatan 12, 53331 Götene, 070-2037879, Jannepettersson.64@gmail.com
- Ledamot:** KATARINA BREMSJÖ, Våmbsvägen 11, 54133 Skövde, 0703-085414, Katarina@bremso.se
- Ledamot:** PETER LAUDON, Ryttagårdsvägen 14, 532 73 Varnhem, 0511-60586, peterlaudon1@gmail.com
- Ledamot:** JOHAN BERGQUIST, Store tränsvägen 11, 441 92 Alingsås. 076-248 70 52, johan-det@hotmail.com
- Ledamot:** EDVIN KLEIN, Vallby bredängen 549 91 Tidå 0767931312, Edvin_klein@outlook.com

Övriga som medverkat i verksamheten 2018

ÅKE ABRAHAMSSON, Skyberg, Marka, 521 92 Falköping. 0515-260 42, ake.p.abrahamsson@telia.com (Stationschef)

BJÖRN BJÖRNSSON, Skövde, 070-964 59 89, fogelbjorn@hotmail.com
CHRISTER BLANK, Falköping, 070-311 19 81, Christer_blank@hotmail.com
PETTER BOHMAN, Broddetorp. 0730-27 39 62, petter.bohman@gmail.com
MAGNUS HALLGREN, Tidaholm, 073-739 29 37, m.hallgren@gmail.com
PEDER HEDBERG FÄLT, Skövde, 0500-43 006, peder.hedberg.falt@lansstyrelsen.se
MIKE HENRY, Newcastle, UK, 0044 191 2674957 Michael.henry@tesco.net
CLAS HERMANSSON, Visby, 070-254 03 95, clas.hermansson@telia.com
KENT-OVE HVASS, Vårsås, 070-393 96 43, kentove.hvass@telia.com
GUNNAR JAKOBSSON, Falköping, 0500-49 21 20, gunnar.jakobsson@hotmail.com
BERTIL JOHANSSON, Skövde, 070-542 50 48, bertil.breman@gmail.com
BRITT-MARIE JOHANSSON, Skövde, 070-542 50 48, bertil.breman@gmail.com
KERSTIN JÄGMARKER, Axvall, 076-760 63 60, soren.jagmarker@telia.com
SÖREN JÄGMARKER, Axvall, 076-760 63 60, soren.jagmarker@telia.com
ANITA LJUNGSTRÖM, Falköping, 070-587 09 08, ljungstrom.051580078@telia.com
LENNART LJUS, Falköping, 070-385 71 68, lennart.ljuhs@home.se
BO MONSÉN, Lerdala, 070-315 04 03, mosen.siv@gmail.com
SIV MONSÉN, Lerdala, 070-315 04 03, mosen.siv@gmail.com

BENGT PETTERSSON, Varnhem, 0511-603 25, petterssonvarnhem@hotmail.com
MATS ROSENGREN, Broddetorp, 0500-49 13 13, pomologen@live.se
MANNE RYTTMAN, Skövde, 0703-17 45 52, m.ryttman@gmail.com
GERD SUNDÉN, Falköping, 070-638 50 92
HELGE SUNDÉN, Falköping, 070-638 50 92
ALBIN THORSSON, Falköping, 0730-25 58 17, albin@torsson.se
ERIC THORSSON, Broddetorp, 0500-49 11 16, eric@torsson.se
ULRICH TOURBIER, Falköping, 073-051 58 78, ulrich.tourbier@telia.com
MICKE WILSON, Varnhem, 070-8169793, Mikael.Wilson@outlook.com

Förord

Denna rapport utgör både Hornborga-dokument och meddelanden från Hornborgasjöns fältstation. Rapporten är en faktasamling om det biologiska livet under 2018, främst fåglar, i och kring Hornborgasjön insamlat av medlemmar i Hornborgasjöns fältstation. Rapporten grundar sig på arbeten utförda med ekonomiskt stöd från Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Hornborga-dokumentet

Är namnet på en serie rapporter som började tryckas 1982 i syfte att samla det material av vitt skilda slag som insamlats inför, i samband med eller efter Hornborgasjöns restaurering. Målsättningen är att allt material som kan ha dokumentationsvärde skall redovisas i serien. Detta innebär dock att också en del faktasammanställningar av karaktären arbetsmaterial kommer att ingå. Publikationerna utges av Länsstyrelsen i Västra Götaland, platskontor Hornborgasjön. En förteckning över hittills utkomna Hornborgadokument finns i slutet av rapporten.

Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation ISSN 1101-5470

Är namnet på den serie undersökningsresultat eller annan väsentlig information som publiceras från Hornborgasjöns fältstations verksamhet. I de fall när Hornborgasjöns fältstation står som utgivare av publikation i meddelandeserien har publikationen ovanstående ISSN-beteckning. En förteckning över hittills utkomna meddelanden finns i slutet av rapporten.

Hornborgasjöns fältstation

Hornborgasjöns fältstation, som bildades 1983, bedriver biologiska undersökningar vid Hornborgasjön. Målsättningen för fältstationen är att inom sitt verksamhetsområde, som främst utgörs av Hornborgasjön med kringliggande naturområde, vara centrum för tillämpad naturvetenskaplig forskning.

Hornborgasjöns fältstation skall därvid speciellt bevaka

- Hornborgasjöns utveckling, dokumentera sjöns vegetation och fågelliv samt effekterna av sjörestaureringen
- Hornborgasjöns nationella och internationella betydelse som häckningslokal och rastlokal för fåglar
- våtmarkernas skötsel
- kulturlandskapets utveckling

Verksamheten handhas av ideellt arbetande personer. Fältstationen är lokaliserad till Fågeludden, där lokaler disponeras i Länsstyrelsens administrationsbyggnad.

Huvudman för Hornborgasjöns fältstation är Västergötlands Ornitologiska Förening.

ISSN 1101-5470

Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation

Utgivningsår: 2019

Utgivare: Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Naturvårdsenheten

Redaktion: Lotta Berg

Omslagsbild: Nils Forshed

Rapporten finns i pdf-format på

<http://extra.lansstyrelsen.se/hornborga/Sv/fakta-om-hornborgasjon/las-mer/Pages/index.aspx>

under Biologiska undersökningar och på.

<https://hornborgasjonsfaltstation.wordpress.com/> under Publikationer

Artiklar i denna publikation bör citeras:

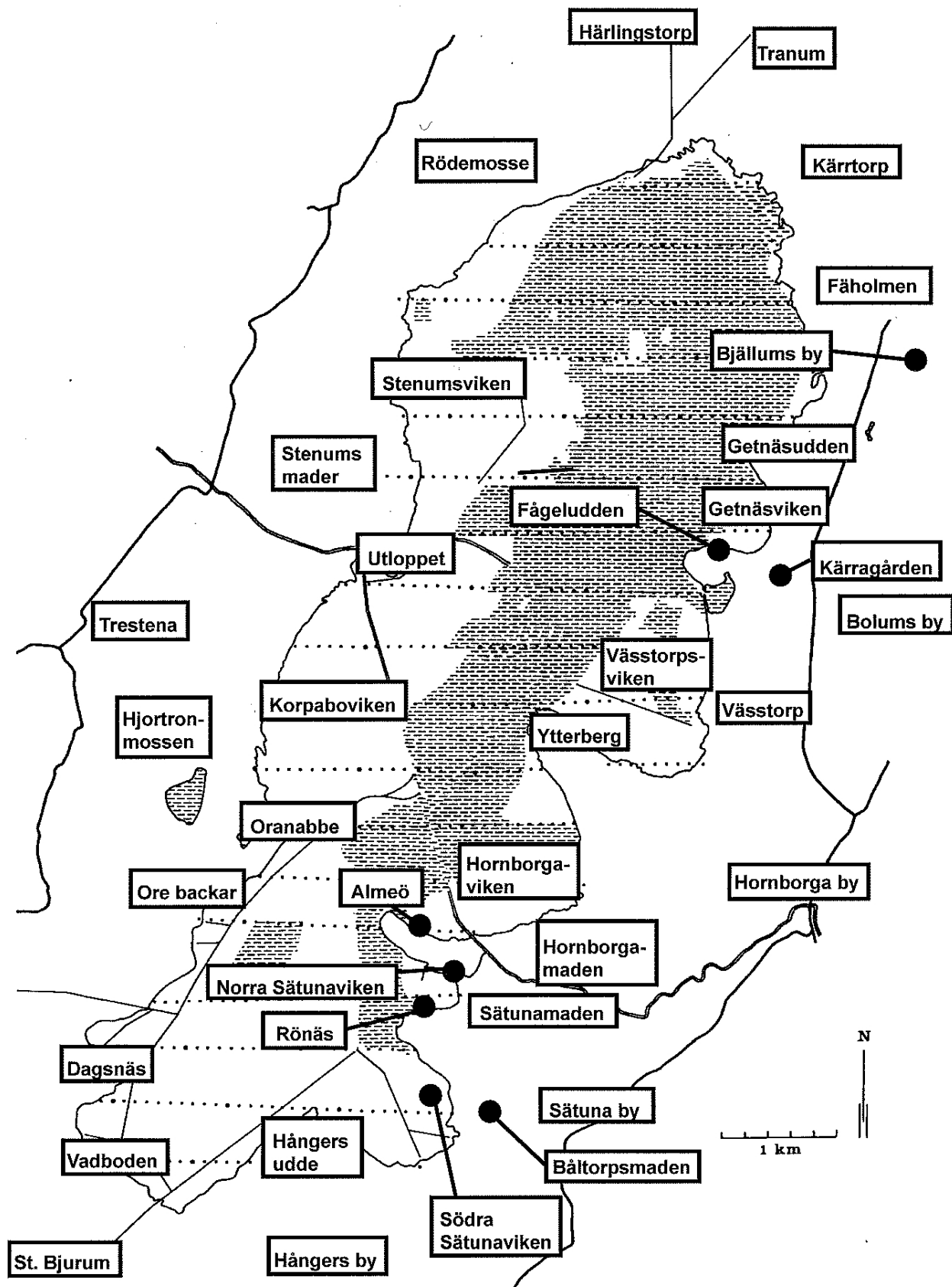
Exempel

Pettersson, B. 2019. Häckande havsörnvid Hornborgasjön 2018. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2018, sid 35. Meddelande nr 50 från Hornborgasjöns fältstation/Hornborgadokument nr 54. Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Utsiktsplattformen vid Fågeludden. Foto: Lotta Berg

Hornborgasjön 2018

Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 2018

Lotta Berg

Organisation

Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation administreras av ett arbetsutskott som under året bestått av Lotta Berg (sammankallande), Gunnar Hurtig (kassör), Janne Pettersson, Katarina Bremsjö, Peter Laudon, Johan Bergquist, Edvin Klein och Christopher Magnusson. Åke Abrahamsson har som stationschef deltagit i arbetsutskottets möten. Ytterligare ett 25-tal personer är knutna till fältstationens verksamhet.

Möten

Stationens arbetsutskott har haft fem protokollförda möten under 2018, där säsongens fältarbete och fältstationens verksamhet diskuterats och planerats.

Lotta Berg och Clas Hermansson medverkade vid den internationella konferensen i Sabres/Arjuzanx i Frankrike i december.

Information

På stationens hemsida finns information om stationens verksamhet. Kontinuerligt under säsongen uppdateras hemsidan med nyheter från stationens fältarbete. Hemsidan administreras av Katarina Bremsjö och nyheter läggs in av Lotta Berg. Materialet uppdateras allteftersom.

Fältstationen har även en Facebooksida där stora och små nyheter om Hornborgasjön och om fältstationens verksamhet regelbundet presenteras. Facebooksidan hade vid årsskiftet ungefär 2400 "gillare" som följer inläggen där, och inläggen delas ofta vidare av bl.a. Naturum Hornborgasjöns Facebookadministratör. Fältstationen medverkar även vid behov i Facebookgruppen "Svenska ringmärkare". Fältstationen har en e-postlista för att hålla kontakt med de som är engagerade i fältstationens verksamhet. Fältstationens informationsblad om verksamheten har under året tryckts upp och finns tillgängligt vid naturum Hornborgasjön och besökscentrum Trandansen, samt i samband med olika evenemang.

Hornborgaseminarier

Söndagen den 25 februari anordnades det årligen återkommande Hornborgaseminarier i filmsalen vid Café Doppingen vid Fågeludden. Under seminariet redovisade projektledarna sina resultat från säsongens arbete med Hornborgasjöns fågelliv. Det inbjudna föredraget hölls av Petter Bohman, biolog bosatt vid sjön, som berättade om sina fladdermusinventeringar vid Hornborgasjön och i Valleområdet. Seminariet var som vanligt välbesökt, med närmare 50 deltagare.

Publik verksamhet

Evenemanget "Tranfestivalen" genomfördes under första helgen i april 2018. På Hornborgadagen i september, och vid ett par ytterligare tillfällen, visades ringmärkning för allmänheten. Fältstationen medverkade i arrangemanget "fågeltornskampen" i maj, då också allmänheten var inbjuden att hjälpa till.

Projekten

Projekten tillsammans med ringmärkningen utgör stationens kärnverksamhet. Verksamheten utgör en viktig del i uppföljningen av Hornborgasjöns restaurering.

Fältstationen har genom inventeringar och undersökningar under säsongen följt fågellivet i och kring Hornborgasjön. Fältarbetet inleddes under våren med inventeringar av rastande simfåglar, tranor och andra våtmarksfåglar. Under häckningstid genomfördes inventeringar av häckfågelfaunan i och kring sjön. Under hösten pågick räkningar av rastande simfåglar samt rastande tranor. Fältstationen har också medverkat i den av BirdLife Sverige rikstäckande aktiviteten sjöfågelinventering, i mitten av maj.

Personal

Åke Abrahamsson har under året verkat som stationschef. Han har varit ansvarig för flera av projekten, drivit stationens löpande arbete samt representerat VgOF/fältstationen bland annat i Länsstyrelsens arbetsgrupp kring grågås.

Christopher Magnusson har ansvarat för småfågelmärkningen vid Kärrgården och Järnbron. Fältstationen har varit representerad i gåsarbetsgruppen. Det har ringmärkts vid Fågeludden och Järnbron, och i begränsad omfattning på andra platser runt sjön. Sammanlagt har 3792 fåglar (inklusive 47 tornfalkar och 1 havsörn) ringmärks runt sjön under året.

Publiceringar

Fältstationen ansvarar numera för en stående spalt (en till två sidor) i varje nummer av GRUS, där vi tar upp aktuella aktiviteter, projekt, lokaler etc. Fältstationen publicerar, i likhet med övriga svenska fågelstationer, även en sammanfattning av föregående års verksamhet i BirdLife Sveriges årsskrift "Fågelåret". Vidare höll stationen ett föredrag på den internationella trankonferensen i Frankrike.

Ekonomi

Verksamheten har under året stöttats ekonomiskt av Länsstyrelsen Västra Götalands län. Vi riktar ett varmt tack till vår bidragsgivare som gör vår verksamhet möjlig att genomföra!

Figur 1. Svartmes, Utloppet, maj. Foto: Lotta Berg.

Figur 2. Ladusvala, Fågeludden, maj.

Projekt 2018

Häckande svarthalsade doppingar i Hornborgasjön	Peder Hedberg Fält
Ruggande grågäss vid Hornborgasjön	Clas Hermansson
Häckande grågäss vid Hornborgasjön	Clas Hermansson
Häckande svanar i Hornborgasjön	Åke Abrahamsson
Häckande kärrhökar vid Hornborgasjön	Bengt Pettersson
Häckande havsörn vid Hornborgasjön	Bengt Pettersson
Häckande tornfalkar vid Hornborgasjön	Åke Abrahamsson
Häckande svarttärnor vid Hornborgasjön	Peder Hedberg Fält
Häckande fisktärnor vid Hornborgasjön	Lotta Berg & Katarina Bremsjö
Häckande skrattmåsar i Hornborgasjön	Åke Abrahamsson
Häckande fiskgjusar i Hornborgasjön	Christopher Magnusson
Förekomsten av trastsångare vid Hornborgasjön	Albin Thorsson
Rastande simfåglar vid Hornborgasjön	Åke Abrahamsson
Rastande tranor vid Hornborgasjön	Bertil Johansson & Clas Hermansson
Häckfågelinventering vid Vallen	Janne Pettersson
Ringmärkning vid Hornborgasjön	Christopher Magnusson
Fågelobservationer vid Hornborgasjön	Magnus Hallgren & Christopher Magnusson
Natura 2000	Åke Abrahamsson

Figur 3. Tornfalk, Stommen, Ytterberg, augusti. Foto: Lotta Berg.

Figur 2. Tornfalk med byte, Fågeludden, augusti. Foto: Lotta Berg.

Väder och vatten vid Hornborgasjön 2018

Peder Hedberg Fält

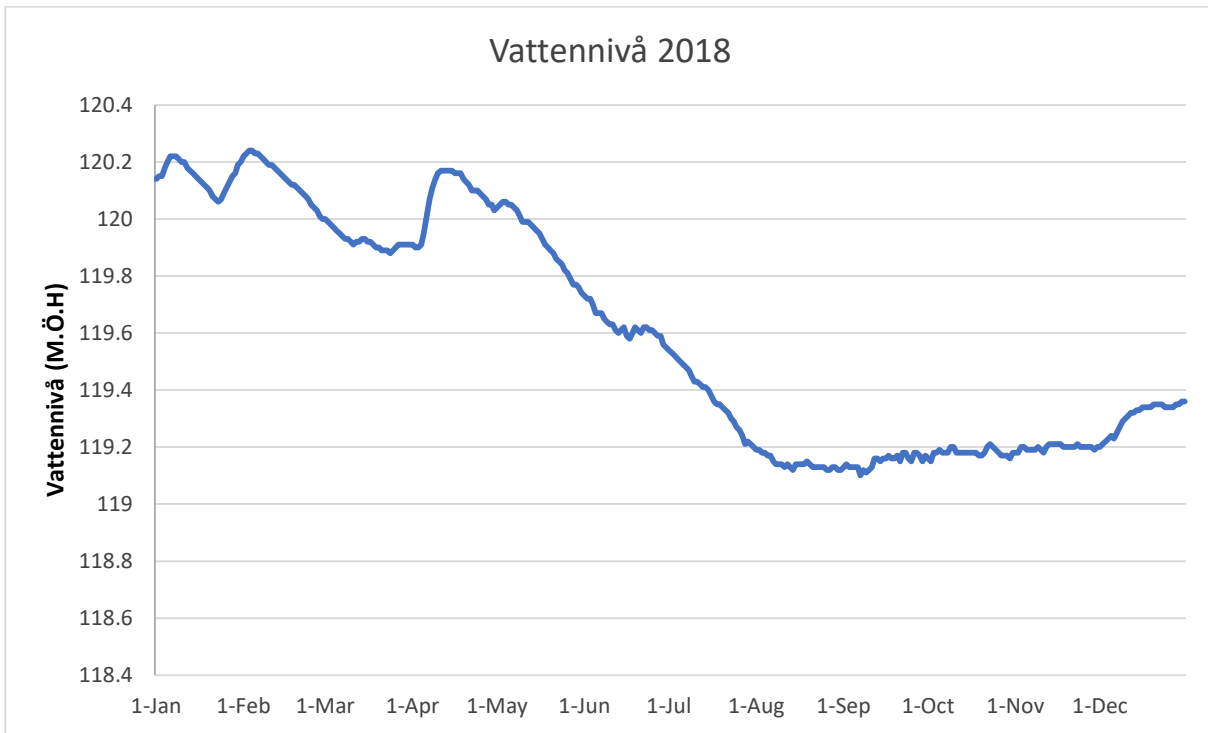
Årets första månad blev mild i stora delar av landet. Isen på sjön lade sig helt den 6 januari för att innan ha varit öppen här och var. Vattenståndet i sjön var ganska högt med nivåer kring +120,20 m. Snödjupet var lågt hela vintern och i slutet av januari kom dock en del snö som färgade landskapet vitt. Årets högsta vattennivå inträffade den 3 februari med +120,24 m (figur 1). Kung Bore behöll sin kalla hand över bygden under hela mars med låga temperaturer.

April inleddes med påsken som bjöd på kallare väder än normalt och samtidigt mer snö, vilket vi oftast kallar för typiskt aprilväder. Toppen beträffande antalet rastande tranor inföll inte kring månadsskiftet mars/april som de senaste åren, utan helgen därefter. När värmen väl dök upp i början av april smälte återstoden av snön och sjöns vattennivå steg återigen, till vårens högsta nivå som uppmättes den 15 april med + 120,17 m. Sjön blev helt isfri den 9 april. Sommarvärmen kom tidigt till bygden och gjorde att maj blev rekordvarm och rekordsolig i stora delar.

Efter den exceptionella värmen i maj följde juni månad med mer typiskt och varierat svenskt sommarväder, framför allt i mitten av månaden. En hel del regn kom i mitten och slutet av månaden, vilket var välbehövligt då värmen i maj orsakade torrare marker än brukligt. Sjöns vattennivå sjönk stadigt från april månad och några översvämningar orsakades inte av åskovädren under juni. I början av juli började en lång period med mycket värme och ytterst lite nederbörd. Den torra och varma perioden varade fram till den 10 augusti. Under juli föll totalt endast 9 mm regn i Skara, samtidigt som värmen tilltog på temperaturer kring +30 grader. I Mariestad uppmättes 34,7 grader den 8 augusti. En hel del skogsbränder förekom i mellersta delarna av landet och eldningsförbud rådde även i Hornborgabygden. Kring den 10 augusti föll så äntligen regnet. Sjöns vattennivå var efter torkan mycket låg och stora områden med blottlagd botten drog till sig en hel del rastande vadare från norr.

Sjöns vattennivå fortsatte att vara låg, kring +119,15 m, när vi passerade höstens första månad. September blev i sin helhet varmare än normalt och inleddes också varmt. Sjöns lägsta nivå uppmättes den 7 september med +119,10 m (figur 1). Lågtrycken kom annars att dominera väderläget och under slutet av månaden blev det mycket blåsigt med stormvarningar på de större sjöarna. Perioden med brittsomardagar var relativt långvarig med flera dagar med höga temperaturer. Slutet av månaden blev det mer typiskt höstväder, fast med ganska små nederbörds mängder. Det nederbördsfattiga vädret fortsatte in i november och först i början av december föll någon nederbörd att tala om och sjön började stiga efter varit rekordlåg hela hösten. Vid årets slut var sjöns nivå +119,36 m, fast julen blev vitklädd till mångas förtjusning.

Medelvattenståndet för sjön över året blev + 119,60 m och vattenståndsamplituden mellan årets högsta och lägsta vattennivå var 114 cm. Årsnederbörden blev 529 mm vid SMHI:s station i Skara mot normala 564 mm, vilket var 94 % jämfört med normalt. Med normalt menas medelvärdet för 30-årsperioden, 1961-90.

Figur 1. Vattenståndet i Hornborgasjön 2018 (data från SMHI:s pegel 108-2455 Fågeludden).

Figur 2. Fågeludden i sommartorka, 6 juli 2018. Foto: Lotta Berg

Figur 3. Lågt vattenstånd och små vakar av öppet vatten utanför Ytterberg, 25 dec 2018. Foto: Lotta Berg

Natura 2000-inventeringar vid Hornborgasjön 2018

Åke Abrahamsson

Uppföljning av Natura 2000 områden gäller hela Sverige. Syftet med inventeringarna är att bedöma områdenas bevarandestatus genom fortlöpande och långsiktiga uppföljningar. I stort handlar det om att räkna de fåglar som är knutna till en noga avgränsad biotop, i vårt fall strandäng. Uppgifter insamlas om ett antal arter som utgör underlag för att skapa ett index som användes vid jämförelser mellan områden. Dessutom görs en bedömning av strandängens status i övrigt såsom betesintensitet, gräsmängd, förbuskning etc. Denna uppföljning görs under september till oktober månad.

Allmänt

För Hornborgasjöns del innebär detta att fågellivet från och med 2005 skall följas upp på strandängarna omkring sjön. Strandzonen är indelad i 15 delområden som skall inventeras inom en period om tre år, dvs. fem områden per år. Därtill kommer fyra fasta områden som skall inventeras årligen (Hornborgamaden, Almeö, Borängen och Långeland). Se tabell 2.

Inventeringsmetoden är anpassad för att göra det möjligt att genomföra uppföljning med en rimlig arbetsinsats och därigenom säkerställa arbetets utförande för framtiden. Resultatet rapporteras årligen till anslänsstyrelsen i Västra Götalands län. Bakgrund och inventeringsmetod har beskrivits av Svensk Naturförvaltning (2005).

Den sammanlagda storleken av de marker runt Hornborgasjön som per definition klassas som strandäng är avsevärd, ungefär 500 hektar. Eftersom Hornborgasjön är starkt reglerad finns inte den naturliga påverkan på strandängarna som en stor variation i vattennivån ger. Hävd av olika slag är därför en förutsättning för att begreppet strandäng skall vara relevant. Hävden är i huvudsak av två slag, slåtter och inhyrt nötbete. I södra delen finns dock en betydande uppfödning av amkor och ungdjur. Omfattningen av denna verksamhet innebär att mycket stora arealer betas i naturlig jordbruksdrift. Slåtter utförs av länsstyrelsens personal och kan endast ske när eftersommar och höst är tillräckligt torra. Historiskt har sjöns strandängar utgjort en viktig resurs i det äldre jordbruket, detta framgår tydligt i lantmäteri-protokoll och jordeböcker. Sammanfattat kan man med emfas säga att strandängarna i nutiden är en mycket viktig del av reservatet Hornborgasjön. Riktiga och väl avvägda skötselåtgärder är därför av avgörande betydelse för strandängarnas funktion. Utebliven eller otillräcklig hävd får omedelbar och negativ effekt på fågelfaunan.

Metod

Inventeringarna 2018 har utförts av Christopher Magnusson (Almeö och Hornborgamaden), Lotta Berg (Kärrtorp), Åke Abrahamsson (Kalvamyren), Kent Ove Hvass (Sätunamaden) Jan Erik Pettersson (Dagsnäs, Borängen och Långeland), Edvin Klein & Simon Stenberg Jönsson (Hångers udde) samt Manne Rytman (Almeö).

Inventeringen utförs som en linjetaxering som upprepas två gånger per säsong, Varje område besöks en gång i maj och en gång i juni månad under perioden 15 maj till 15 juni. Alla vuxna fåglar (ej årsungar) som vistas inom strandängen antecknas. Det är viktigt att endast bokföra fåglar

som strikt finns inom gränsen för strandängen enligt fastställd karta. Överflygande fåglar och individer som inte är knutna till området antecknas separat.

Avståndet mellan linjerna bör vara maximalt 100 meter och ordnas så att linjerna om möjligt genomkorsar ytan med ett zick-zack mönster. Vid den andra inventeringen genomkorsas området så att föregående linjer inte används, utan att inventeringsytan blir relativt jämnt täckt.

Svårtillgängliga områden såsom t.ex. vassbälten eller blöta (dm-djupt vatten) delar inventeras genom att fåglar noteras som ses eller hörs från dessa ytor. De fåglar som finns på vattenytor utanför strandlinjen räknas endast om de bedöms tillhöra strandängen. Detta kan naturligtvis vara svårt att avgöra, men individer längre ut än 25 meter räknas inte såvida det inte är uppenbart att de tillhör området. Det är önskvärt men inte alls nödvändigt att utföra inventeringen på morgonen.

Inventeringsöversikt

I översikten nedan (tabell 1) kan man se hur alterneringen mellan områdena ser ut för de senaste fem åren. Alla områdena har inventerats flera gånger sedan starten 2005.

Tabell 1. Förteckning över Natura 2000 områden vid Hornborgasjön och planerat inventeringsår från och med 2014. Detta innebär att fyra fasta och fem rörliga områden inventeras årligen.

Område	Inventeringsår					
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Hornborgamaden	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Almeö	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Borängen	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Långeland	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Fäholmen	2014	-	-	2017	-	-
Kärrtorp	-	2015	-	-	2018	-
Getnäsudden	-	-	2016	-	-	2019
Fågeludden	2014	-	-	2017	-	-
Kalvamyren	-	2015	-	-	2018	-
Västorpsviken	-	-	2016	-	-	2019
Ytterberg	2014	-	-	2017	-	-
Sätunamaden	-	2015	-	-	2018	-
Rönäs	-	-	2016	-	-	2019
Båltorpsmaden	2014	-	-	2017	-	-
Hångers udde	-	2015	-	-	2018	-
Vik	-	-	2016	-	-	2019
Vadboden	2014	-	-	2017	-	-
Dagsnäs	-	2015	-	-	2018	-
Hästahuvudet	-	-	2016	-	-	2019

Tabell 2. Fågelförekomsten inom respektive delområde inom Natura 2000 området Hornborgasjön 2018. Tabellen redovisar samtliga förekommande arter och högsta antal som är knutna till strandängen från de inventeringar som utförts under perioden mitten av maj till mitten av juni månad 2018. Tabellens artförteckning visar även samtliga arter som någon gång påträffats vid de senaste nio årens inventeringar. Följande förkortningar har använts; Hor = Hornborgamaden, Alm = Almeö, Bor = Borängen, Lån = Långeland, Kärr = Kärrtorp, Kalv = Kalvamyren, Sät = Sätunamaden, Hång = Hånger, Dag = Dagsnäs.

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Kärr	Kalv	Sät	Hång	Dag
Knölsvan	-	5	-	-	-	-	-	12	-
Sångsvan	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Snögås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grågås	78	2	510	-	19	-	-	415	74
Stripgås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kanadagås	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitkindadad gås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gravand	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Snatterand	1	-	3	-	1	3	-	15	2
Kricka	-	30	-	-	-	9	-	65	2
Gräsand	-	5	5	-	8	6	-	36	-
Årta	-	3	2	-	1	2	-	2	-
Skedand	2	2	2	-	2	3	-	9	1
Bläsand	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brunand	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vigg	-	-	-	-	-	-	-	12	-
Knipa	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Storskrake	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kornknarr	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rapphöna	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skäggdopping	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gråhakedopping	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Storskarv	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rördrom	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Gråhäger	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Ägretthäger	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Sparvhök	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brun kärrhök	-	-	-	-	2	1	-	-	-
Fiskgjuse	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tornfalk	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lärkfalk	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Havsörn	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Röd glada	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brun glada	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ormvråk	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Kärr	Kalv	Sät	Hång	Dag
Sothöna	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vattenrall	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trana	1	2	-	-	2	2	2	104	3
Strandskata	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Tofsvipa	10	61	6	-	6	7	14	87	27
Enkelbeckasin	3	2	2	16	8	5	18	7	35
Dvärgbeckasin	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Morkulla	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Storspov	2	-	-	-	1	-	7	-	-
Brushane	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Svartsnäppa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gluttsnäppa	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Rödbena	7	9	4	-	4	-	5	5	6
Drillsnäppa	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Grönben	-	2	-	-	1	-	-	2	5
Skogssnäppa	-	-	-	-	1	-	-	-	10
M strandpipare	-	2	1	-	3	-	-	-	-
S strandpipare	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Kärrsnäppa	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dvärgmås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skrattmås	1	4	-	-	12	-	-	-	-
Fiskmås	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Havstrut	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gråtrut	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fisktärna	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Ringduva	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skogsduva	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jorduggla	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Större hackspett	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gök	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tornseglare	-	-	-	-	8	-	-	-	-
Sånglärka	21	-	4	3	4	-	11	16	2
Ladusvala	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hussvala	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Backsvala	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ängspiplärka	21	2	9	11	8	2	16	27	30
Trädpiplärka	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Gulärka	39	44	22	22	14	2	27	19	51
Sädesärka	2	4	2	-	2	-	-	3	11
Näktergal	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Järnsparv	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rödhake	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Buskskvätta	5	-	3	4	-	1	5	12	30
Stenskvätta	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Art	Hor	Alm	Bor	Lån	Kärr	Kalv	Sät	Hång	Dag
Dubbeltrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Taltrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Koltrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Björktrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rödvingetrast	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Törnskata	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gräshoppsångare	2	-	-	-	-	-	1	2	1
Sävsångare	27	14	4	-	8	4	6	5	12
Trastsångare	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Rörsångare	9	6	-	-	2	-	-	-	1
Kärrsångare	4	1	-	-	3	-	-	3	-
Härmsångare	-	-	-	-	-	4	-	-	-
Törnsångare	1	-	-	-	1	3	2	2	2
Ärtsångare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trädgårdssångare	-	-	-	-	1	5	-	-	-
Svarthätta	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Lövsångare	-	-	-	-	2	9	-	4	3
Grönsångare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gärdsmyg	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grå flugsnappare	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Sv/v flugsnappare	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Entita	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blåmes	-	-	-	-	4	-	-	-	-
Talgoxe	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nötväcka	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Trädkrypare	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nötskrika	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skata	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Kråka	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Kaja	40	-	-	-	-	-	-	-	-
Korp	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stare	-	40	-	-	6	-	5	8	-
Bofink	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Grönfink	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Steglits	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Hämpling	-	-	-	-	4	-	-	-	-
Rosenfink	-	-	-	-	1	4	-	-	-
Pilfink	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gråsparv	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gulsparv	-	-	-	-	-	3	-	-	-
Sävspurv	35	7	6	-	10	11	6	11	29
Antal arter 2018	23	25	19	5	36	25	15	30	24

Tabell 3. Nedan visas en jämförelse för de fasta områdena avseende antal arter år 2006-2018.

Antal arter/år	Hor	Alm	Bor	Lån	Summa arter
2018	23	25	19	5	72
2017	41	25	17	8	90
2016	31	29	19	6	85
2015	39	17	13	7	76
2014	40	27	28	8	103
2013	30	26	23	13	92
2012	45	34	16	17	112
2011	43	45	24	17	129
2010	49	29	19	17	114
2009	45	28	22	19	114
2008	51	41	28	20	140
2007	49	40	31	17	137
2006	38	34	20	12	104

Figur 1. Gulärkla, juni. Foto: Lotta Berg

Figur 2. Ängspiplärka, juni. Foto: Lotta Berg

Resultat och diskussion

Som framgår ovan utförs dessa Natura 2000-inventeringar enligt uppdrag. Underlaget som skapas är inte tillräckligt för att mäta den häckande fågelfaunan på ett fullständigt sätt och det är inte heller meningen. För att så skall kunna ske krävs att den metod som går under namnet revirkartering används. Ändå skapas här en form av resultat som kan användas på olika sätt. Man kan se av tabellen ovan att antalet arter var signifikant högre under de tidiga åren än under de senare. Den troligaste förklaringen ligger förmodligen i tolkningen av strandängsbegreppet, som skall tolkas strikt. Vid en tillbakablick kan man se att vi var betydligt vidlyftigare i synen på vilka arter som skulle noteras vid tiden när inventeringarna startade än vad vi är nuförtiden. Det finns dock skillnader i materialet över tid där det förefaller sannolikt att en biotopförändring har skett. Tydligast framträder detta i området Långeland, där det förefaller ganska säkert att någon form av förändring har ägt rum. I de sammanställningar som uppdragsgivaren gör mäter man på strandängsarter per definition.

Det är emellertid antalet individer som spelar den större rollen. Här har vi tidigare valt ut fem typiska strandängsarter för våra jämförelser. Dessa är rödbena, tofsvipa, gulärkla, ängspiplärka och

sånglärka. En sammanställning avseende åren 2009-2014 finns i Hornborgadokumentet för 2014. Om vi jämför denna mätning med årets inventering ser vi ett blandat resultat. Data från den tidigare mätningen anges inom parentes som ett genomsnitt för åren 2009-2014. Alla områden ingår. Rödbena = 40 (50), Tofsvipa = 218 (233), Gulärta = 240 (202), Ängspiplärka = 127 (65), Sånglärka = 61 (39).

Man kan dock inte dra några långtgående slutsatser av detta eftersom man måste komma ihåg att den minsta omfattning en mätning kan ha är samtliga femton områden, således ett helt tidsomlopp. Eftersom metoden är lika summarisk för alla inventerare kan man förmodligen se en tendens över en längre period, förslagsvis tio år. En sådan sammanställning kommer att göras senare.

Figur 3. Delar av Hornborgaviken i augusti 2018, dvs efter häckningstid och efter att Natura 2000-inventeringarna genomförts för året. Foto: Åke Abrahamsson

Rastande simfåglar i Hornborgasjön 2018

Åke Abrahamsson

Räkningarna av Hornborgasjöns våtmarksfåglar är grunden i den omfattande undersökningsverksamhet som Hornborgasjöns fältstation bedriver sedan många år tillbaka. När fältstationen bildades i början av åttiotalet hade räkningarna redan pågått ett antal år, man får gå tillbaka till sextiotalet och Per Olof Swanbergs initiativ för att finna någon startpunkt. Dynamiken i sjösystemet är avsevärd. Stora områden med gammalt ris försvinner i snabb takt och därmed häckningsmöjligheter för många simfåglar. Man kan tänka sig att riset fungerat som ersättning för vassruggar och annan vegetation. Dessutom har vattenståndet varierat kraftigt med återkommande uttorkning i synnerhet eftersommar och höst. I slutet av 2018 var vattenståndet fortfarande extremt lågt; ytterligare en parameter att ta hänsyn till om man skall jämföra mellan åren.

Syfte och bakgrund

Syftet med projektet är att årligen räkna och följa upp förekomsten av de olika arter simfåglar som utnyttjar Hornborgasjön som rastlokal under vår och höst. Det handlar om att fortlöpande mäta vad som händer med sjöns våtmarksfåglar successivt efter sjöns restaurering och den slutliga vattenståndshöjningen 1995. I själva verket finns det ett tydligt samband med den skötselplan som antogs för Hornborgasjön i samband med restaureringens färdigställande. En sammanfattning över simfåglarnas förekomst under åren 1991-2004, där trender analyseras under 10 år efter den slutliga restaureringen, har redovisats tidigare (Hermansson 2005). Dessförinnan har räkningar av antalet rastande simfåglar i Hornborgasjön bedrivits sedan 1960-talet. Räkningarnas genomförande under perioden fram till 1991 har beskrivits tidigare (Hermansson 2004). I tabell 3 finns en förenklad uppföljning av denna sammanställning som avser att belysa arternas status i termer av uppnådda högsta antal.

Metod

Sjön är indelad i nio delområden och räkningarna utförs från de punkter som framgår av figur 3. De bästa observationsplatserna är fågeltornen som finns runt sjön. Dessutom används andra naturliga höjder utmed sjön som komplement. Punkterna enligt kartan skall alltid användas. Tornet vid Röde mosse var tidigare område tio men används inte numera, framförallt därför att skogen har vuxit upp och skymmer sikten så att det inte längre fyller sin funktion. Skicket är dessutom av det slaget att det inte är alldeles riskfritt att beträda. Området delas numera mellan Fäholmen och Utloppet. Svårighetsgraden har ökat i samma takt som tidigare gränsmärken i form av rester av den tidigare vegetationen försvunnit.

Under våren utförs räkningarna veckovis med början när isen släpper och fram till och med första veckan i maj. Under hösten utförs räkningarna i mitten av respektive månad från augusti till november eller så länge som det är isfritt. Vi räknar på den lördag som infaller närmast den femtonde i månaden. Dessutom är det en målsättning att våra räkningar skall ingå i de internationella räkningarna. Områdesindelningen under hösten är densamma som under våren. Den södra delen av sjön räknas dock genom paddling med kanot efter en given rutt. Detta är dock inte möjligt vid extremt lågt vattenstånd.

Simfåglar är med vår definition vidast möjliga begrepp. Tranor och skrattnås ingår inte i räkningen om våren. Honor och hanar av änderna separeras i vårräkningarna. Vi har även sett det som värdefullt att notera rovfåglar, inte minst sjöns havsörnar. En sammanställning görs områdesvis i samband med redovisningen till deltagarna med flera. Resultaten värderas inte på något vis utan det är originalprotokollens siffror som redovisas nedan. Om någon av observationerna skall granskas av regional rapportkommitté svarar observatören själv för detta och det påverkar inte resultatet.

Resultatet

I tabell 3 kan man jämföra de högsta antalen av respektive art för 2018 med de högsta för åren 1991-2017.

Våren

Under våren 2018 genomfördes sex veckovisa räkningar med start den 31 mars.

Antalen fortsätter att ligga på en låg nivå med något undantag. I tabell 3 nedan kan man jämföra 2018 års siffror med högsta antalen 1995-2017. Kniporna och egendomligt nog gräsänderna når sina högsta antal någonsin. Knipornas ökning är närmast årlig. Det är en utveckling vi sett under en följd av år. I övrigt är antalen överlag låga, på samma nivå eller lägre än 2017. Det har betydelse när islossningen inträffar: en sen vår innebär till exempel få sångsvanar och även andra arter tenderar att korta av den tid de rastar i Hornborgasjön. I övrigt hänvisas till siffrorna nedan. Högsta antal inträffade den 7 april, därefter faller det snabbt för att vid månadsskiftet april – maj ligga en god bit under tio tusen. Antalen är de förväntade.

Hösten

Sex räkningar genomfördes under hösten. Nytt var att vi genomförde två räkningar under augusti. Vadarna flyttar bort tidigt och det gör även fisk och silvertärnor, förmodligen når de sin topp redan i slutet av juli. Det blev ännu en höst med lågt vattenstånd vilket förefaller vara en helt ny trend. Detta innebär bland annat att många vadare rastar på de frilagda dybottnarna. Det förväntade resultatet av detta blir få dykänder medan simänderna rastar i större antal. Denna höst blev det bläsänderna som dominerade med remarkabla dryga 22 000 vid oktoberräkningen. Krickorna, som annars dominerar, nådde 12 000 individer vid samma tid, runt 5 000 färre än 2016. Dessa båda arters uppträdande i sjön är helt olika. Bläsänder fanns 2018 i huvudsak i den norra delen av sjön medan krickorna gärna ligger i de risbäddar som är kvar sedan restaureringen. Detta kan innebära större svårigheter att korrekt räkna antalet krickor än bläsänder. Man kan dra nytta av havsörnarna när det handlar om krickorna. Stora ytor med gammalt ris kan förfalla helt tomma ända fram till det att ett par havsörnar drar över varvid stora svärmar med krickor drar upp ur riset. Återigen nådde stjärtänderna nästan 1000 individer vilket är anmärkningsvärt och något helt nytt. Det är svårt att förklara de toppar som har inträffat genom åren, numera för bläsänder och stjärtänder och tidigare brunänder och sothönor under det första årtiondet efter sekelskiftet. Vi vet väldigt lite om variationen hos de födoresurser som utgörs av vattenväxter och vattenlevande organismer. Vi vet dock att förekomsten av kransalger (*Chara sp*), som norra delen av sjön är rik på, är betydelsefull men inte hur den relaterar till simfåglarnas dynamik och varaktighet. En riklig förekomst av vitfisk utpekade ibland som negativ för simfåglar på grund av deras predation på vattenlevande smådjur men inte heller här har vi några kunskaper som belyser detta. Oktober blev den individrikaste månaden vilket är ovanligt. I de flesta fall inträffar detta under september.

Noteringar

Som tidigare nämnts nådde gräsänderna över 2000 exemplar under vårräkningarna. Detta är det högsta antalet sedan 2006. Bläsgåsen är en art som tillhör nutiden vid Hornborgasjön.

Årets högsta siffra vid simfågelräkningarna blev 209 exemplar. Från hösten har vi redan tidigare nämnt bläsänder och stjärtänder. Under augustiinventeringarna rastade 260 gluttsnäppor, en mycket hög siffra. Detta gäller även de 285 gråhägrar som fanns i sjön den 11 augusti.

Hornborgasjön har blivit skrântärnornas sjö, åtminstone så länge som det finns kala flytöar att rasta på. Vid den första augustiräkningen fanns 32 skrântärnor som ofta stod samlade på samma flytö till inventerarnas stora glädje. Däremot inräknades inte de riktigt stora volymerna med calidrisvadare detta år, de inträffade vid annan tid och huvudsakligen vid Utloppet. Skrattnåsar uppträdde under senhösten i större antal än normalt. Det brukar som regel handla om ensiffriga tal. Detta år var det emellertid fler än etthundra fortfarande i november.

Tack

Simfågelräkningarna vid Hornborgasjön är ett lagarbete, där det krävs stor kännedom om artbestämning och områdenas avgränsningar samt att det görs noggranna anteckningar. Totalt har 16 personer deltagit i räkningarna; Åke Abrahamsson, Lotta Berg, Musse Björklund, Christer Blank, Katarina Bremsjö, Magnus Hallgren, Kent-Ove Hvass, Peder Hedberg Fält, Edvin Klein, Anita Ljungström, Bengt Pettersson, Janne Pettersson, Manne Ryttman, Simon Stenberg Jönsson, Margareta Ståhl och Albin Thorsson.

Läs även

Hermansson, C. 2005. Rastande simfåglar i Hornborgasjön – resultat från 2004 och en sammanfattning av åren 1991-2004. I: Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004. sid 26-37. Meddelande nr 34 från Hornborgasjöns fältstation–Hornborgadokument nr 40. Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Häckningar

Ändernas häckning omfattas inte av något av fältstationens projekt och ingår inte heller i simfågelräkningarna. Det kan ändå finnas ett visst värde i att ägna detta en kort kommentar.

Följande säkerställda häckningar har rapporterats under året: gräsand 22, kricka 0, årta 1, skedand 3, snatterand 5, vigg 11, brunand 3 (kan eventuellt röra sig om en och samma kull?). Man kan på goda grunder anta att det handlar om underrapportering, svårigheterna är betydande. En möjlighet är att räkna ruggande hanar. Som ett exempel är det högsta antalet rapporterade ruggande skedandhanar 42 - 2018. Största antalet skedänder uppmätt vid simfågelräkningarna 2018 är 143 den 28.4, varav 83 hanar och 50 honor. Man kan anta att dessa hörde till Hornborgasjön men mer än ett antagande eller gissning blir det dessvärre inte. Dessutom kan vi inte veta i vilken uträckningar hanar flyger in utifrån till Hornborgasjön för att rugga.

Tabell 1. Sammanställning över resultaten från simfågelräkningarna vid Hornborgasjön våren 2018. Observera att tabellen upptar alla arter som någon gång påträffats vid simfågelräkningarna fr.o.m. 2009.

Art – datum för räkning	31.3	7.4	14.4	21.4	28.4
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	431	701	546	684	660
Sångsvan <i>C. cygnus</i>	630	2538	1295	169	28
Mindre sångsvan <i>C. columbianus</i>	6	5	2	2	0
Sädgås <i>Anser fabalis</i>	0	1	0	5	7
Tundrasädgås <i>Anser f. rossicus</i>	0	0	0	0	0
Bläsgås <i>A. albifrons</i>	94	139	209	56	3
Fjällgås <i>A. erythropus</i>	0	1	1	0	0
Grågås <i>A. anser</i>	1208	1537	1247	1167	747
Strippgås <i>A indicus</i>	0	0	0	0	1
Hybridgås <i>Anser sp</i>	0	0	0	0	0
Grågås x Kanadagås <i>A. a. x B. c.</i>	0	0	3	3	5
Spetsbergsgås <i>A brachyrhynchus</i>	8	7	2	1	0
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	669	779	225	159	269
Vitkindad gås <i>B. leucopsis</i>	1	1	1	6	5
Nilgås <i>Alopochen aegyptiaca</i>	0	0	0	0	0
Gravand <i>Tadornatadorna</i>	0	1	1	0	1
Bläsand <i>Anas penelope</i>	30	905	637	1513	785
Snatterand <i>A. strepera</i>	2	29	76	123	103
Kricka <i>A. crecca</i>	41	713	1095	2664	1151
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	157	2080	725	654	230
Gräsand x Snatterand	0	0	0	0	0
Gräsand x tamanka	0	0	0	0	0
Stjärtand <i>A. acuta</i>	4	10	34	53	26
Ärta <i>A. querquedula</i>	0	0	1	10	2
Skedand <i>A. clypeata</i>	0	3	23	99	143
Brunand <i>Aythya ferruginea</i>	4	102	211	67	74
BrunandxVigg	0	0	0	0	0
Bergand <i>A. marila</i>	0	0	0	2	2
Vigg <i>A. fuligula</i>	115	1234	1411	2108	2250
Sjörre <i>Melanitta nigra</i>	0	0	0	0	0
Svårta <i>Melinitta fusca</i>	0	0	0	0	0
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	745	3974	3201	1190	781
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	29	274	249	61	47
Småskrake <i>M. serrator</i>	0	0	1	6	0
Storskrake <i>M. merganser</i>	32	472	283	6	7
Alfågel <i>Clangula hyemalis</i>	0	0	0	0	0
Eider <i>Somateria molissima</i>	0	0	0	0	0
Smådopping <i>Tachybaptus ruficollis</i>	0	0	0	0	0
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	357	274	364	412	392
Gråhakedopping <i>P. grisegena</i>	42	12	103	181	230
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	6	0	2	4	13
Svarthalsad dopping <i>P. nigricollis</i>	3	41	10	27	59

Art – datum för räkning	31.3	7.4	14.4	21.4	28.4
Storlom <i>Gavia artica</i>	0	0	0	0	0
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	28	69	98	77	48
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	5	16	42	4	21
Vit stork <i>Ciconia ciconia</i>	0	1	0	0	0
Rördrom <i>Botaurus stellaris</i>	1	0	0	1	1
Vattenrall <i>Rallus aquaticus</i>	0	0	0	0	0
Sothöna <i>Fulica atra</i>	101	773	468	262	385
Rörhöna <i>Gallinula chloropus</i>	0	0	0	0	0
Strandskata <i>Haematopus ostralegus</i>	0	2	0	10	4
Ljungpipare <i>Pluvialis apricaria</i>	0	0	0	0	0
Mindre strandpipare <i>Char. dubius</i>	0	0	0	0	0
Större strandpipare <i>Char. hiaticula</i>	0	0	0	0	0
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	91	124	216	265	218
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	0	0	0	1	1
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	0	2	19	25	23
Dvärgbeckasin <i>Lymnocyptes minimus</i>	0	0	0	0	0
Rödspov <i>Limosa limosa</i>	0	0	0	0	0
Storspov <i>Numenius arquata</i>	0	2	1	15	2
Småspov <i>Numenius phaeopus</i>	0	0	0	0	6
Kärrensäppa <i>Calidris alpina</i>	0	0	0	0	0
Svartsnäppa <i>Tringa erythropus</i>	0	0	0	1	0
Rödbena <i>T. totanus</i>	0	6	15	47	60
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	0	0	0	5	14
Skogssnäppa <i>T. ochropus</i>	0	3	4	6	3
Grönben <i>T. glareola</i>	0	0	0	5	7
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	0	2	0	2	3
Fiskmås <i>Larus canus</i>	0	277	256	9	48
Gråtrut <i>L. argentatus</i>	262	397	214	29	27
Silltrut <i>L. fuscus</i>	0	0	0	0	0
Havstrut <i>L. marinus</i>	14	46	25	5	4
Dvärgmås <i>Hydrocoloeus minutus</i>	0	0	0	2	0
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	0	0	0	9	34
Silvertärna <i>Sterna paradisaea</i>	0	0	0	0	0
Summa	4728	17627	14127	12579	8632

Fortsättning våren 2018

Art – datum för räkning	5.5
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	839
Sångsvan <i>C. cygnus</i>	9
Mindre sångsvan <i>C. columbianus</i>	0
Sädgås <i>Anser fabalis</i>	0
Bläsgås <i>A. albifrons</i>	39
Fjällgås <i>A. erythropus</i>	1
Grågås <i>A. anser</i>	1254
Hybridgås	0

Art – datum för räkning	5.5
Grågås x Kanadagås <i>A. a x B. c.</i>	1
Spetsbergsgås <i>A brachyrhynchus</i>	0
Stripgås <i>A indicus</i>	0
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	122
Vitkindad gås <i>B. leucopsis</i>	22
Nilgås <i>Alopochen aegyptiaca</i>	0
Gravand <i>Tadorna tadorna</i>	1
Bläsand <i>Anas penelope</i>	194
Snatterand <i>A. strepera</i>	112
Kricka <i>A. crecca</i>	413
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	127
Stjärtand <i>A. acuta</i>	14
Årta <i>A. querquedula</i>	10
Skedand <i>A. clypeata</i>	115
Amerikansk Kricka	0
Brunand <i>Aythya ferruginea</i>	99
Bergand <i>A. marila</i>	1
Vigg <i>A. fuligula</i>	2493
Svärta <i>Melanitta fusca</i>	0
Sjöorre <i>Melanitta nigra</i>	9
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	588
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	35
Småskrake <i>M. serrator</i>	6
Storskrake <i>M. merganser</i>	3
Alfågel <i>Clangula hyemalis</i>	3
Eider <i>Somateria molissima</i>	0
Smådopping <i>Tachybaptus ruficollis</i>	0
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	352
Gråhakedopping <i>P. grisegena</i>	222
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	9
Svarthalsad dopping <i>P. nigricollis</i>	68
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	70
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	11
Ägretthäger <i>Casmerodius albus</i>	0
Rördrom <i>Botaurus stellaris</i>	2
Vattenrall <i>Rallus aquaticus</i>	0
Sothöna <i>Fulica atra</i>	172
Rörhöna <i>Gallinula chloropus</i>	0
Strandskata <i>Haematopus ostralegus</i>	4
Mindre strandpipare <i>Charadr. dubius</i>	0
Större strandpipare <i>Charadr. hiaticula</i>	0
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	207
Ljungpipare <i>Pluvialis apricaria</i>	0
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	7
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	11
Storspov <i>Numenius. arquata</i>	6
Småspov <i>N. phaeopus</i>	3
Svartsnäppa <i>Tringa erythropus</i>	16
Rödbena <i>T. totanus</i>	81
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	22

Art – datum för räkning	5.5
Skogssnäppa <i>T. ochropus</i>	14
Grönbena <i>T. glareola</i>	57
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	10
Dammsnäppa <i>Tringa stagnatillis</i>	0
Fiskmås <i>Larus canus</i>	22
Gråtrut <i>L. argentatus</i>	21
Havstrut <i>L. marinus</i>	5
Silltrut <i>Larus fuscus</i>	0
Dvärgmås <i>Hydrocoloeus minutus</i>	6
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	190
Silvertärna <i>Sterna paradisaea</i>	0
Svarttärna <i>Chlidonias niger</i>	0
Summa	7628

Tabell 2 Sammanställning av resultatet från simfågelräkningarna vid Hornborgasjön hösten 2018. Observera att tabellen upptar alla arter som någon gång påträffats vid simfågelräkningarna fr.o.m. 2009.

Art – datum för räkning	11.8	25.8	15.9	13.10
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	962	1424	1584	1480
Sångsvan <i>C. cygnus</i>	116	34	15	1
Bläsgås <i>Anser albifrons</i>	0	0	0	4
Sädgås <i>A. fabalis</i>	0	0	0	0
Spetsbergsgås <i>A. brachyrhynchus</i>	0	0	0	2
Grågås <i>A. anser</i>	2272	4546	7643	3129
Stripgås <i>A. indicus</i>	0	0	0	0
Grågås x kanadagås <i>A. anser x B. canadensis</i>	1	0	0	0
Obst hybridgås <i>Anser sp</i>	0	0	0	0
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	182	99	65	299
Vitkindad gås <i>B. leucopsis</i>	0	0	0	0
Prutgås <i>Branta bernicla</i>	0	0	0	0
Gravand <i>Tadorna Tadorna</i>	0	0	0	0
Anas sp	0	0	0	0
Bläsand <i>Anas penelope</i>	362	5599	8043	22174
Snatterand <i>A. strepera</i>	1616	1185	1610	938
Kricka <i>A. crecca</i>	6396	3044	11678	11819
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	4031	3525	5068	4288
Stjärtand <i>A. acuta</i>	18	20	643	989
Årta <i>Anas querquedula</i>	0	0	0	0
Skedand <i>A. clypeata</i>	36	12	439	241
Rödhuwad dykand <i>Netta rufina</i>	0	0	0	1
Brunand <i>Aythya ferruginea</i>	541	499	312	105
Vigg <i>A. fuligula</i>	311	134	243	632
Bergand. <i>A. marila</i>	0	0	0	4
Svärta <i>Melanitta. fusca</i>	0	0	0	0
Sjöorre <i>M. nigra</i>	0	0	0	0
Alfågel <i>Clangula hyemalis</i>	0	0	0	0
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	158	108	96	379

Art – datum för räkning	11.8	25.8	15.9	13.10
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	0	4	8	18
Storskrake <i>M. merganser</i> 10	0	36	46	122
Småskrake <i>M. serrator</i>	0	0	0	3
Smådopping <i>Tachybaptus ruficollis</i>	0	0	1	0
Skäggdopping <i>Podiceps critatus</i>	121	94	119	47
Gråhakedopping <i>P. grisegena</i>	5	2	0	0
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	1	0	1	5
Svarthalsaddopping <i>P. nigricollis</i>	2	3	7	1
Smålom <i>Gavia stellata</i>	0	0	0	0
Storlom <i>Gavia arctica</i>	0	0	0	0
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	438	196	276	233
Ägretthäger <i>Egretta alba</i>	9	6	8	20
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	285	214	193	82
Svart stork <i>Ciconia nigra</i>	0	0	0	0
Sothöna <i>Fulica atra</i>	2287	1592	1345	746
Rörhöna <i>Gallinula chloropus</i>	0	1	1	0
Vattenrall <i>Rallus aquaticus</i>	3	1	0	0
Småfl. sumphöna <i>Porzana porzana</i>	1	0	0	0
Strandskata <i>Haematopus ostralegus</i>	5	2	0	0
Större strandpipare <i>Charadr. hiaticula</i>	190	101	112	0
Mindre Strandpipare <i>Ch. dubius</i>	2	1	0	0
Ljungpipare <i>Pluvialis apricaria</i>	0	0	2	40
Kustpipare <i>P. squatarola</i>	31	14	4	15
Tofsvipa <i>Vanellu svanellus</i>	3372	1769	2111	1683
Kärnsnäppa <i>Calidris alpina</i>	186	104	90	46
Kustsnäppa <i>C. canutus</i>	35	8	0	0
Spovsnäppa <i>C. ferruginea</i>	9	3	0	0
Mosnäppa <i>C. temminckii</i>	2	0	0	0
Småsnäppa <i>C. minuta</i> 1	0	6	0	0
Sandlöpare <i>C. alba</i>	0	0	0	0
Myrsnäppa <i>C. falcinellus</i>	0	0	0	0
Skärfläcka <i>Recurvirostra avosetta</i>	0	0	0	0
Rödspov <i>Limosa limosa</i>	1	0	0	0
Myrspov <i>Limosa lapponica</i>	4	0	3	0
Storspov <i>Numenius arquata</i>	0	0	10	0
Dubbelbeckasin <i>Gallinago media</i>	0	1	0	0
Enkelbeckasin <i>G. gallinago</i>	117	56	199	86
Dvärgbeckasin <i>G. minimus</i>	0	0	0	1
Brednäbbad simsn. <i>Phalaro. fulicarius</i>	0	0	0	0
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	148	135	39	3
Svartsnäppa <i>Tringa erythropus</i>	37	14	0	0
Rödbena <i>T. totanus</i>	25	15	5	0
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	260	102	7	2
Grönbenäppa <i>T. glareola</i>	350	3	0	0
Skogssnäppa <i>T. ochropus</i>	13	0	0	0
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	66	26	1	2
Dvärgmås <i>Larus minutus</i>	1	0	1	0
Skrattmås <i>C. ridibundus</i>	279	218	266	204
Fiskmås <i>L. canus</i>	16	33	48	17
Gråtrut <i>L. argentatus</i>	31	5	13	25

Art – datum för räkning	11.8	25.8	15.9	13.10
Havstrut <i>L. marinus</i>	1	13	0	0
Skräntärna <i>Hudroprogne tschegrava</i>	32	24	4	0
Fisktärna <i>S. hirundo</i>	417	239	59	0
Svarttärna <i>Chlidonias niger</i>	4	0	0	0
Kungsfiskare <i>Alcedo atthis</i>	0	0	0	0
Summa	25851	25273	42616	49897

Fortsättning hösten 2018

Art – datum för räkning	17.11	15.12
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	1382	940
Sångsvan <i>C. cygnus</i>	11	0
Bläsgås <i>Anser albifrons</i>	0	0
Sädgås <i>A. fabalis</i>	0	0
Spetsbergsgås <i>A. brachyrhynchus</i>	0	0
Grågås <i>A. anser</i>	1	0
Stripgås <i>A. indicus</i>	0	0
Grågås x kanadagås <i>A. anser x B. c.</i>	1	0
Obst hybridgås <i>Anser sp</i>	0	0
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	117	0
Vitkindad gås <i>B. leucopsis</i>	0	0
Prutgås <i>B. bernicla</i>	0	0
Gravand <i>Tadorna tadorna</i>	0	0
Anas sp	0	0
Bläsand <i>Anas penelope</i>	9482	6
Snatterand <i>A. strepera</i>	741	1
Kricka <i>A. crecca</i>	5485	0
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	3574	125
Stjärtand <i>A. acuta</i>	881	0
Årta <i>Anas querquedula</i>	0	0
Skedand <i>A. clypeata</i>	339	0
Rödhuvar dykand <i>Netta rufina</i>	0	0
Brunand <i>Aythya ferruginea</i>	51	1
Vigg <i>A. fuligula</i>	401	1
Bergand. <i>A. marila</i>	5	0
Svärta <i>Melanitta. fusca</i>	1	0
Sjöorre <i>M. nigra</i>	0	0
Alfågel <i>Clangula hyemalis</i>	0	0
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	614	64
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	0	2
Storskrake <i>M. merganser</i> ¹⁰	0	64
Småskrake <i>M. serrator</i>	1	0
Smådopping <i>Tachybaptus ruficollis</i>	0	0
Skäggdopping <i>Podiceps critatus</i>	2	0
Gråhakedopping <i>P. grisegena</i>	0	0
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	1	0
Svarthalsdopping <i>P. nigricollis</i>	1	0
Smålom <i>Gavia stellata</i>	0	0
Storlom <i>Gavia arctica</i>	0	0

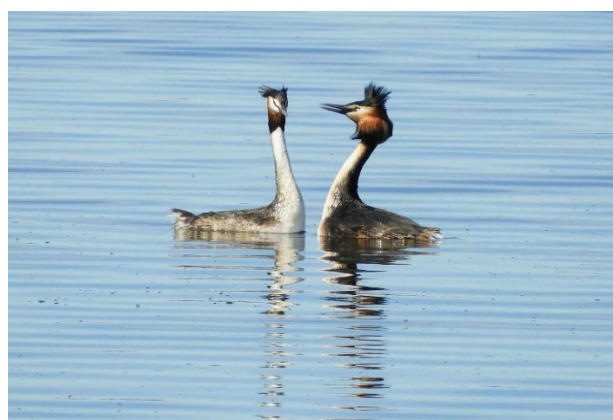
Art – datum för räkning	17.11	15.12
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	4	0
Ägretthäger <i>Egretta alba</i>	19	0
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	30	1
Svart stork <i>Ciconia nigra</i>	0	0
Sothöna <i>Fulica atra</i>	305	2
Rörhöna <i>Gallinula chloropus</i>	0	0
Vattenrall <i>Rallus aquaticus</i>	0	0
Småfl. sumphöna <i>Porzana porzana</i>	0	0
Strandskata <i>Haematopus sostralegus</i>	0	0
Större strandpipare <i>Charadr. hiaticula</i>	0	0
Mindre strandpipare <i>Ch. dubius</i>	0	0
Ljungpipare <i>Pluvialis apricaria</i>	0	0
Kustpipare <i>P. squatarola</i>	0	0
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	65	0
Kärnsnäppa <i>Calidris alpina</i>	1	0
Kustsnäppa <i>C. canutus</i>	0	0
Spovsnäppa <i>C. ferruginea</i>	0	0
Mosnäppa <i>C. temminckii</i>	0	0
Småsnäppa <i>C. minuta</i>	0	0
Sandlöpare <i>C. alba</i>	0	0
Myrsnäppa <i>C. falcinellus</i>	0	0
Skärfläcka <i>Recurvirostra avosetta</i>	0	0
Rödspov <i>Limosa limosa</i>	0	0
Myrspov <i>Limosa lapponica</i>	0	0
Storspov <i>Numenius arquata</i>	0	0
Dubbelbeckasin <i>Gallinago media</i>	0	0
Enkelbeckasin <i>G. gallinago</i>	6	0
Dvärgbeckasin <i>G. minimus</i>	0	0
Brednäbbadsimsn. <i>Phalaro. fulicarius</i>	0	0
Brushane <i>Philomachus pugnax</i>	0	0
Svartsnäppa <i>Tringa erythropus</i>	0	0
Rödbena <i>T. totanus</i>	0	0
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	0	0
Grönbenäppa <i>T. glareola</i>	0	0
Skogssnäppa <i>T. ochropus</i>	0	0
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	0	0
Dvärgmås <i>Larus minutus</i>	0	0
Skrattmås <i>C. ridibundus</i>	101	0
Fiskmås <i>L. canus</i>	13	0
Gråtrut <i>L. argentatus</i>	109	434
Havstrut <i>L. marinus</i>	1	0
Skräntärna <i>Hudroprogne tschegrava</i>	0	0
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	0	0
Svarttärna <i>Chlidonias niger</i>	0	0
Kungsfiskare <i>Alcedo atthis</i>	1	0
Summa	24427	1635

Tabell 3. Högsta registrerade antal för några våtmarksarter under räkningarna 1991 till 2017 (se Hermansson C, 2005, samt Hornborgadokumenterna 2005-2017) och resultaten från 2018. Siffran efter antalet anger vilket år detta uppnåddes. * efter antalet anger att det uppnådda antalet är det högsta någonsin. I denna tabell anges icke avrundade antal.

Art	Simfågelräkningar 1991 – 2017		Simfågelräkningar 2018	
	Vår	Höst	Vår	Höst
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	1465-1	3190-15	839	1567
Sångsvan <i>C. cygnus</i>	3220-13	293-15	2538	34
Grågås <i>Anser anser</i>	2602-13	10112-15	1537	7643
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	557-13	857-15	779*	299
Bläsand <i>Anas penelope</i>	2545-16	14615-15	1513	22174*
Snatterand <i>A. strepera</i>	310-07	3999-15	123	1616
Kricka <i>A. crecca</i>	3850-01	18218-16	2901	11819
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	1370-06	6907-16	2080*	5058
Stjärtand <i>A. acuta</i>	258-09	982-17	53	989*
Ärta <i>A. querquedula</i>	88-93	111-94	10	0
Skedand <i>A. clypeata</i>	197-03	520-13	143	439
Brunand <i>Aythya ferruginea</i>	970-05	10500-06	174	541
Vigg <i>A. fuligula</i>	5105-09	2596-10	2499	632
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	3683-16	1471-14	3974*	379
Salskrake <i>Mergus albellus</i>	407-16	722-13	274	355
Storskrake <i>M. merganser</i>	1750-10	1150-09	472	301
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	1360-08	833-09	412	121
Gråhakedopping <i>P. griseogenus</i>	328-11	37-06	230	5
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	39-96	8-06	13	5
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	440-01	560-00	98	438
Sothöna <i>Fulica atra</i>	9600-06	21100-04	831	2287
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	850-03	3192-11	265	3372*
Rödbena <i>Tringa totanus</i>	90-09	5-97	81	25
Storspov <i>Numenius arquata</i>	165-12	20-121	15	10
Enkelbeckasin <i>G. gallinago</i>	113-03	431-13	23	199

Figur 1. Gäss och svanar anländer tidigt till sjön. Trandansen, mars. Foto: Lotta Berg

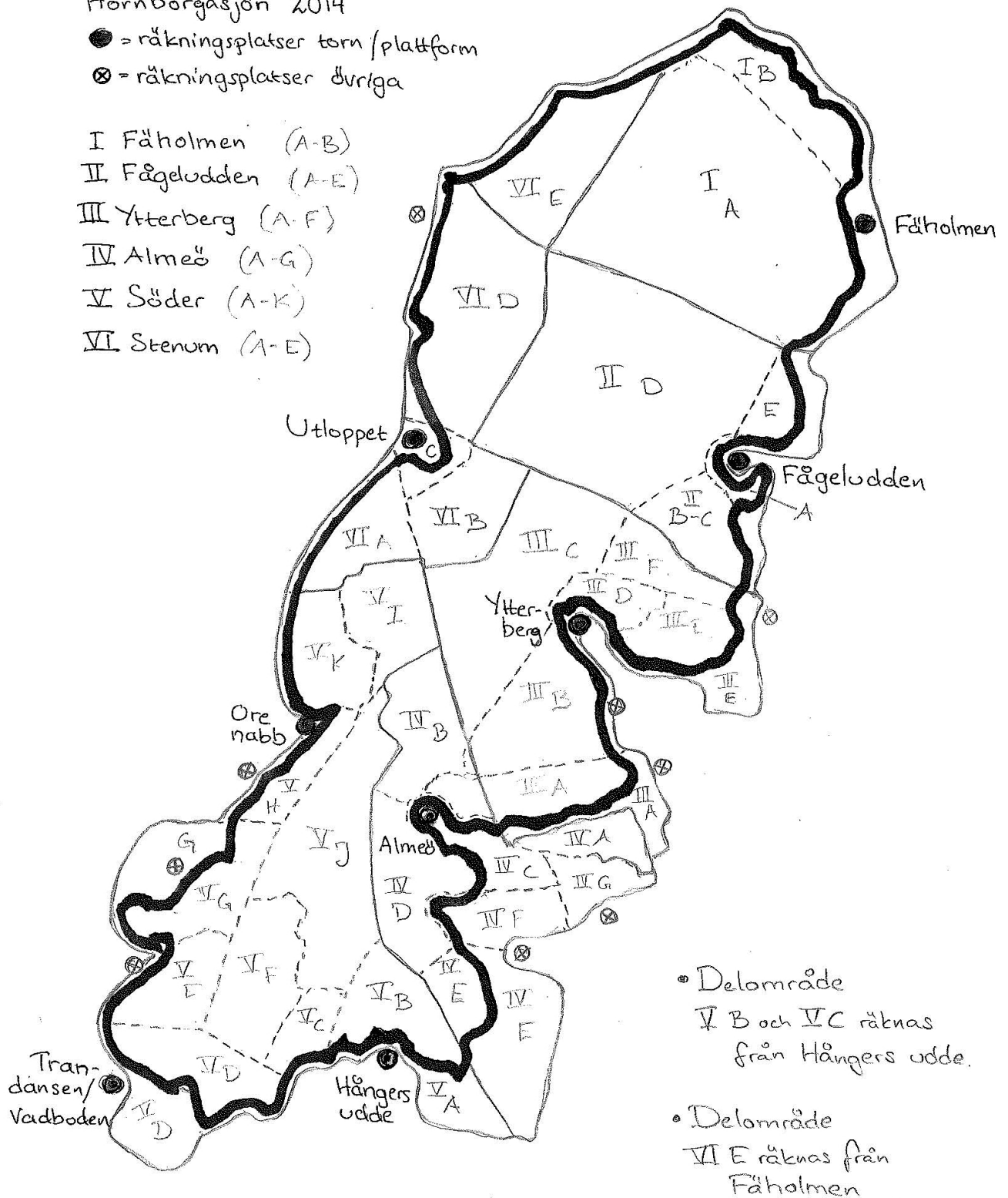

Figur 2. Skäggdoppingspar, Vässtorpssviken, maj. Hornborgasjön hyser både rastande och häckande skäggdoppingar. Foto: Lotta Berg

Områdesindelning
Hornborgasjön 2014

- = räkningsplatser torn/plattform
- ⊗ = räkningsplatser övriga

- I Fäholmen (A-B)
- II Fågeludden (A-E)
- III Ytterberg (A-F)
- IV Almeö (A-G)
- V Söder (A-K)
- VI Stenum (A-E)

Figur 3. Karta över Hornborgasjön med de viktigaste punkterna för simfågelräkningarna 2018.

Doppingar i Hornborgasjön 2018

Peder Hedberg Fält

Inledning

Projektet startades upp redan 1981 (Karlsson 1982), och år 1985 övertog Lars-Erik Johansson och Hans-Erik Johansson ansvaret och drev projektet fram till 1999. Från år 2000 övertog jag själv ansvaret som projektledare och har årligen genomfört inventering av häckande doppingar. Under 2000 och 2001 samt 2005 till 2007 räknades samtliga par häckande eller revirhävande doppingar i sjön samt antalet kullar av svarthakedopping och svarthalsad dopping. På grund av tidsbrist åren 2002 till 2004 samt 2008 och framåt har jag koncentrerat mig på att endast följa upp arterna svarthalsad dopping och svarthakedopping samt häckningsframgången för de båda arterna. Gråhakedopping och skäggdopping har inventerats sporadiskt sedan 2008 och någon större inventering har inte utförts 2018. Däremot gjordes en större inventering av gråhakedopping år 2016.

Inventeringarna är dels till för att följa upp förändringarna hos de olika arterna av häckande doppingar i samband med sjöns restaurering men även kontrollera beståndens storlek och sammansättning i relation till sjöns ekologiska system, främst sjöns fiskfauna. Numera genomförs också inventeringar av fiskfaunan vartannat år av personal vid vattenenheten på länsstyrelsen; dock gjordes ingen sådan under 2018.

Metodik

Under tiden 15 april till 15 juli har inventeringar av antalet häckande par av svarthakedopping och bon av svarthalsad dopping genomförts. Inventeringarna har utförts från olika observationsplatser runt sjön så att alla delområden har täckts upp. Indelningen av dessa områden är detsamma som används vid simfågelräkningarna. Boräkning av svarthalsad dopping genomfördes den 16 maj från kanot.

Metod för inventeringarna följer i stort de anvisningar som Svensson (1976) angivit för inventering av vattenfåglar. För svarthalsad dopping har häckande par beräknats utifrån antalet bebodda bon vid respektive koloni. För svarthakedopping har häckande par angetts då påbörjade eller bebodda bon har observerats eller då par har noterats under större delen av häckningssäsongen inom ett begränsat område av sjön. Observationer av aktuella arter har vid varje besök prickats in på kartor eller på annat sätt noteras för respektive delområde. Observationerna har sedan förts över på artkartor, varefter utvärdering har gjorts.

Resultat

Svarthakedopping

I år observerades fler svarthakar under maj månad än tidigare år. I Getnäsvisken höll ett par till under hela maj och långt in i juni. Paret sågs också påbörja bobygge, men det avbröts senare av okänd anledning. I mitten av juni fanns ytterligare två fåglar som höll till strax norr om Fågeluden och kring Utloppet. Glädjande nog noterades ett par i södra delen från början av maj och framåt (figur 2). I början av juni noterades endast en ensam fågel och i slutet av juni sågs en vuxen fågel med en ungfågel i samma område. Det är flera år sedan arten häckade framgångsrikt i sjön och

förhoppningsvis kanske arten etablerar sig som häckfågel under en längre period framöver. Arten har också häckat vid den närbelägna Barnasjön, liksom de gjort även tidigare år.

Svarthalsad dopping

Totalt noterades 85 bon i södra delen av sjön i mitten av maj. Samtliga bon var samlade inom ett begränsat område (figur 3). Alla bon låg i anslutning till en koloni med 420 par skrattnåsar. I slutet av juni hittades ytterligare tre kolonier kring gamla Blindkanalen. Dessa kolonier var fördelade på tre olika flytöar med 5, 6 respektive 4 bon, det vill säga totalt 15 bon. På samtliga flytöar häckade flera par fisktärna och enstaka par skrattnåsar. Det är väldigt sent med ruvande svarthalsade doppingar i slutet av juni så med största sannolikhet rör det sig om fåglar som lagt om efter att ha misslyckats med sina häckningar på andra platser i sjön.

Häckningsutfallet var betydligt bättre detta år jämfört med förra året. I början av juni noterades sammanlagt cirka 30 kullar i olika delar av sjön. Flertalet av kullarna uppehöll sig från Almeö i söder till Fågeludden i norr. Kontroll gjordes även senare i juni i samma område men antalet kullar var oförändrat; och inga nya tillkom kring mitten av juni. I mitten av juli noterades flera nya kullar utanför Utloppet och Fågeludden. Totalt hittades 8 nya kullar där kring den 10 juli. Dessa nya kullar härstammar således från kolonierna vid gamla Blindkanalen. Vid kontroll vid kolonin där i mitten av juli var samtliga bon tomma och inga ruvande fåglar fanns. Totalt hittades nästan 40 kullar i sjön 2018, jämfört med 20 kullar 2017.

Tabell 1. Antal häckande par av svarthakedopping och svarthalsad dopping i Hornborgasjön 2018.

Svarthakedopping	1-2
Svarthalsad dopping	85

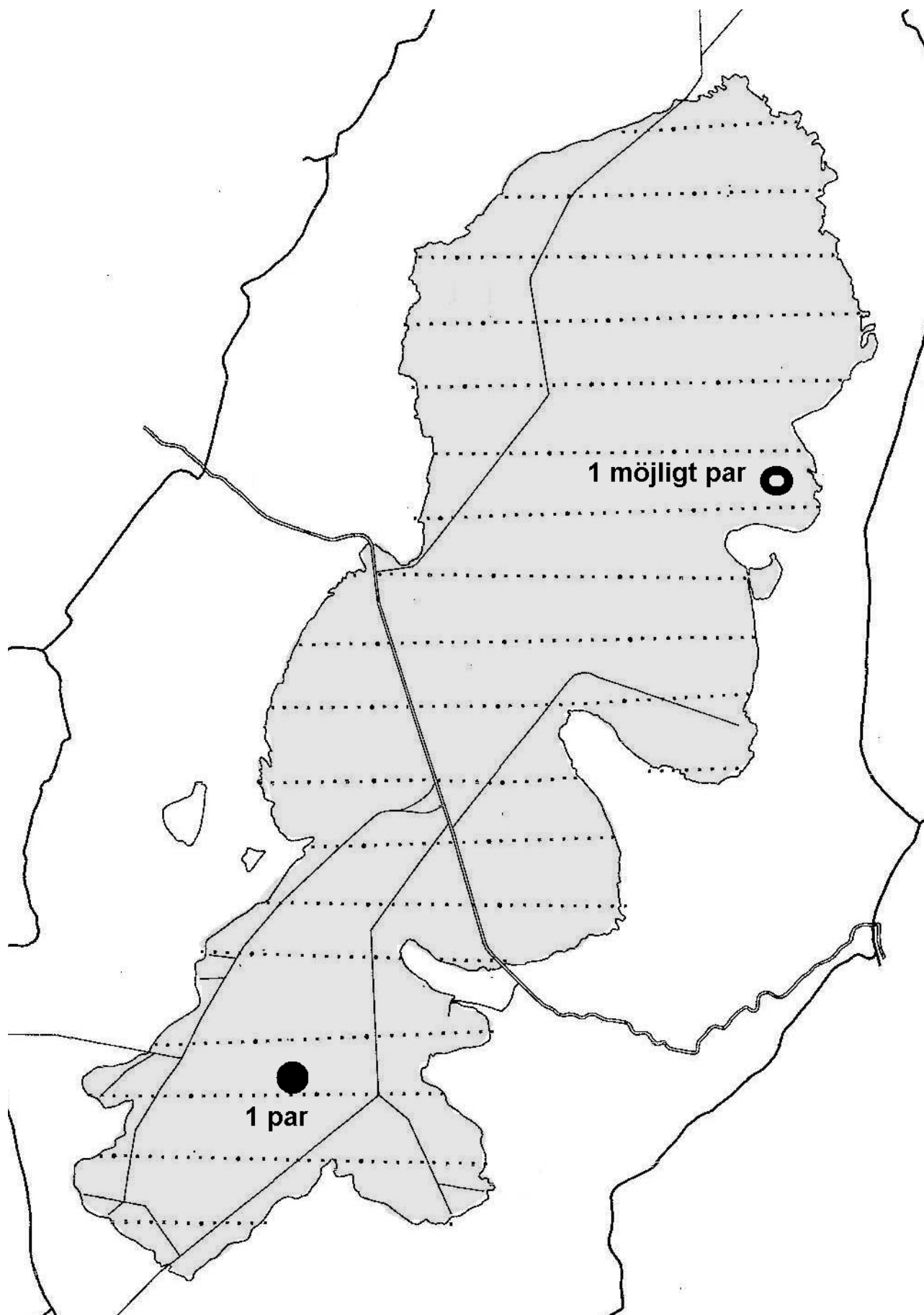
Referenser

- Karlsson, T. 1982. Doppingar. I: *Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1981*. sid 52-60. *Hornborgadokument nr 2. Statens naturvårdsverk och Länsstyrelsen i Skaraborgs län.*
- Svensson, S. 1976. Inventering av vattenfåglar. Stencil. Lunds universitet.

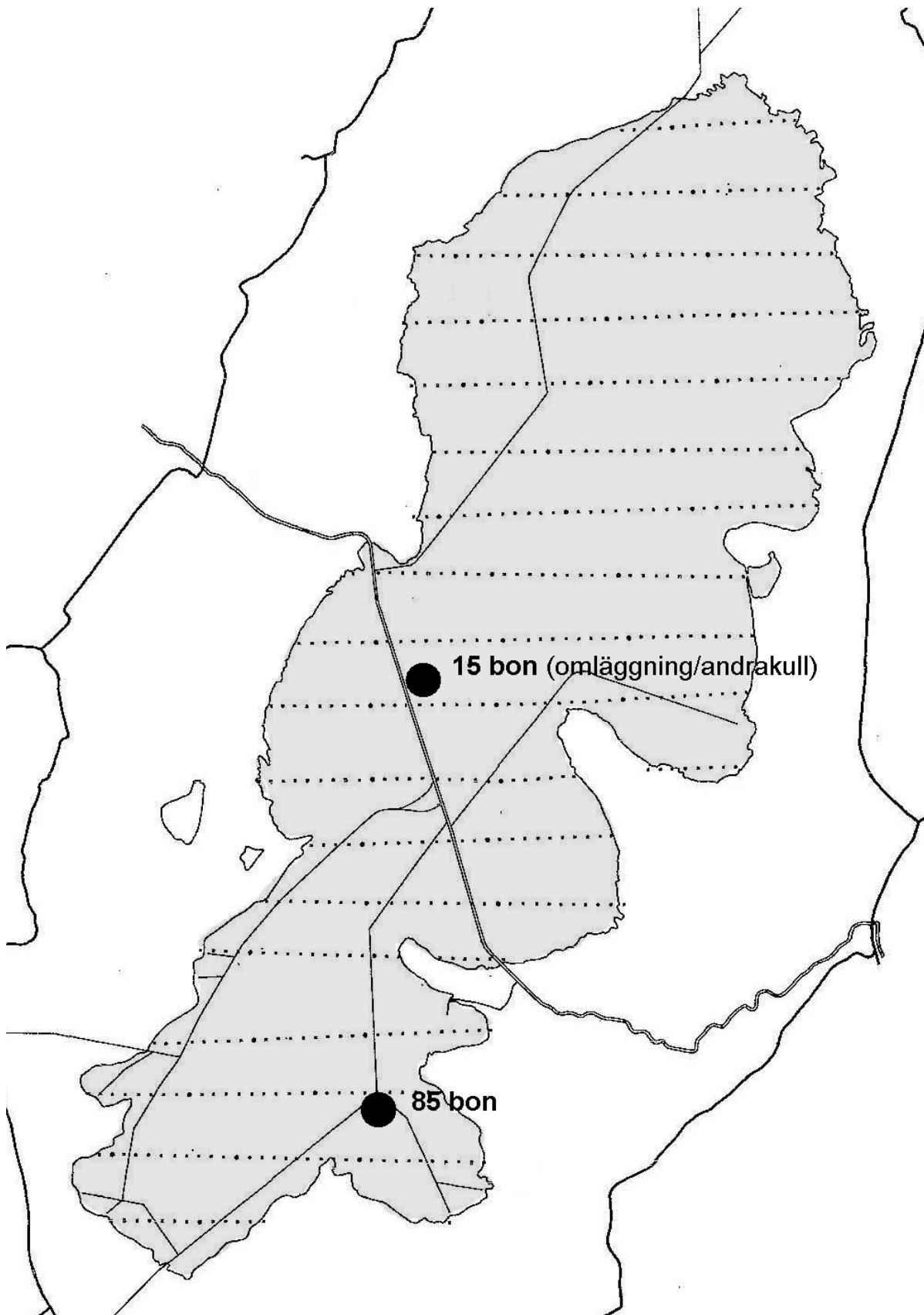

Figur 1. Gråhakedopping, Fågeludden, maj.

Foto: Lotta Berg

Figur 2. Antal häckande par av svarthakedopping, Hornborgsjön 2018

Figur 3. Antal häckande par av svarthalsad dopping, Hornborgsjön 2018

Häckande kärrhökar i Hornborgasjön 2018

Bengt Pettersson

Bakgrund

Projektet kärrhökar i Hornborgasjön startade i slutet av 1960-talet i samband med att Naturvårdsverket började sitt planeringsarbete inför att restaurera Hornborgasjön. En sammanfattning av bakgrunden och syftet med kärrhöksprojektet finns i Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2014 meddelande nr 46 från Hornborgasjöns fältstation.

Metod

2018 års inventering av brun kärrhök utfördes i likhet med föregående säsonger genom speciell bevakning av de kvarvarande biotoperna som kunde passa för en kärrhökshäckning.

Resultat

Inget borevir etablerades denna säsong och det blev ingen genomförd häckning. Ingemar Nilsson, boende på Dagsnäs, observerade vid ett par tillfällen i april ett brunhökspar som byggde bo på två platser i vassen omedelbart norr om slottet. Paret uppehöll sig i området under en kort period i april men försvann. Vid en uppföljande kontroll senare i maj fanns det ingen aktivitet på platsen vilket bekräftade att vassområdet var övergivet. Under häcksäsongen sågs vid några tillfällen ytterligare en kärrhökshane tillsammans med en hona i norra delen av sjön dock utan att hävda revir. Några yngre honor sågs jaga i sjöområdet under den period då hårdruvning normalt sker.

Diskussion

Det har gått två år utan någon genomförd häckning. Med tanke på nuvarande brist på lämpliga häckningsbiotoper för brun kärrhök är det förklarligt att arten inte längre häckar i sjön. Den häckning i videbuskar som skedde i sjön under en tidigare period var en nödlösning och anpassning för dåtidens etablerade kärrhökspopulation när sjöns vassar försvann. Detta avvikande häckningsbeteende är inte att förvänta i nuläget. Det kan finnas skäl att fortsätta övervakning av de platser där kärrhökarna visat intresse, d.v.s. bladvassområden med gammal gul vass.

Övriga kärrhökar

Blå kärrhök: Enstaka fåglar observerades på genomsträck under vår- och höst.

Ängshök: Den 20 juli upptäckte Lotta Berg en hane som jagade strax norr om sjön. Denna fågel sågs även någon dag senare i samma område.

Stäpphök: Den 9 september upptäckte Mike Henry en årsunge jagande i södra delen av sjön

Övrigt

Mike Henry medverkade under häcksäsongen med bevakning i södra sjöområdet.

Figur 1. Den ängshökshane som sågs under ett par dagar i sjöns norra ände i mitten av juli. Bilden tagen strax efter kl. 21.30 på kvällen, mot Tranums ladas tak. Foto: Lotta Berg.

Häckande havsörn vid Hornborgasjön 2018

Bengt Pettersson

Bakgrund

Havsörn har årligen häckat i Hornborgaområdet sedan 2002. Det första paret som etablerade sig vid sjön har hittills fött upp 31 ungar som blivit ringmärkta. Båda fåglarna är 21 år gamla. Ytterligare ett häckande par tillkom år 2015. Detta par har genomfört lyckade häckningar åren 2015-2017 med sammanlagt 6 ungar som ringmärkts och även de har kommit på vingarna.

Resultat

Bokkontroll genomfördes vid de två bolägena av Bjarne Modig och Bengt Pettersson den 27 maj varvid 1 unge ringmärktes. Först besöktes det norra boet som stod tomt. Honan hade setts stå i boet (tubavstånd ca 2500 meter) den 14 mars men därefter sågs ingen aktivitet vid boet. Någon orsak till det tomma boet kunde inte konstateras vid bokkontrollen. Det andra boet, "Valdemarboet", kontrollerades några timmar senare. Här hade häckningen gått bättre och en knappt 8 veckor gammal unge ringmärktes av Bjarne Modig.

Årets häckningsresultat med det ena boet tomt och att det bara fanns en unge i "Valdemarboet" väcker funderingar om den tuffa väderleken under den tidiga vårvintern haft betydelse. Utifrån ungens ålder och med hänsyn till ruvningstid så påbörjades ruvningen redan de sista dagarna i februari. Vid den tidpunkten var det fortfarande vinterväder med snö i boet.

Övrigt

En intressant observation värd att notera gjordes från Almeö den 4 september. Den vuxna örnen "Valdemar" upptäcktes lockande och med ett byte (troligen fisk) från en tuva söder om Almeö. Först anlände honan till platsen och gick fram till bytet. Några sekunder senare kom även årets enda unge, vilken släpptes fram så att den kom åt att ta för sig av maten. Någon minut senare kom ytterligare en örn fram till platsen. Denna örn var nästan helt utfärgad med vit stjärt och även den tilläts ta för sig av bytet. Detta skedde utan något avvisande eller attack vilket väcker fundering om denna örn möjligen kunde vara en unge till paret, fast kläckt 4-5 år tidigare.

Figur 1. Valdemarparets enda unge, här knappt 8 veckor gammal (27 maj).
Foto: Bjarne Modig

Rastande tranor vid Hornborgasjön 2018

Clas Hermansson & Bertil Johansson

Inledning

Redan 1966 genomfördes de första organiserade försöken att räkna antalet rastande tranor under våren. Fåglarna räknades när de under gryningen lämnade övernattningsplatserna i södra sjöområdet för att proviantera i området kring Stora Bjurum och Dagsnäs. Under åren 1967–1982 ansvarade Skövde fågelklubb för räkningarna. Sedan 1983 utförs räkningarna av Hornborgasjöns fältstation. Numera räknas tranorna när de lämnar födosöksområdena och flyger till övernattningsplatserna under kvällen. Årets räkningar var de 53:e i ordningen.

Hornborgasjön var tidigare starkt igenvuxen med vass, men när stora områden rensades på vegetation under 1969–1970 öppnades ytor med grunt vatten i sjöns norra del. Tranorna fann dessa som lämpliga övernattningsplatser och antalet höstrastande tranor ökade från år till år (Swanberg 1993). Det uppskattades att det rastade 100 tranor år 1972. Sedan dess har antalet ökat till över 15 000 tranor i hela sjöområdet. Till skillnad från vårens dagliga räkningar bevakas höstens tranor två gånger per vecka. Höstens räkningar var de 47:e i ordningen.

Rastande tranor under våren

Den 13 mars sågs årets första trana vid i södra delen av Hornborgasjön (Ingemar Nilsson & Kristian Kjellberg). Därefter sågs under perioden 14–19 mars 5-7 tranor. Flera av dem var troligen tranor som häckar i Hornborgasjön. Antalet ökade och den 20-31 mars fanns 80-95 tranor vid Vadboden. Den 22 mars rastade 275 tranor i södra sjöområdet. Då började de dagliga räkningarna.

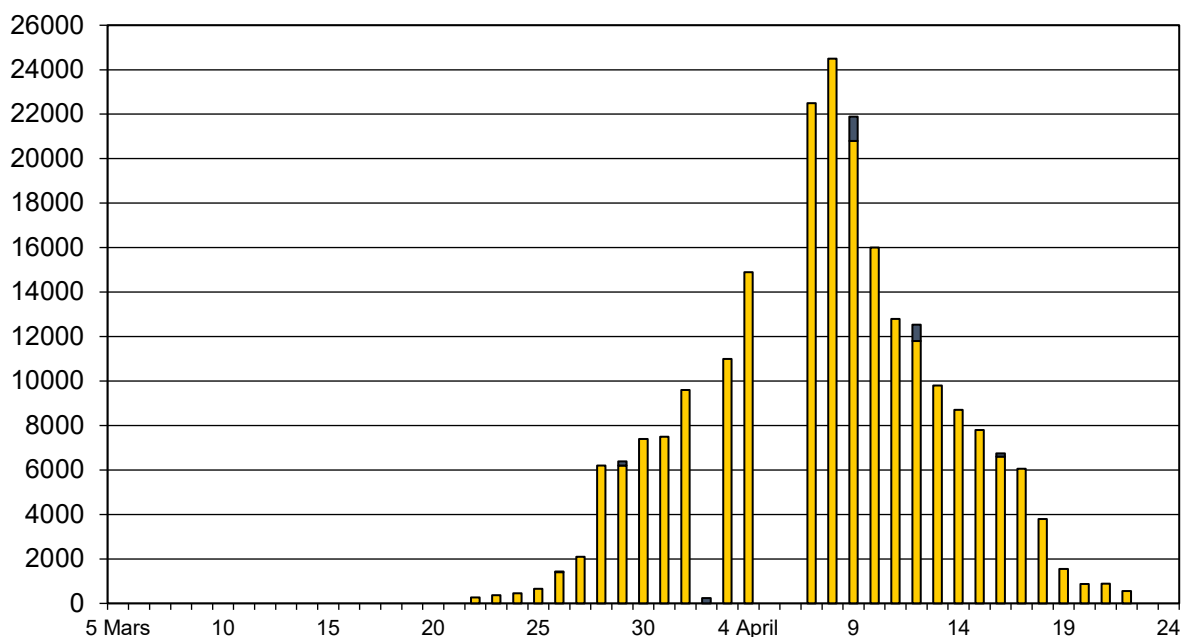
Vårens mediandatum inträffade den 7 april, det vill säga det datum när 50 procent av antalet trandagar (270 790) uppnåtts. Med antal trandagar avses summan av de dagliga antalen rastande tranor. Det är tre dagar senare än medelvärdet för de fem senaste åren.

Den 8 april fanns 24 500 tranor vid Vadboden, vilket blev vårens högsta antal. Därefter minskade antalet succesivt. Vid räkningen 22 april fanns endast 560 kvar i södra sjöområdet. Många av dessa tranor blev kvar och stannade över sommaren vid Hornborgasjön. Se figur 1 och tabell 1 och 2.

Tabell 1. Rastande tranor vid södra delen i Hornborgasjön 2013–2018

År	Median datum	Period	Högsta antal	Datum	Antal trandagar
2013	14.4	1-27.4	13 400	14.4	167 200
2014	31.3	7.3-16.4	23 000	3.4	389 500
2015	3.4	7.3-22.4	19 600	4.4	404 500
2016	1.4	9.3-22.4	19 400	30.3	359 000
2017	31.3	11.3-23.4	19 700	31.3	355 200
Mv	4.4	13.3-22.4	19 020	4.4	335 080
2018	7.4	22.3-22.4	24 500	8.4	270 790

Högsta antal i norra sjöområdet inträffade den 9 april då 1 095 ex. inräknades när de flög till nattplats. De tranor som övernattar i norra delen av Hornborgasjön söker sig till andra födosöksplatser nordväst och norr om sjön. Det finns inget som tyder på att de blandar sig med tranorna i södra sjöområdet. Antalet är också förhållandevis litet.

Figur 1. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön våren 2018. Gula staplar är antal tranor i södra sjöområdet och blå staplar antal tranor i norra sjöområdet. Antalen avser tranor som räknats flyga till nattplats. Högsta antal i södra sjöområdet inräknades den 8 april (24 500) och i norra sjöområdet den 9 april (1 095). I hela sjöområdet fanns som mest 24 500 tranor den 8 april. Mediandatum i södra sjöområdet var den 7 april. Antal för dagar med uteblivna räkningar har beräknats (extrapolerats) utifrån närliggande dagar.

Utfodringen vid Vadboden (Trandansen)

En anledning till att tranorna samlas kring Vadboden vid sjöns södra del är naturligtvis den utfodring som utförs av Länsstyrelsen Västra Götalands Län. Tillgången på föda, korn, är riklig och det lockar också många andra fåglar till området, framför allt sångsvanar, grågäss, kanadagäss, bläsänder, krickor och gräsänder. Under våren 2018 spreds totalt 140 000 kg korn över området.

Undersökningar under vårsträcket i Rügen-Bock-Kirr, Tyskland har visat att tranorna äter ungefär 300 gram vete (sådeskorn) per individ och dag (Nowald 1999). Det är högst troligt att det dagliga födointaget vid Hornborgasjön ligger på samma nivå, det vill sägs 300 gram korn (sådeskorn) per individ och dag. Skillnaden mellan sådeslagen vete och korn bedöms vara liten i detta sammanhang. Detta betyder att tranorna konsumerade ungefär 81 200 kg korn (300 g x 355 200 trandagar) eller 58 % av 140 000 kg. Resterande kvantitet, 58 800 kg (42 %) korn var således mat åt svanar, gäss och änder.

Rastande tranor under hösten

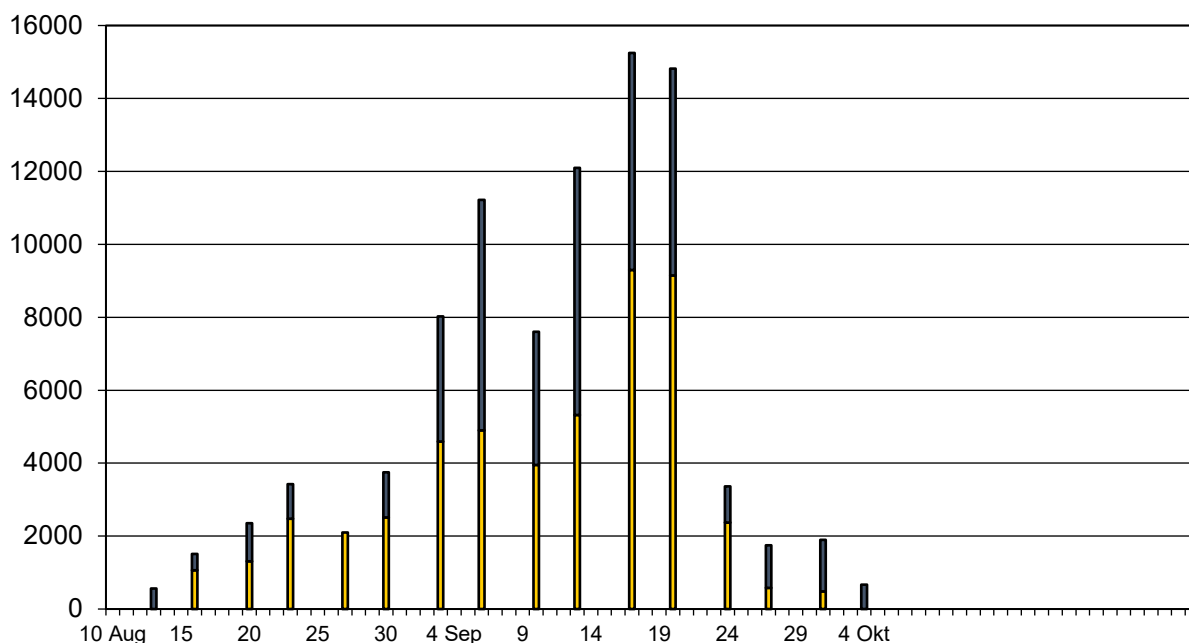
Tidigare år har de tranor som övernattar i södra delen räknats från fågeltornet på Hångers udde. Under 2017 flyttades räkningsplatsen till strandvallen sydväst om Hälsningsgården. Platsen har den fördelen att den är lättare att komma till. Kontroller tidigare år har också visat att det är minst

lika bra att räkna tranorna från denna plats. Det finns därför inga skillnader i resultaten mellan de olika platserna.

Höstrastande tranor börjar anlända i mitten av augusti månad. Antalet ökar långsamt för att kulminera vid avflyttningen i slutet av september till början av oktober. Vid lämpligt väder kan så gott som samtliga tranor lämna sjöområdet under en enda förmiddag. De övernattar på flera platser i norra och södra sjöområdet.

De tranor som övernattar i södra sjöområdet provianterar under dagtid i området från öster till väster om Hornborgasjön, ofta på ett flygavstånd upp till flera mil. Högsta antal i södra delen var den 17 september då 9 300 tranor inräknades när de flög till nattplats.

Tranor från norra sjöområdet ses under dagtid nordväst och norr om Hornborgasjön. Många av tranorna har lång flygväg till sjön och anländer ofta i stora flockar sent under kvällen. Högsta antal i norra delen var den 13 september, då 6 780 tranor inräknades. Se figur 2 och tabell 3.

Figur 2. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön hösten 2018. Gula staplar är antal tranor i södra sjöområdet och blå staplar antal tranor i norra sjöområdet. Antalen avser tranor som räknats flyga till nattplats. Högsta antal i södra sjöområdet inräknades den 17 september (9 300) och i norra sjöområdet den 13 september (6 780). I hela sjöområdet fanns som mest 15 250 tranor den 17 september.

Övervintrande tranor

Det finns rapporter om tranor under vintern 2017/2018 (1 december 2017–28 februari 2018).

Tabell 2. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön våren 2018. Antal i söder har räknats från Dagsnäs och antalet i norr från Fäholmen när de flugit till nattplats.

Datum	Söder	Norr	Totalt
22 mars	275	-	275
23	365	-	365
24	460	-	460
25	660	-	660
26	1400	32	1432
27	2100	-	2100
28	6200	-	6200
29	6200	193	6393
30	7400	-	7400
31	7500	-	7500
1 april	9600	-	9600
2	-	245	245
3	11000	-	11000
4	14900	-	14900
5	-	-	-
6	-	-	-
7	22500	-	22500
8	24500	-	24500
9	20800	1095	21895
10	16000	-	16000
11	12800	-	12800
12	11800	730	12530
13	9800	-	9800
14	8700	-	8700
15	7800	-	7800
16	6600	147	6747
17	6050	-	6050
18	3800	-	3800
19	1550	-	1550
20	870	-	870
21	890	-	890
22	560	-	560

Tabell 3. Antal rastande tranor vid Hornborgasjön hösten 2018. Antal i söder har räknats från Hälsingsgården och antalet i norr från Fäholmen när de flugit till nattplats.

Datum	Söder	Norr	Totalt
13 aug	-	560	560
16	1060	455	1515
20	1310	1045	2355
23	2480	940	3420
27	2100	-	2100
30	2510	1240	3750
3 sep	4590	3420	8020
6	4900	6320	11220
10	3950	3650	7600
13	5320	6780	12100
17	9300	5950	15250
20	9150	5670	14820
24	2370	990	3360
27	580	1170	1750
1 okt	480	1420	1900
4	-	670	670

Sammanfattning

Den 13 mars sågs årets första trana vid i södra delen av Hornborgasjön. Den 22 mars rastade 275 tranor i södra sjöområdet. Under våren sågs som mest 24 500 tranor vid Vadboden (8 april) och 1095 i norr (9 april). I hela sjöområdet fanns som mest 24 500 den april. Mediandatum för tranorna i södra delen var den 7 april (4 april 2013–2017) och antalet trandagar 270 790 (335 080 för 2013–2017). Antal för dagar med uteblivna räkningar har beräknats (extrapolerats) utifrån närliggande dagar. Beräkningar visar att tranor som rastade vid Vadboden under våren åt ungefär 81 200 kg korn. Under hösten sågs som mest 15 250 tranor den 17 september.

Tack

Tranräkningarna har inte varit möjliga att genomföra utan ett stort ideellt lagarbete. Totalt har 21 personer deltagit i verksamheten; Evert Arnoldsson, Per Bergström, Björn Björnsson, Karl-Magnus Björnsson, Rolf Edvardsson, Claes Falck, Lillemor Falck, Mathilda Frej, Magnus Hallqvist, Clas Hermansson, Mia Holmebrant, Bertil Johansson, Britt-Marie Johansson, Tore Johansson, Kerstin Jägmarker, Sören Jägmarker, Anki Järnstedt, Edvin Klein, Bo Monsén, Siv Monsén och Susanne Wieland.

Referenser

Swanberg, P.O. 1993. Hur Hornborgasjöns rastplats för tranor utvecklades. *Tranan*, sid. 127–134. Skara.

Nowald, G. 1999. Nahrungsbedarf rastender Kraniche Grus grus während der Frühjahrsrast. In: Prange, H. et al. (eds): *Proc. 3rd European Crane Workshop*. Pp. 115–122. Halle.

Figur 3. Snön låg kvar länge denna vår. Tranor vid Trandansen, mars. Foto: Lotta Berg

Figur 4. Rastande tranor i sjöns norra ände i slutet av augusti. I bakgrunden skymtar Almeö. Foto: Lotta Berg

Grågåsen vid Hornborgasjön 2018

Clas Hermansson & Christopher Magnusson

Behovet av mer kunskap om grågåsens förekomst vid Hornborgasjön var den direkta anledningen till att vi under 2004 påbörjade ingående studier av arten. Granskning av fältstationens artkartotek och resultat från simfågelräkningar visade att det var svårt att försöka bilda sig en uppfattning om grågåsens utveckling i sjöområdet. Detta gäller speciellt uppgifter från våren där stor försiktighet måste gälla vid bedömningar av antal. Anledningen är olika ankomsttider för de häckande och översomrande fåglarna samt inte minst det stora antal gäss som tillkommer sent under våren för att rugga i sjöområdet. Många av de ruggande gässen lämnar Hornborgasjön efter ruggningen. Andra kan emellertid stanna kvar i flera månader.

Under 2018 gjordes ingen räkning av antalet häckande grågäss. Däremot räknades som tidigare år gässen vid månadsskiftet maj-juni månad. Då är de som flest när de gäss som skall rugga i Hornborgasjön anlant. Räkningen utfördes av Christopher Magnusson.

Ruggande grågäss

Efter Hornborgasjöns restaurering började flera tusen grågäss plötsligt att anlända till området för att rugga. Detta var grågäss som inte tillhörde den population som häckade i sjöområdet. Den direkta orsaken till detta uppträdande känner vi inte till, men det är uppenbart att sjön blev attraktiv som ruggningsplats med gott om föda och skyddade områden.

Grågåsen genomför en komplett ruggning varje år och byter alla vingpennor. Detta sker under juni till början av juli månad. Fåglar som inte häckar ruggar tidigare än de som häckar. De häckande fåglarna har återfått sin flygförmåga när ungarna kan flyga. De äldre fåglarna är oförmögna att flyga under ungefär en månads tid. Ungfåglarna genomför sin ruggning av kroppsfjädrarna under hösten (Cramp & Simmons 1977). Dessa ruggande grågäss anländer inom loppet av några veckor, från mitten av maj månad. Många lämnar Hornborgasjön efter det att ruggningen är avslutad i juli månad. Under den period som är före och efter ruggningen födosöker de ofta under en kort period på bland annat betesvallar.

Under 2003 räknades antalet grågäss i hela sjöområdet till 9 600 den 3 juli, under 2004 till 8 900 den 21 maj och under 2005 till 8 300 den 25 maj. Räkningar följande år, 2006–2008 visade på en stabil nivå på 8 000 grågäss. Tyvärr gjordes inga räkningar under åren 2009–2011. En allmän uppfattning om att antalet ruggande grågäss ökat var anledningen till vi återupptog räkningarna 2012. Resultatet visade att 18 000 grågäss fanns i sjöområdet i månadsskiftet maj-juni månad. Åren därefter ökade antalet till som flest 28 000 grågäss under 2015.

När räkningarna påbörjades 2003 stod vegetationen tät, av framför allt videbuskar, i många områden. De ruggande gässen var ofta svåra att se varför räkningarna var mycket tidsödande. Idag, drygt 10 år senare, är vegetationen mycket gles och gässen är betydligt enklare att räkna. Det betyder att osäkerheten i räkningarna inte bedöms vara större än tidigare år, trots det stora antalet fåglar.

Grågässen räknas när de inte kan flyga och betar på strandvallar eller söker föda i sjöområdet. Räkningen utförs under en till två dagar. Det har visat sig att gässen inte är speciellt rörliga och födosöker ofta på samma områden. Detta har bekräftats genom avläsning av grågäss som märkts med numrerade halsringar. Grågåsen blir könsmogen vid två, vanligtvis tre års ålder, varför det finns grågäss som inte häckar i Hornborgassjön innan det stora antalet ruggande grågäss anländer. Räkningar under 2004–2006 visade att antalet inte häckande gäss utgör ungefär två tredjedelar av samtliga grågäss i slutet av april månad.

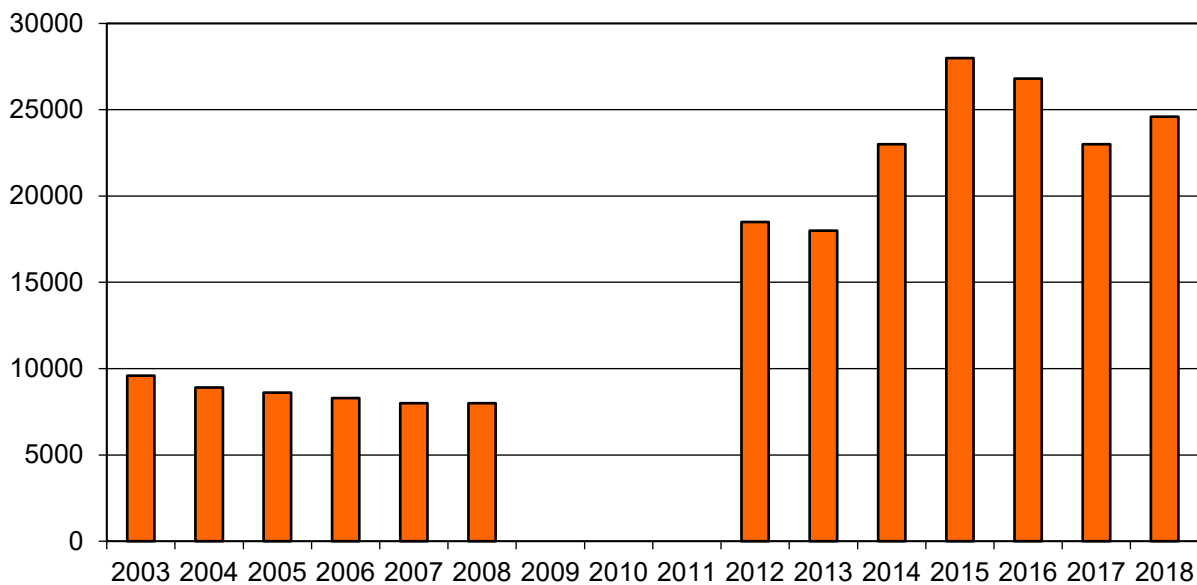

Figur 1. Ruggande grågäss i Bjurumskanalen, juni. Foto: Lotta Berg

Den 20 juni räknades alla grågäss i Hornborgasjön. Resultatet blev 24 600 gäss, 1 600 fler än föregående år (se figur 2). Av dessa bedöms 900 grågäss tillhöra den häckande (300) och den inte häckande populationen (600). Det betyder att 23 700 grågäss kom till Hornborgasjön för att rugga i sjöområdet. Vid räkningen fanns 950 ex. i norra delen (N om Fågeludden), 9 350 ex. i mellersta (Fågeludden – Almeö) och 14 300 ex. i södra delen (S om Almeö) av Hornborgasjön.

Sammanfattning

Räkningar grågåsens förekomst i Hornborgasjön 2018 visar att det som mest fanns 24 600 grågäss under början av juni månad. Av dessa beräknas att 23 700 anlände för att rugga.

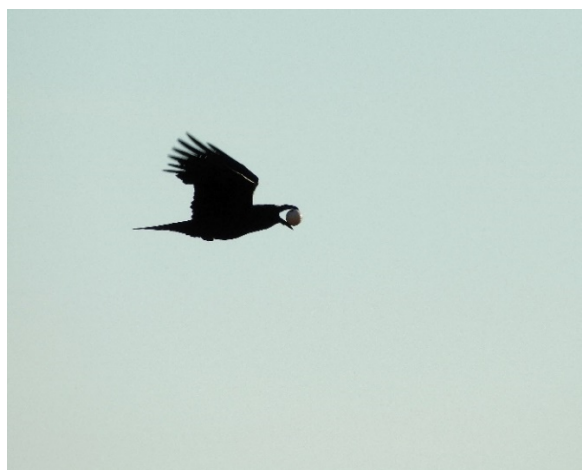
Figur 2. Högsta antal grågäss *Anser anser* i Hornborgasjön i slutet av maj till början av juni månad 2003–2018. I antalen ingår häckande och inte häckande grågäss samt de fåglar som ankommer i slutet av maj månad för att rugga i sjöområdet.

Referenser

Cramp, S. & Simmons, KEL. 1977. Handbook of the world of Europe, the Middle East and North Africa: The Birds of Western Palearctic. Vol 1: Ostrich-Ducks, pp. 420-421. Oxford University Press. Great Britain.

Figur 3. Vissa grågäss väljer lite mer ovanliga häckplatser, som här 8 meter upp i ett träd vid Trandansen. Foto: Lotta Berg

Figur 4. Det gäller för grågässen att vakta sina ägg; sjöns korpar är snabba och effektiva äggstjuvar... Foto: Lotta Berg

Häckande tornfalk vid Hornborgasjön 2018

Åke Abrahamsson

Tornfalkprojektet vid Hornborgasjön startade i början av 1990-talet som en del av projektet Tornfalk Skaraborg. Det har över tid undergått mycket små förändringar och kan därför beskrivas som i stort sett standardiserat.

Vi besöker alla holkar i ett tidigt skede av häckningar för att konstatera påbörjade häckningar. Vi vill om möjligt fastställa storleken hos så många äggkullar som möjligt. Dessutom är målet att ringmärka samtliga ungar.

Resultatet 2018

Resultatet framgår av tabell 2 nedan. Genomförda häckningar och antal ungar avser kull där ungar har ringmärkts. Medelkull beräknas på antal ungar/kullar vid ringmärkningstillfället. Vilket innebär att ungarna som regel är 12-15 dagar gamla.

Antal ungar och medelkull beräknas på genomförda häckningar. Metoden kan diskuteras, alternativet är att räkna påbörjade häckningar men här ingår även bolägen som vi inte kunnat besöka. Dessutom kan häckning påbörjas i en holk och fortsätta i en annan, vilket är ganska vanligt liksom byte av hane. Vi vill kunna jämföra mellan åren och därvid har vi sett att vi kan göra det bäst på detta vis.

Den övre sammanställningen nedan visar medelvärden för perioden 1995 till 2017. I den nedre visas resultatet för 2018 på motsvarande sätt. I år har vi minst två genomförda häckningar i i holkar på stolpar som vi inte kom åt denna gång. I två holklägen fanns falkar men ingen häckning påbörjades. Vi har två förluster, i det ena fallet handlar det om predation, i det andra någon form av händelse som innebar att hela äggkullen övergavs.

Tabell 1. Häckningsresultat tornfalk 1995-2017 (medeltal).

Medelantal holkar	Medelantal påbörjade häckningar	Medelantal genomförda häckningar	Medelantal ungar/år	Medelkull
40	16,0	13,6	61,3	4,5

Antalet häckningar under perioden 1995 – 2017 är 369. Antal genomförda häckningar under samma period är 312. Antal ungar är 1411.

Tabell 2. Häckningsresultat tornfalk 2018.

Antal holkar 2018	Påbörjade häckningar 2017	Genomförda häckningar 2017	Antal ungar 2017	Medelkull ungar 2017
39	17	13	47	3,6

Not: ”Påbörjade häckningar” är samtliga häckningar där häckning inletts. ”Genomförda häckningar” är häckningar där ungarna har ringmärkts. Detta uttryckt i medelkull är 0,6 ungar färre än föregående år som var 4,2. Vi har 14 äggkullar att räkna på och genomsnittet fullagd kull är 4,6 ägg. Förlusten är såldes en unge per kull i genomsnitt. Medelkullen för hela projektet tornfalk Skaraborg 2018 är 3,8, n=115.

I arbetet har även Helge Sundén och Enar Höglund deltagit.

Figur 1. Precis i det ögonblicket när tornfalkhonan har flyttat över åkersorken från fötterna till näbbet redo att mätta hungrande munnar. Bilden är från Valtorps socken. Foto Anneli Jonsson ©

Svanarna i Hornborgasjön 2018

Åke Abrahamsson

Inventeringsåret 2018 innebar att antalet häckande knölsvanar minskade ytterligare jämförd med 2017 års nivå. Ett mönster börjar utskiljas om vad som verkar bestämma förutsättningarna för knölsvanarnas häckning i Hornborgasjön. Mer om det nedan. Sångsvanens förekomst som häckfågel vid sjön ser helt annorlunda ut om man jämför den med knölsvanens. Den är mycket fåtalig och geografiskt stabil och antalet häckningar har aldrig överstigit tvåsiffriga tal.

Metod och resultat

Knölsvanen

Inventeringen genomfördes i mitten av maj och tillgick på samma sätt som alltid; Flygning på lägsta tillåtna höjd och med lägsta möjliga hastighet och med så många varv som behövs. Det går fort undan, det gäller att undvika både glapp och dubbelräkning. Vi har haft glädjen och förmånen att flyga med samma pilot under alla år, Leif Crona från Skövde Flygklubb. Man kan tillägga att den valda metoden är den enda möjliga att använda. Viss kontrollinventering av bon har skett från land.

Årets inventering resulterade i 73 bon vilket är den lägsta siffran den senaste tiden. Den främsta orsaken är förstås de allt större områdena med öppet vatten. I den norra delen, norr om den gamla åfåran fanns 2018 endast 23 bon, 7 av dem återfanns i Hornborgaviken (se figur 4). Även risbältet i söder har förändrats men här förefaller det vara vårvattenståndet som spelar störst roll. Lågt eller snabbt sjunkande vattennivå tycks innebära att initialt möjliga häckningsplatser torrläggs. De flesta bona, 50 stycken, ligger i det stora området i söder om den gamla åfåran (se figur 4).

Vid simfågelräkningen den 11 augusti inräknades 10 kullar med 23 ungar, vilket innebär att endast 14 procent av de häckande paren fick ut några ungar. Denna siffra är bland de lägsta inom den undersökta tidsperioden men något bättre än resultatet från 2017. Medelkullen är 2,3 ungar vilket åter är i nivå med vad som var fallet fram till och med 2016. Det förefaller som det låga häckningsutfallet relaterar till vattenståndet. Detta har varit tydligt de senaste åren med snabb upptorkning redan under försommaren. Flera svanpar i den södra delen övergav redan under tidig försommar 2018 och detta fortsatte under hela häckningsperioden.

Liksom tidigare år finns det något par som startade sent och dessutom något par som fortfarande ruvade i slutet av juli. Det måste dock påpekas att vi inte har några tillfredsställande kunskaper om sena häckningar eller omläggningar.

Upptorkningen drabbade även flera svanpar i den norra delen av sjön när de hamnade på land den torra sommaren 2018. Om de övergavs på grund av detta eller på grund av predation är inte känt. Upptorkningen drabbar förvisso även andra arter, såsom trastsångarna, som vill ha vatten under bolägena.

Totalt 63 (86%) av de konstaterade knölsvanhäckningarna resulterade inte i några ungar alls, vilket är ett mycket nedslående resultat som normalt endast bör förekomma ett enstaka år eller på grund av en exceptionell händelse.

Födoval

En vuxen knölsvan behöver energi motsvarande 2000 kJ per dag. De vuxna fåglarna lever uteslutande av submers vegetation där särskilt kransalger, *Chara sp*, verkar vara betydelsefulla men även nateväxter, *Potamogeton sp* och slingaväxter, *Myriophyllum sp* förefaller vara viktiga i kosthålllet. Förmodligen ytterligare ett antal arter. Ungarna lever till största delen av smådjur under den första månaden av deras levnad. Man kan se hur föräldrarna ”rör om” i fälten med vattenväxter varefter ungar plockar i sig de smådjur som kommer upp till ytan. Det är svårt att tro att tillgången på lämplig föda skulle vara en begränsning i Hornborgasjön där för övrigt en stor mängd svanar översomrar. I den lilla Sjötorpasjön söder om Mösseberg är det däremot tydligt att antalet svanar (rastande och häckande samt även simänder) bestäms av tillgången på undervattensvegetation.

Tabell 1. Antalet bon och ungar av knölsvan *Cygnus olor* i Hornborgasjön 2001-2018

År	Antal bon	Antal kullar	Medelkull	Procentuell andel av de häckande paren som fick ut några ungar räknat per simfågelräkningen i augusti
2001	79	-	-	-
2002	117	57	-	49
2003	144	-	-	-
2004	197	46	-	23
2005	160	36	-	23
2006	163	36	-	22
2007	181	45	2,7	25
2008	196	23	2,2	12
2009	219	81	2,8	37
2010	171	26	2,5	15
2011	201	67	2,5	33
2012	223	26	2,8	12
2013	214	22	2,2	10
2014	163	34	2,3	21
2015	164	53	2,8	32
2016	166	19	2,3	11
2017	97	10	1,8	10
2018	73	10	2,3	14

Fotnot: Medelkullen är i detta fall beräknad på antalet ungar/kullar vid simfågelräkningen i augusti. För flera av de tidigare åren saknas uppgifter om ungar i Hornborgadokumentationen.

Sångsvanen

Två områden innehåller häckande sångsvanar, det ena är nära Hångers udde och det andra är i området Korpaboviken, Orebackar och Hästahuvudet. Så har det varit under en följd av år och så även 2018. Detta år påbörjades fem häckningar, på samma platser som åren innan. Dessutom har

en ny häckplats tillkommit nordost om Dagsnäs. Åtminstone två av häckningarna (Hångers udde och Ore backar) har resulterat i flygga ungar. Vad som hänt med de övriga häckningarna är inte känt fullt ut, men möjligen fick även ett av paren i Korpaboviken ut ungar som fick växa sig stora. Dessutom har en ny häckplats tillkommit öster om Dagsnäs. Det är första gången på många år som så många som fem häckningar av sångsvan har påbörjats i Hornborgasjön.

Figur 1. Rastande sångsvanar, Trandansen, mars. Foto: Lotta Berg

Figur 2. En av årets sångsvanskullar. Ore backar, juni. Foto: Lotta Berg

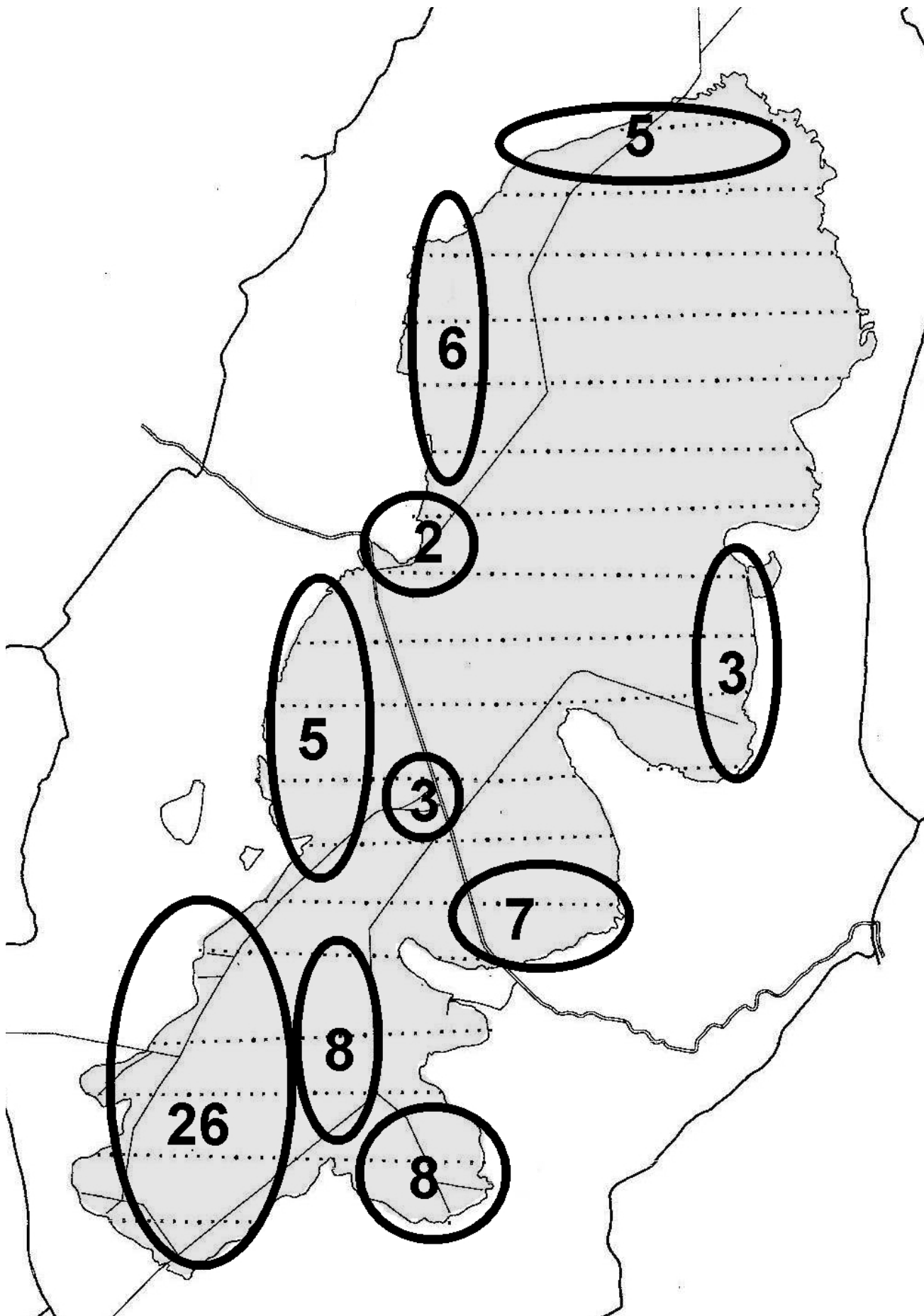
Sammanfattning

Antalet häckande par hos Hornborgasjöns knölsvanar ligger på en sjunkande nivå sedan något år tillbaka jämfört med toppåret för ett snart tiotal år sedan. De kommande åren får utvisa om detta tillstånd är det som skall gälla framgent. Reproduktionen är svag. Endast 0,32 ungar per påbörjad häckning är oroväckande lågt. Detta är en obetydlig förbättring mot föregående år då motsvarande siffra var 0,26 ungar per häckning. Större delen av häckningarna resulterade således inte i några ungar alls. Observationer senare under häckningssäsongen indikerar att uttorkning under sommarens gång av det stora risbältet i söder kan spela in.

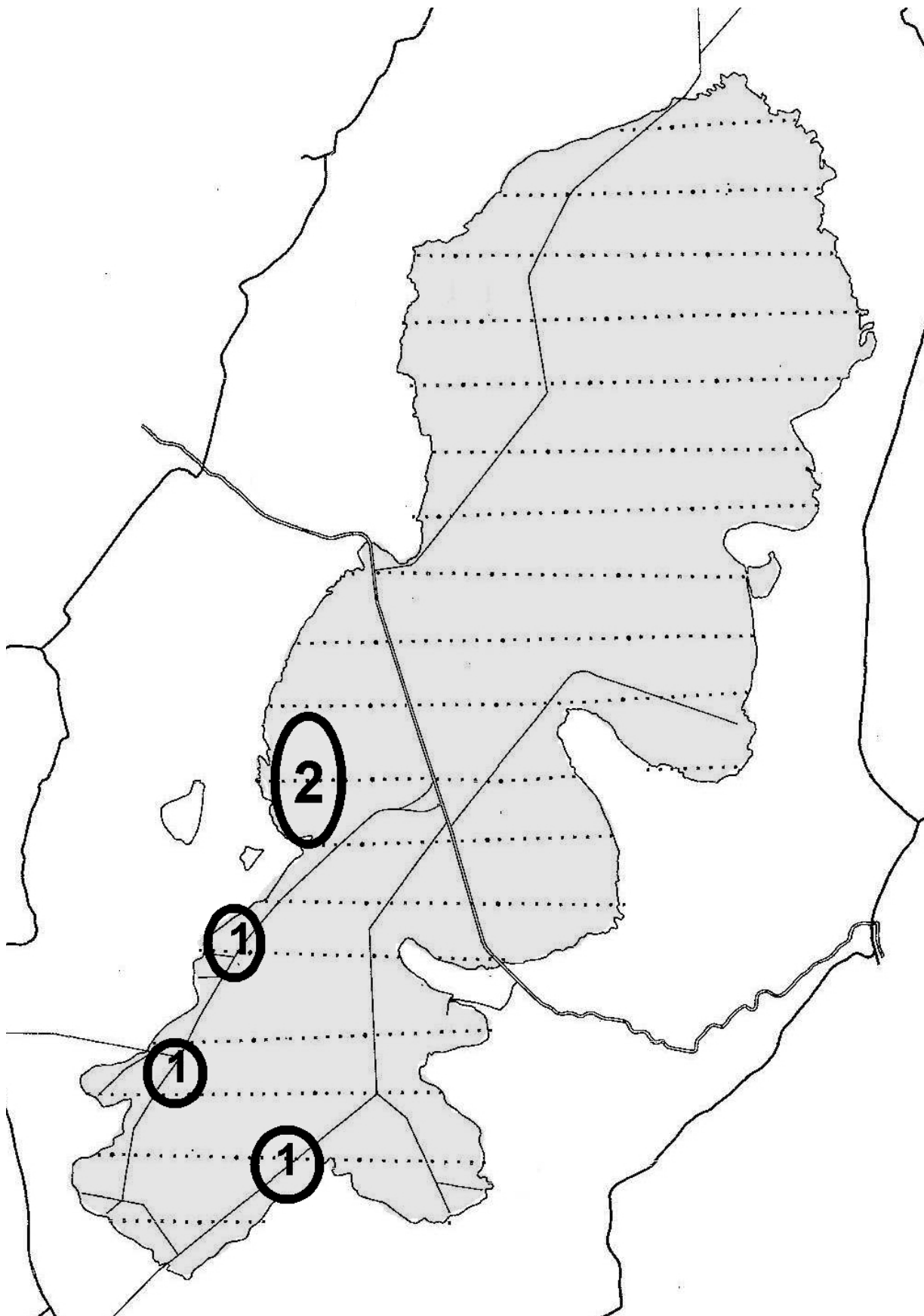
Sångsvanarna följer ett sedan många år invariant mönster. Jag kan dock konstatera att det råder påfallande stor kunskapsbrist om vad som händer med sångsvanarna senare under häckningssäsongen.

Figur 3. Rastande knölsvanar och någon sångsvan i isvak utanför Ytterberg, december. Foto: Lotta Berg

Figur 4. Antal häckande par av knölsvan i Hornborgasjön, 2018.

Figur 5. Antal häckande par av sångsvan i Hornborgasjön, 2018.

Skrattmåsen i Hornborgasjön 2018

Åke Abrahamsson

Antalet häckande par av skrattnås i Hornborgasjön beräknas under 2018 ha uppgått till över 4600, det vill säga i stort sett samma antal som 2017. Den stora svårigheten består i att räkna de skrattnåsar som häckar söder om Almeö i ett bälte från Södra Sätunaviken till Hästahuvudet. Området är ytterst komplext vid lågt vattenstånd, där finns många små holmar och öar som kanske hyser tio till femtio par. Nåsarna koloniserar i stort sett varje tuva som kan fungera som boplatser, utom möjligen de kala öarna som främst uppstår i nordväst! Begränsningen är således främst tillgången på boplatser. De största kolonierna finns norr om Ora nabbe (figur 4). Ett mindre, men icke försumbart, antal häckningar finns i vikarna utmed den östra sidan. Skrattnåskolonierna är beskyddare för flera arter änder och doppingar och har i detta en mycket viktig funktion att fylla.

Inventering och metod

Metoden 2018 är en kombination av boräkning och beräkning. Den forna parkeringen till Södra Sätunaviken, Rönäs, tornet på Almeö, tornet på Ora nabbe samt tornet på Hångers udde samt Trandansen har i huvudsak använts för beräkning av häckningarna i den södra delen. Utmed den östra sidan har kontrollen skett från torn och leder. En jämförelse mellan räkning från marknivån och upphöjd plats, till exempel från ett torn, visar på en risk för underskattning vid räkning från marknivån. Författaren undersökte detta inom den stora skrattnåskolonin som fanns vid Vadboden och fick vid upprepade räkningar (tio till antalet) ett ökande antal efterhand eftersom fler bolägen upptäcktes. Åtta procent fler bolägen hittades på det viset jämfört med när endast en räkning genomfördes.

Det finns sålunda en möjlighet att antalet skrattnåsbon söder om Almeö och i Södra Sätunaviken är lågt beräknade, i synnerhet under de år då växtligheten startar tidigt. Vidare kunde man se att nyetableringar tillkom ända fram till mitten av juni i takt med att nya bomöjligheter kom i dagen med sjunkande vattenstånd.

Endast en handfull observationer av säkerställd respektive trolig häckning finns redovisade på Artportalen vilket är att beklaga. Flertalet härrör från Fågeludden. Det är ett känt förhållande att vanliga arter är kraftigt underrepresenterade bland rapporterna på Artportalen.

Skrattnåsar och Hornborgasjön – begränsande faktorer

Många av häckningsöarna röjs regelbundet rena från sly, en ytterst angelägen åtgärd som dessvärre är av begränsad varaktighet. Dessutom måste det till isläggning under en längre tid för att arbetena ska kunna genomföras rent praktiskt. Därutöver bör långtgående åtgärder vidtas i form av anläggning av nya häckningsöar, i synnerhet där detta är lättast och mest publikt. Förmodligen är det enklast i anslutning Fågeludden och Lagunsjön eller utanför Ytterberg.

De senare årens låga vattenstånd har resulterat i att skrattnåsar fann häckningsmöjligheter utmed hela det södra risbältet. Detta innebar i praktiken fyra större kolonier i Södra Sätunaviken samt mellan Almeö och Hångers udde (se figur 4). En av dessa större kolonier, nordväst om Hångers udde, etablerades tydligt senare än övriga. Ett förhållandevis stort antal mindre etableringar med från ett tiotal par upp till femtio par fanns även insprängda i detta stora område

norr om risbältet. De stora blockholmarna norr om Ora nabbe påverkas inte av vattenståndsvariationer och de är skrattmåsens viktigaste häckplatser i Hornborgasjön.

Figur 1. Ringmärkning av skrattmåsunge i en av sjöns kolonier, juni. Foto: Lotta Berg

Figur 2. Ung skrattmås i Lagunsjön, Fågeludden, juni. Foto: Lotta Berg

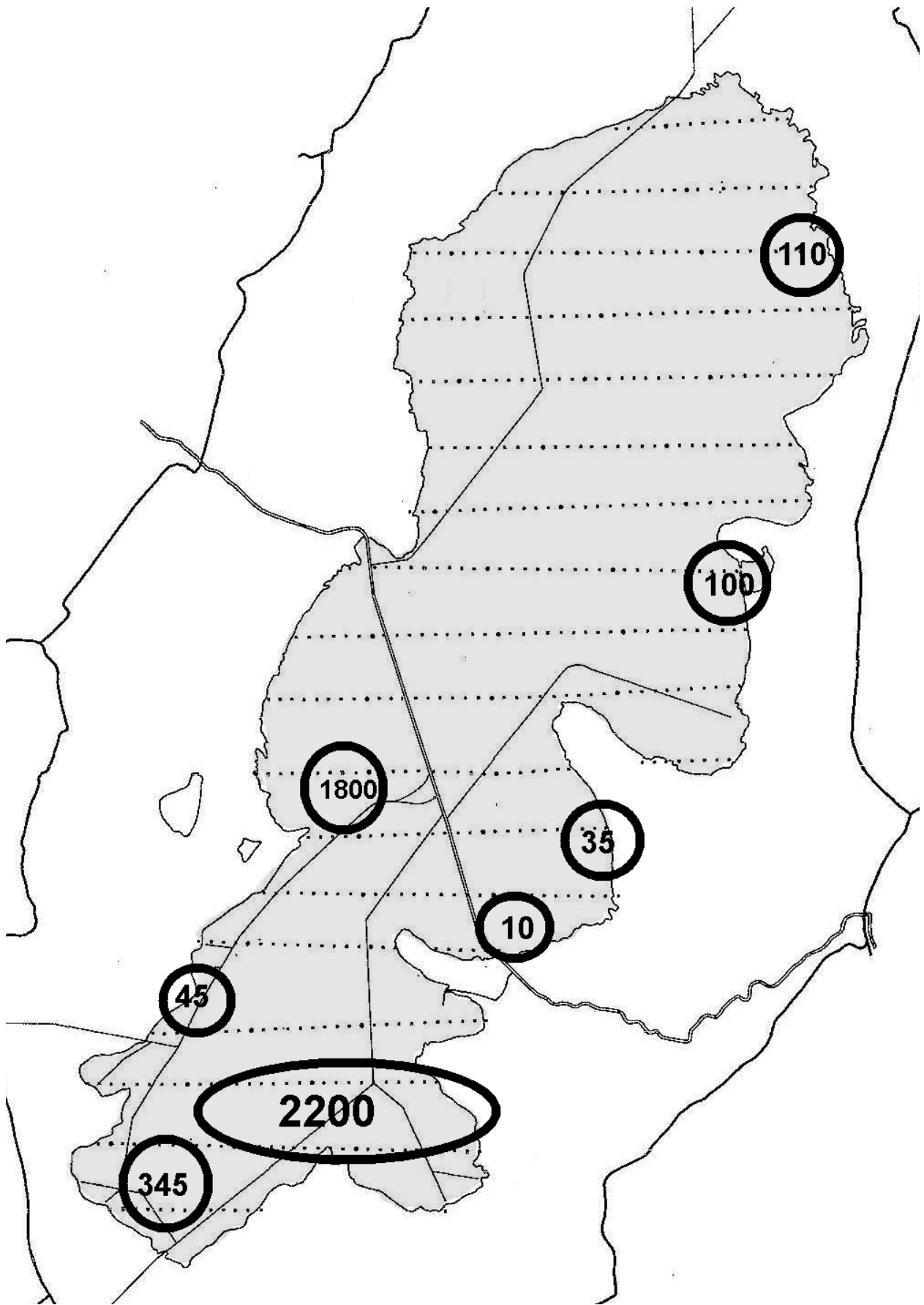
Resultatet

Av kartan framgår var skrattmåsarne finns i Hornborgasjön. Den nordvästra delen av sjön innehåller flytöar utan vegetation som förefaller undvikas av måsarne. Det beräknade antalet häckningar, 4645, kan naturligtvis diskuteras relativt metoden men det har vägts på olika sätt, inte minst ur rimlighetssynpunkt, och torde ligga inom det verkliga antalets gränser.

Not. I skrattmåsen artikeln i Hornborgadokument 53, 2017, finns ett avsnitt som behandlar något om skrattmåsens utbredningshistoria samt även en diskussion kring födovallet.

Figur 3. Blockholmarna, en av sjöns viktiga häckplatser för skrattmås. Foto: Lotta Berg.

Figur 4. Antal häckande par av skrattnås i Hornborgasjön, 2018.

Häckande fisktärnor i Hornborgasjön 2018

Lotta Berg & Christopher Magnusson

Paddling efter fisktärnebon genomfördes den 11 juni, en dag med lätt vind och växlande molnighet. Kompletterande räkning från land genomfördes under närliggande dagar, och information har också insamlats i samband med inventering av svarttärna och svarthakedopping.

Totalt hittades 243 häckande par av fisktärna, vilket är en mycket hög siffra för sjön.

Även om en del solitärhäckningar förekommer, främst i de sydligaste delarna av sjön, återfinns de flesta fisktärnehäckningarna samlade i större kolonier. De största kolonierna låg i år i området vid och söder om Utloppet (69 respektive 50 par), i Hornborgaviken utanför parkeringen vid Ytterberg (31 par) samt i Lagunen och dess närhet vid Fågeludden (10 respektive 13 par).

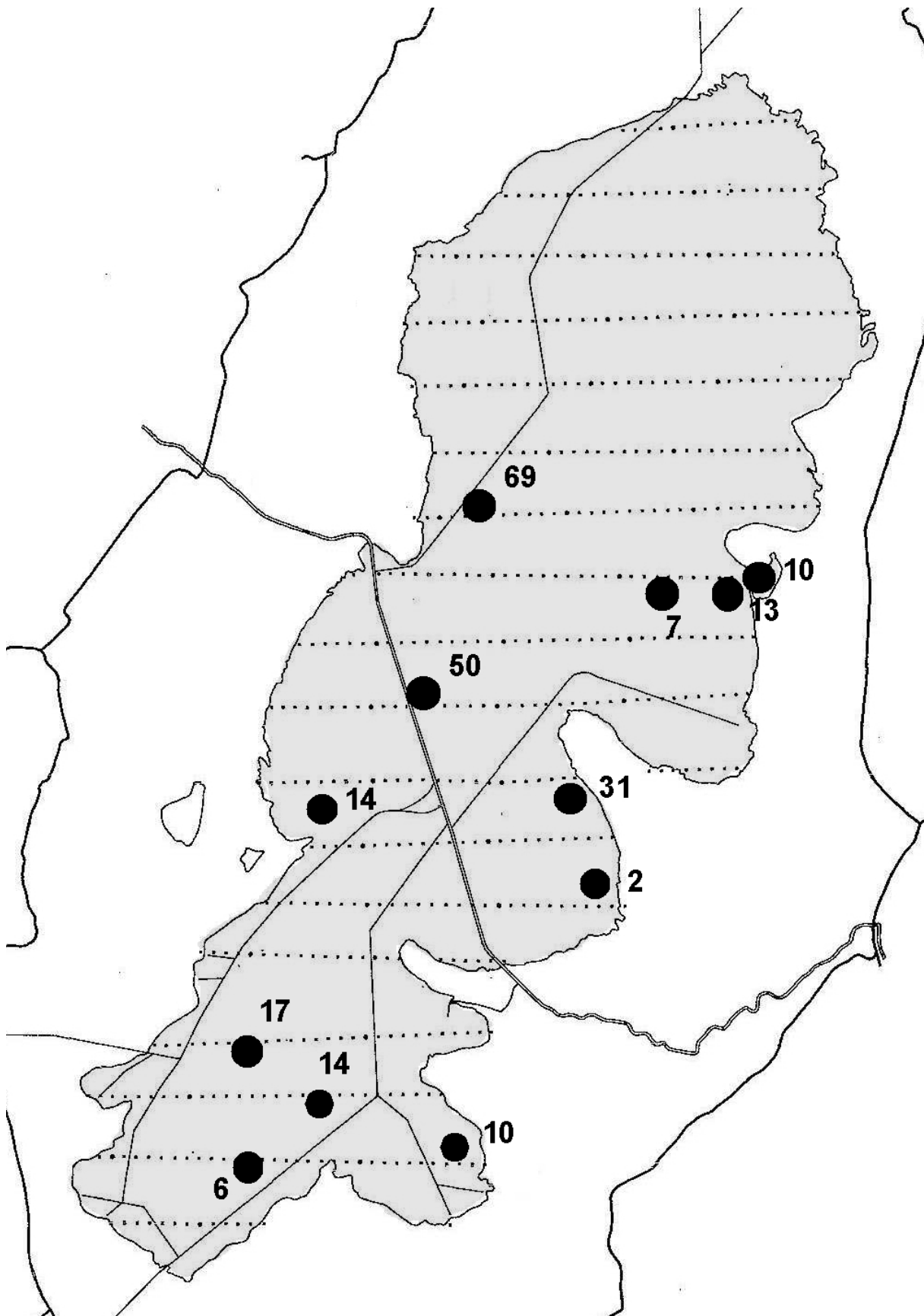
Vi tackar Peder Hedberg Fält för kompletterande räkning av bon.

Tabell 1. Antal bon av fisktärna i Hornborgasjön 2018

Fisktärna	243
-----------	-----

Figur 1. Fisktärna på bron vid Utloppet. Foto: Lotta Berg

Figur 2. Antal häckande par av fisktärna i Hornborgasjön, 2018.

Häckande svarttärnor och dvärgmåsar i Hornborgasjön 2018

Peder Hedberg Fält

Inledning

Antalet bon av måsar och tärnor har mer eller mindre inventerats årligen sedan starten 1981 (Karlsson 1984). Projektet övergick därefter som faunistisk insamling i mitten av 1980-talet, vilket innebar att personalen vid fältstationen besökte vissa områden i sjön regelbundet och noterade häckande fågelarter. Sedan höjningen av sjöns vattenstånd slutfördes 1995 är målsättningen att årligen kartera och räkna antalet häckande måsar och tärnor i sjön i ett eget separat projekt. I år har jag inventerat svarttärna och dvärgmåsa samt lokaliserat var de förekommer i sjön. Även häckningsframgången för de bägge arterna har studerats.

Metod

Antalet bon/par av häckande svarttärnor och dvärgmåsa räknades dels från kanot i olika områden i sjön, dels från fågeltorn eller andra naturliga observationsplatser utmed sjön. Observationsplatser från land valdes i första hand där man har möjlighet att se samtliga bon i respektive koloni. Räkning från kanot valdes då inga andra observationsplatser förekommer från land för att kunna räkna antalet bon. För svarttärnan har vissa år antalet häckande par beräknats i respektive koloni utifrån antalet observerade och varnande vuxna fåglar. I år har dock antalet bebodda bon av de bägge arterna räknats från land eller kanot då de låg i områden som var lite vegetation på och därför ganska lätta att räkna.

Antalet bon av antalet par svarttärna och dvärgmåsa räknades vid besök i de olika kolonierna under perioden 15 maj till 1 juli. Alla räkningar har utförts av undertecknad. Häckningsframgången hos de bägge arterna har studerats genom att räkna antalet nästan flygga/flygga ungar vid respektive koloni från början till slutet av juli.

Resultat

Svarttärna

Svarttärnan är en etablerad art i sjön och årets resultat slutade på enbart 7 häckande par fördelat på ett område i sjöns södra del (figur 1). Till skillnad från övriga kolonihäckare väljer svarttärnan i högre grad mindre och oftast vegetationslösa flytöar i sjön. De häckar ogärna tillsammans med övriga måsar och tärnot utan bildar helst egna kolonier. Årets första svarttärna upptäcktes den 7 maj och under hela maj noterades inte fler än 5 till 6 individer samtidigt i sjön. De uppehöll sig främst kring flytöar utanför Vässtorpsviken i slutet av maj och början av juni. Bobygge påbörjades bland de fem individerna och de varnade kraftigt mot predatorer. Av någon anledning upphörde dock bobyggandet och gruppen förflyttade sig sedan till södra delen av sjön där en ny koloni upprättades. Tillsammans med ytterligare 8 individer bildade de en ny koloni och där noterades totalt 7 par i mitten och slutet av juni.

Totalt observerades 5 flygga ungar i augusti vilket får anses ganska normalt. Ungfågeln sågs tillsammans med de vuxna i främst norra delen av sjö i början och mitten av augusti.

Dvärgmås

I mitten av maj uppehöll sig sex vuxna dvärgmåsar i Hornborgaviken (figur 1) och lite senare sågs två av dem bygga bo och para sig. I början av juni sågs de två paren ruva på flytöar. Tyvärr försvann båda paren och kring den 10 juni och endast sporadiska observationer gjordes av arten därefter.

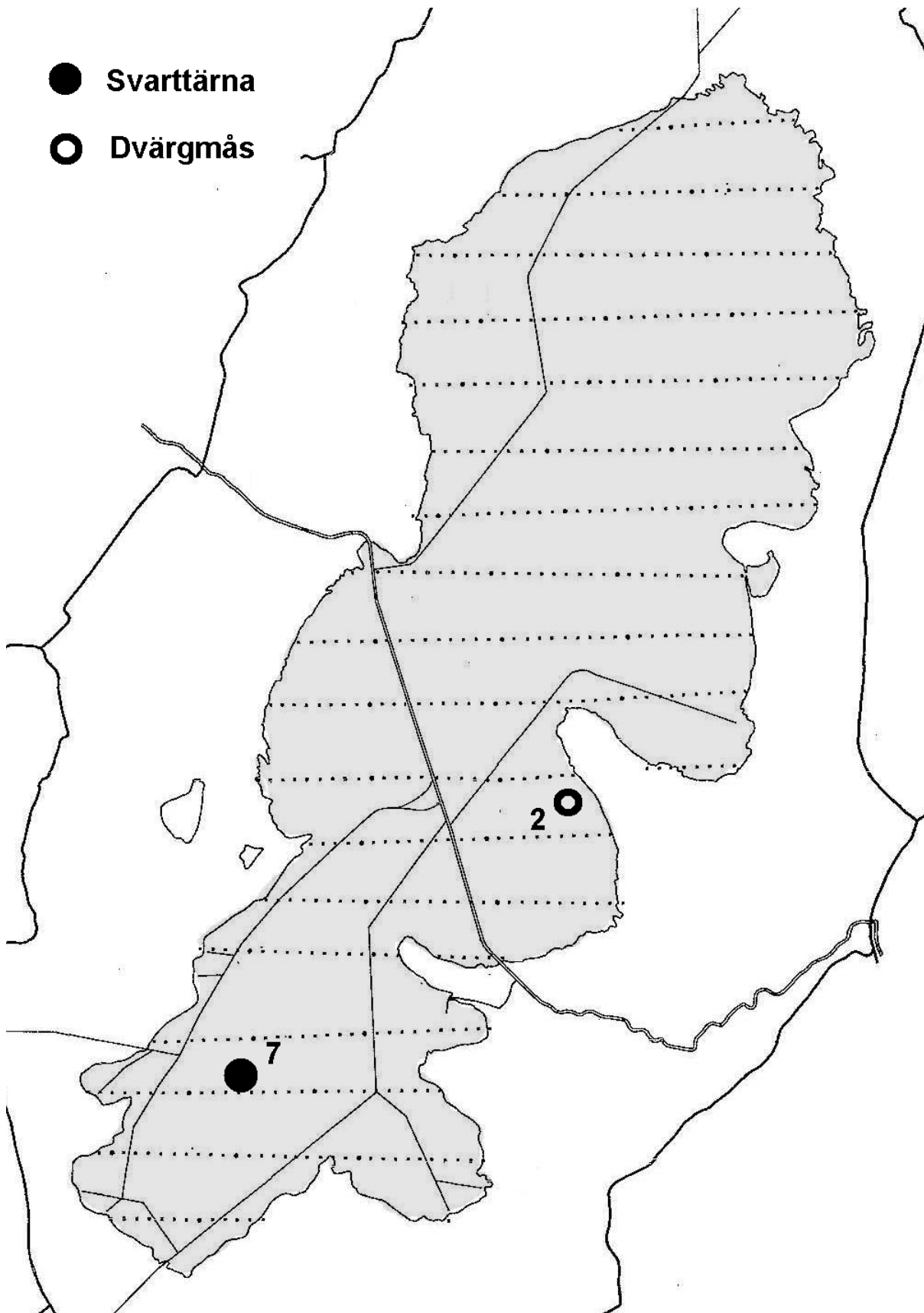
Vi kontroll av bland annat svarttärnor kring gamla Blindkanalen i mitten av juni varnade dvärgmåsar i samma område. Här sågs två bon med ägg i tillsammans med häckande fisktärnor och svarthalsade doppingar. Vid kontroll av kolonin i slutet av juli var dock dvärgmåsarerna borta och heller inga ungar av dvärgmås noterades. En ungfågel noterades tillsammans med de två paren vid gamla Blindkanalen. Med största sannolikhet hade de båda paren flyttat hit från lokalen i Hornborgaviken.

Tabell 1. Antal bon av svarttärna och dvärgmås i Hornborgasjön 2018

Svarttärna	7
Dvärgmås	2

Referenser

Karlsson, T. 1984. Skratmås, fiskmås och fisktärna. Hornborga-dokument nr 4. Statens Naturvårdsverk.

Figur 1. Antal häckande par av svarttärna respektive dvärgmås i Hornborgasjön, 2018.

Trastsångare i Hornborgasjön 2018

Albin Torsson

Syftet med projektet är att ta reda på antal sjungande hanar och var de håller revir kring Hornborgasjön. Detta för att kunna se hur den minskande arealen vass och sjöns förändringar påverkar artens förekomst.

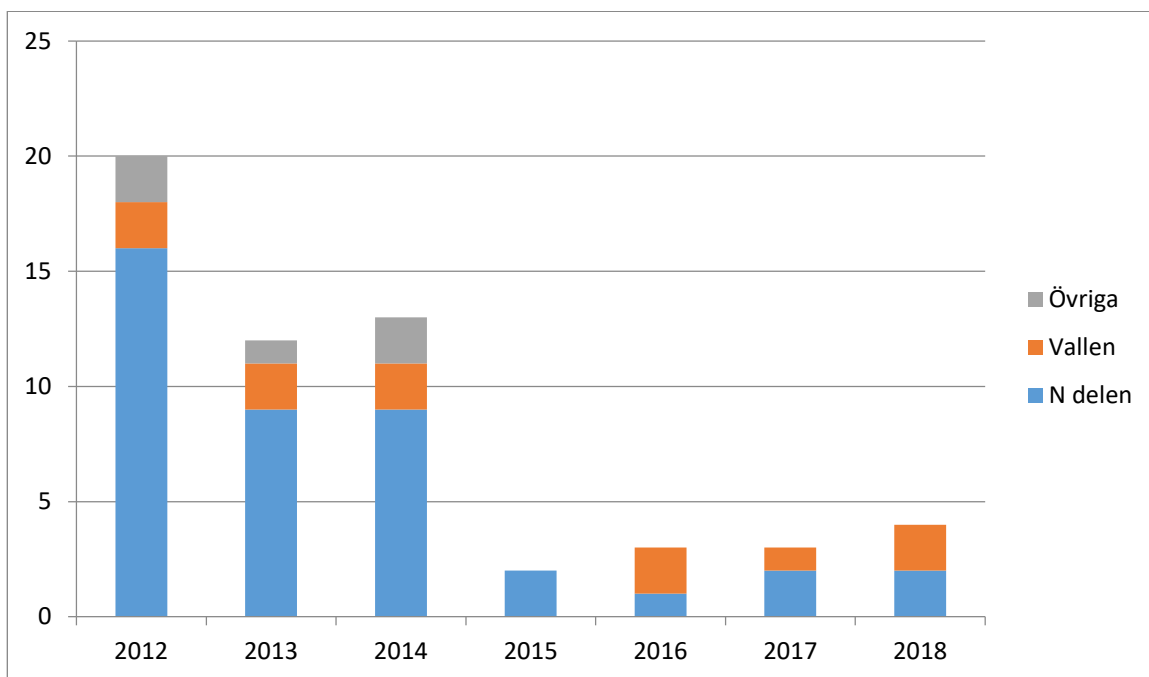
Metod

Antal sjungande hanar inventeras genom kanotpaddling längs strandkanterna i mellersta och norra delen av sjön. Kring södra delen och allra längst upp i norr har inventeringen genomförts från land. Inventeringen gjordes mellan den 15.5 och 15.7.

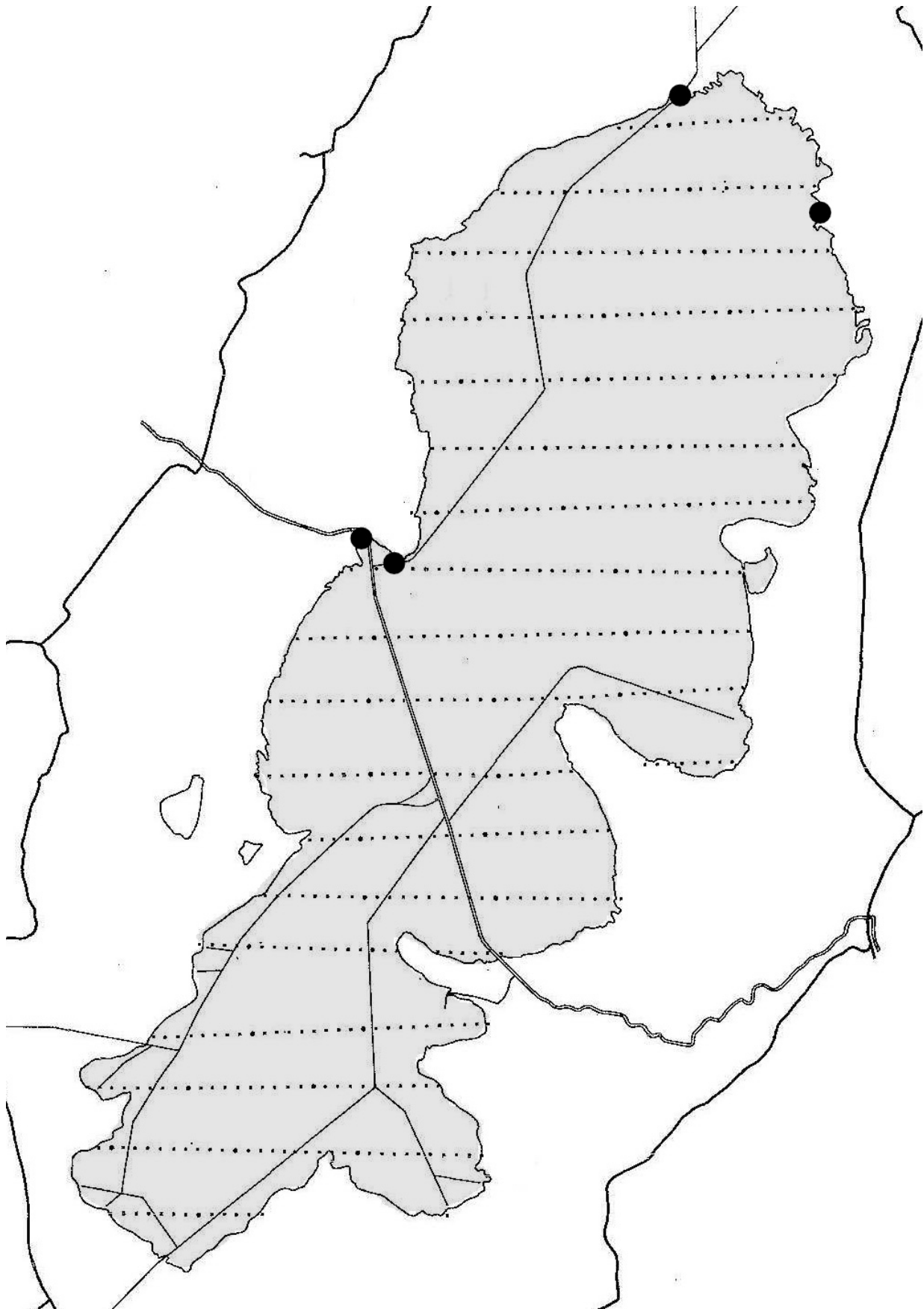
Resultatet

Årets resultat blev fyra revir. De senaste fyra åren har vi nu legat på denna låga nivå. I år var reviren jämnt fördelade på två vid Utloppet och två i norra delen av sjön. Alla årets revir ligger intill kanaler eller Flian. Detta tyder på att det behövs vatten under vassen för att trastsångarna ska trivas i sjön, vilket nu på senare år blivit en bristvara, så möjligen får vi vänja oss vid denna låga förekomst av arten de närmaste åren, om inte mängden vatten i sjön ökar.

Tack vare stor märkinsats under 2018 har 3 fåglar ringmärkts (utan riktad insats), två vid Järnbron och en vid Fågeludden, varav samtliga var ungfåglar. Vi kan hoppas att de är kläckta i sjön.

Figur 1. Antal revirhävande trastsångare vid Hornborgasjön, 2012-2018.

Figur 2. Revirhävande trastsångare i Hornborgasjön 2018.

Häckfågelfaunan vid Vallen, Hornborgasjön, 2018

Janne Pettersson

Inledning

Med Vallen menas här den jordvall på Hornborgasjöns västra sida som anlagts för att reglera sjöns vattenstånd. Denna fågelinventering tjänar främst ett syfte, att genom inventeringen kartlägga förändringar i fågelfaunan.

Inventeringen bygger enbart på häckande arter, alltså inga rastande eller flyttande arter. Underlaget kan sedan användas för bedömning av effekten på fågelfaunan i biotoper som förändras utmed Vallen. Projektet startades av Barbro, Åsa och Thore Axelsson år 2002.

Metodik

Hela inventeringen bygger på Statens Naturvårdsverkets råd och riktlinjer ”Biologiska inventeringsnormer för fåglar” (Svensson, 1975). För beskrivning av ambitionsnivå och kartunderlag artlistning inventeringsområde och biotopbeskrivning se Axelsson (2002).

Tabell 1. Tidpunkter och väderförhållanden vid inventeringarna vid Vallen

Datum	Tid	Temp °C	Vind	Vattenstånd
29/4	Kväll	10	-	-
1/5	Kväll	10	2 m/s V	-
5/5	Morgon	9	-	-
15/5	Kväll	26	4 m/s SV	-
20/5	Morgon	3	3 m/s V	-
23/5	Kväll	23	-	-
2/6	Kväll	26	3 m/s SO	-
26/6	Dag	15	5 m/s NV	-

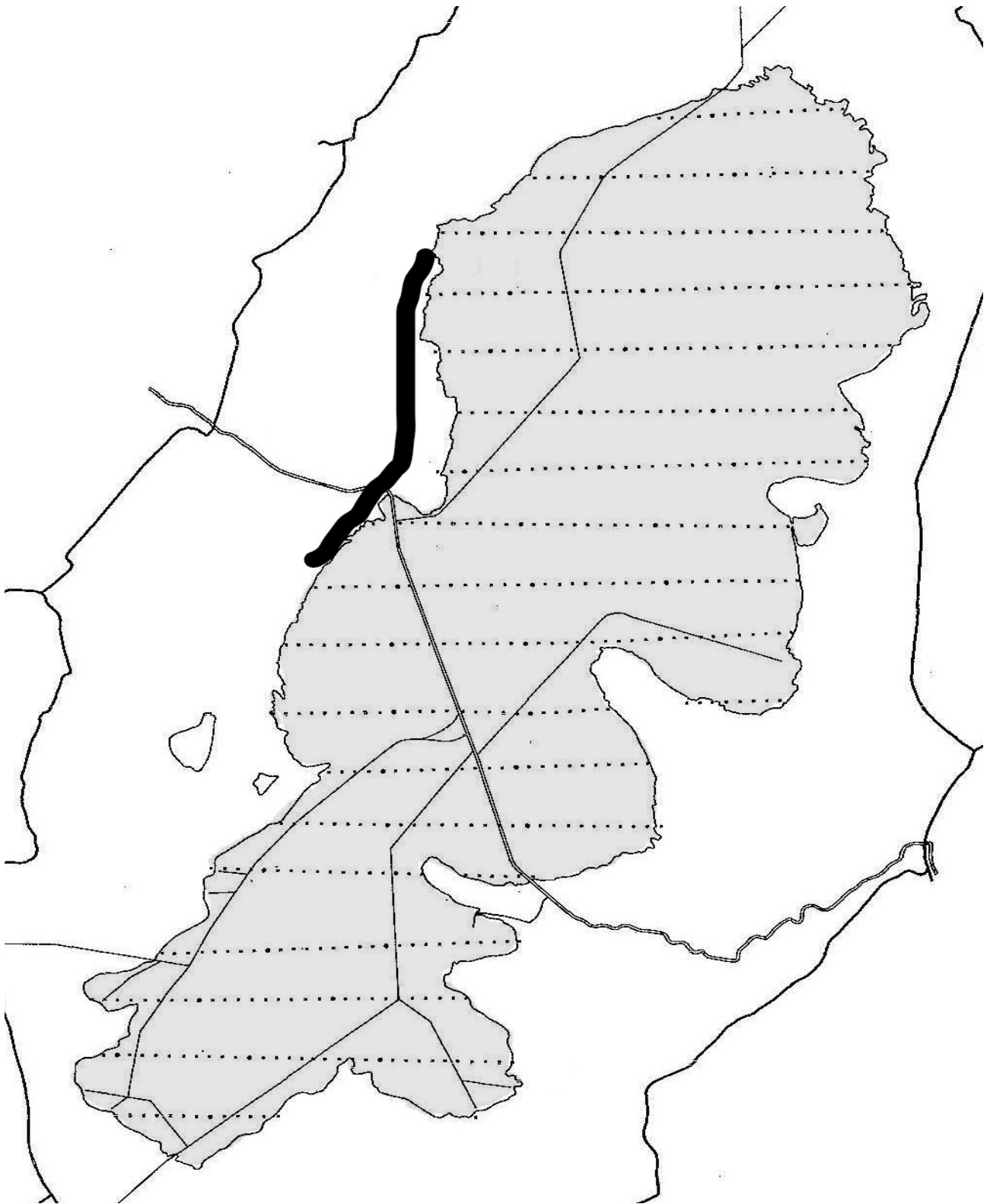
Resultat

Man kan konstatera att antalet revirhävdande par/hanar detta år håller sig stabilt jämfört med tidigare år. De arter som fortfarande dominerar är gulärta, sävsångare, rörsångare, lövsångare och sävsparv. Vattenståndet varit lägre än tidigare år, men man kan konstatera att vassbältet i södra delen av vallen växt till sig riktigt bra under perioden efter isens härjningar.

Det har för övrigt noterats minst en, troligen två, brandkronade kungsfåglar vid parkeringen vid Utloppet i år. Dessa befann sig dock utanför gränsen till reservatet, och därför finns de inte med i listan.

Referens

Axelsson, T & B 2003. Häckningsfaunan vid Vallen. I Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2002.

Figur 1. Den svarta markeringen på västra sidan om sjön visar ungefärligt var inventeringsområdet "Vallen" är beläget. Området sträcker sig från grillplatsen i söder upp till Långeland i norr.

Tabell 2. Antalet revirhävande par/hanar vid Vallen åren 2013-2018. Tidigare tabeller, för åren 2002-2012, kan återfinnas i tidigare Hornborgadokument.

Art	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Knölsvan <i>Cygnus olor</i>	3	3	6	3	-	2
Grågås <i>Anser anser</i>	1	1	3	10	3	8
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	-	-	2	2	1	1
Snatterand <i>Anas strepera</i>	-	-	-	1	1	3
Gräsand <i>Anas platyrhynchos</i>	4	4	3	5	4	6
Årta <i>Anas querquedula</i>	-	-	-	-	1	1
Skedand <i>Anas clypeata</i>	-	-	-	-	2	2
Fasan <i>Phasianus colchicus</i>	1	1	1	1	1	-
Smådopping <i>Tachybaptus rufficollis</i>	-	-	-	-	-	-
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	3	3	4	3	-	-
Gråhakedopping <i>Podiceps grisegena</i>	3	3	4	4	-	5
Rördrom <i>Botaurus stellaris</i>	-	-	-	-	-	-
Brun kärrhök <i>Circus aeruginosus</i>	-	-	-	1	-	-
Duvhök <i>Accipiter gentilis</i>	-	-	-	-	-	-
Vattenrall <i>Rallus aquaticus</i>	2	2	-	3	2	3
Småfl. sumphöna <i>Porzana porzana</i>	-	-	-	1	-	-
Sothöna <i>Fulica atra</i>	3	3	6	5	2	3
Trana <i>Grus grus</i>	-	-	-	1	1	2
Strandskata <i>Haematopus ostralegus</i>	-	-	-	1	-	-
M strandpipare <i>Charadrius dubius</i>	-	-	1	1	1	1
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	8	8	12	10	14	15
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	6	6	14	12	12	17
Rödbena <i>Tringa totanus</i>	2	2	2	1	1	6
Skogssnäppa <i>Tringa ochropus</i>	-	-	-	4	-	3
Grönben <i>Tringa glareola</i>	1	1	1	2	-	3
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	1	1	1	1	1	-
Fisktärna <i>Sterna hirundo</i>	-	-	-	-	-	-
Ringduva <i>Columba palumbus</i>	3	3	5	2	2	2
Gök <i>Cuculus canorus</i>	1	1	-	-	-	1
Jorduggla <i>Asio flammeus</i>	-	-	-	-	-	-
St. hackspett <i>Dendrocopos major</i>	-	-	-	-	-	-
Mindre hackspett <i>Dendrocopos minor</i>	-	-	-	-	-	-
Sånglärka <i>Alauda arvensis</i>	7	7	8	4	5	6
Trädpiplärka <i>Anthus trivialis</i>	4	4	5	-	1	-
Ångspiplärka <i>Anthus pratensis</i>	2	2	9	7	10	15
Gulärta <i>Montacilla flava</i>	11	11	19	22	32	28
Sädesärta <i>Montacilla alba</i>	5	5	3	2	1	2
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>	3	3	3	2	3	1
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	1	1	3	-	2	1
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	7	7	5	4	3	2
Näktergal <i>Luscinia luscinia</i>	3	3	2	2	3	8
Rödstart <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	-	-	-	-	1	-
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>	3	3	8	4	6	5
Koltrast <i>Turdus merula</i>	5	5	8	4	3	3
Björktrast <i>Turdus pilaris</i>	-	-	-	2	1	2
Taltrast <i>Turdus philomelos</i>	2	2	4	4	3	2
Rödvingetrast <i>Turdus iliacus</i>	2	2	-	-	1	1
Dubbeltrast <i>Turdus viscivorus</i>	1	1	-	-	-	-

Art	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Gräshoppsångare <i>Locustella naevia</i>	1	1	-	3	3	2
Flodsångare <i>Locustella fluviatilis</i>	-	-	-	-	-	-
Vassångare <i>Locustella luscinioides</i>	-	-	-	-	-	-
Ärtsångare <i>Sylvia curruca</i>	1	1	1	1	-	2
Sävsångare <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	22	22	15	18	26	14
Kärrsångare <i>Acrocephalus palustris</i>	2	2	4	1	3	2
Rörsångare <i>Acrocephalus scirpaceus</i>	8	8	13	18	15	13
Trastsångare <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	1	1	-	2	-	2
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	4	4	2	-	1	-
Törnsångare <i>Sylvia communis</i>	7	7	6	2	2	1
Trädgårdssångare <i>Sylvia borin</i>	4	4	9	5	4	4
Svarthätta <i>Sylvia articapilla</i>	6	6	10	3	4	4
Grönsångare <i>Phylloscopus sibilatrix</i>	1	1	1	-	-	-
Gransångare <i>Phylloscopus collybita</i>	-	-	-	1	1	1
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>	27	27	35	35	22	17
Kungsfågel <i>Regulus regulus</i>	4	4	4	-	-	-
Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	-	-	-	-	1	-
Svartvit flug. <i>Ficedula hypoleuca</i>	2	2	2	-	-	-
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	-	-	1	-	1	2
Entita <i>Poecile palustris</i>	4	4	8	1	-	-
Blåmes <i>Cyanistes caeruleus</i>	3	3	5	3	-	3
Talgoxe <i>Parus major</i>	3	3	5	-	-	3
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	-	-	-	-	-	-
Trädkrypare <i>Certhia familiaris</i>	-	-	2	-	-	-
Pungmes <i>Remiz pendulinus</i>	-	-	-	1	-	-
Törnskata <i>Lanius collurio</i>	1	1	1	1	-	1
Nötskrika <i>Garrulus glandarius</i>	-	-	-	-	-	-
Skata <i>Pica pica</i>	-	-	-	2	1	1
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	4	4	12	10	6	5
Grönfink <i>Chloris chloris</i>	-	-	-	-	-	-
Steglits <i>Carduelis carduelis</i>	-	-	1	-	-	-
Grönsiska <i>Carduelis spinus</i>	-	-	-	-	-	-
Hämpling <i>Carduelis cannabina</i>	2	2	2	-	-	-
Rosenfink <i>Carpodacus erythrinus</i>	-	-	-	-	2	1
Gulspurv <i>Emberiza citrinella</i>	4	4	10	4	3	3
Sävspurv <i>Emberiza schoeniclus</i>	16	16	25	30	27	30
Summa arter	51	51	50	52	48	52

Figur 2. Lågvatten våren 2018. Här vy över Korpaboviken mot Orebackar från södra delen av Vallen. Foto: Janne Pettersson.

Figur 3. Tidig vår vid Långeland. Hagmark längst i norr. Foto: Janne Pettersson.

Ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön 2018

Christopher Magnusson

Under året ringmärktes 3 792 fåglar av 67 arter. Återigen ett bra år, nästan i klass med 2017. Årets verksamhet var koncentrerad kring märkplatsen vid Kärragården, men därutöver märktes ett inte obetydligt antal fåglar vid Järnbron. Vid Fågeludden och i övriga sjöområdet (se tabell 1) var verksamheten lite lägre detta år. Två nya märkarter fick vi under året, tajgasångare och sparvuggla. Båda dessa fångades i september och innebär att vi nu har märkt 147 fågelarter på stationen. Ringmärkning har bedrivits under årets alla månader. De flesta fåglarna ringmärktes i augusti (33 %), september (23 %) och oktober (21 %). Fältstationen har inte bedrivit någon standardiserad verksamhet på länge. År 2018 började vi dock med en standardisering av märkningen vid Järnbron. Detta för att kunna följa trender bland *Acrocephalus*-sångarna och sävsparv. Mer om det längre ner i rapporten. Ringmärkningen är dock fortfarande helt beroende av ideella insatser.

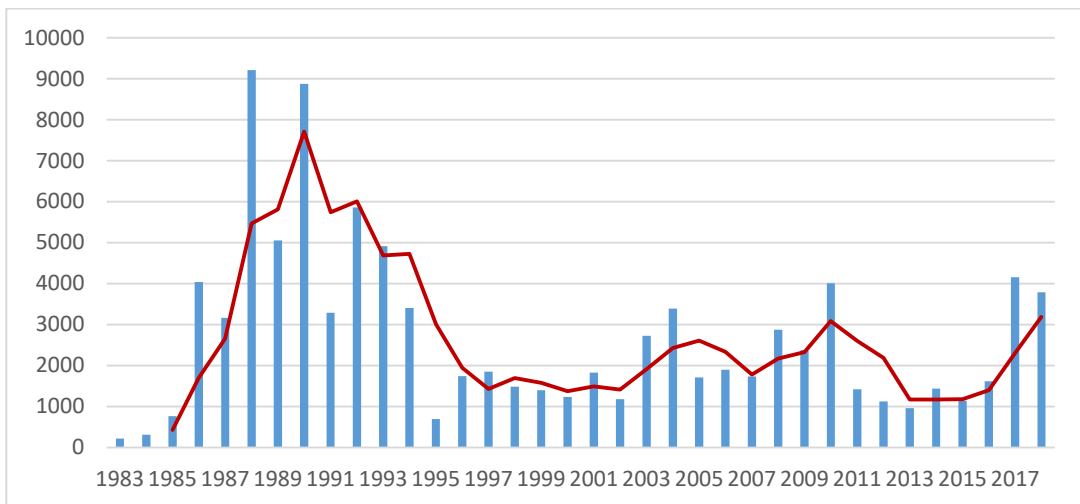
Tabell 1. Översikt över ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön 2018. Antal ringmärkta fåglar, fördelning i procent mellan märkplatserna samt antal arter, fördelat på märkplatser och typ av verksamhet.

Märkplats	Antal ringmärkta	Fördelning (%)	Antal arter
Fågeludden (nätfångst och vadarburar)	358	9	22
Järnbron (nätfångst)	1425	38	38
Kärragården (nätfångst)	1 902	50	55
Övriga områden (nätfångst & pullmärkning)	107	3	3
Totalt	3 792	-	67
Flygga	3 685	97	64
Pulli	107	3	3

Sedan starten år 1983 har nu 96 875 fåglar av 147 arter ringmärkts vid Hornborgasjön. Utvecklingen av ringmärkningen från 1983 framgår av figur 1. En förteckning över ringmärkta fåglar samt återfynd och kontroller redovisas i de förteckningar som följer efter denna artikel.

Tyvärre genomfördes ingen röjning av märkplatserna Kärragården eller Fågeludden under året. Planen är att genomföra detta under 2019. Dessutom kommer de båda märkplatserna rustas upp ordentligt.

Årets lista över vanligaste märkarter kännetecknas av nätfångsten vid Kärragården och Järnbron. Listan toppas av sävsparv (357), grönfink (310), sävsångare (289), blåmes (264) och talgoxe (241).

Figur 1. Antalet ringmärkta fåglar vid Hornborgasjön 1983-2018. De höga antalen under 1988 och 1990 beror på stor aktivitet vid märkplatsen Flian, mitt ute i sjöområdet. Under åren 1986-1990 ringmärktes 16 200 fåglar vid märkplats Flian (medeltal 3 230 per år). Märkplatsen ersattes med märkplats Fågeludden och under åren 1992-1994 ringmärktes 6 100 fåglar i vassen utanför udden (medeltal 2 040 fåglar per år). Därefter har de flesta av fåglarna märkts vid Kärrgården, och de två senaste åren även vid Järnbron.

Under året ringmärktes 67 olika arter, vilket är en bra summa. Saknas gör framförallt vadarfåglar. Förra årets succé med burfångst kunde tyvärr inte upprepas, främst på grund av att vadarna uteblev i Getnäsvisken. Endast fyra enkelbeckasiner kunde fångas i slutet av säsongen. Dock lyckades vi få två nya märkarter. Den första var en tajgasångare fångad vid Kärrgården. Arten har varit efterlängtd i sjön och fångades tillsammans med en handfull gransångare.

Figur 1. En ny märkart för stationen: en ung (1K) tajgasångare, Kärrgården, september. Foto: Lotta Berg

Den andra nya arten blev sparvuggla. Under hösten pågick stora flyttningsrörelser och tack vare detta lyckades även vi fånga en sparvuggla. Förutom de nya märkarterna ringmärktes ett antal ovanligare fåglar. Bland det mest anmärkningsvärda kan nämnas tre höksångare på samma dag! Tidigare har det ringmärkts fem stycken totalt i sjön. Hela fem blåhakar fångades under året och en göktyta lyckades även den fastna i näten. Göktytan är den första ringmärkta sedan 1997! Järnbron levererade slutligen en flodsångare, första ungfågeln att märkas på stationen. Gulärlorna och piplärkorna hade även de ett gott år. 136 gulärlor, varav en dag där 81 märktes, är nytt årsrekord, liksom 31 trädpiplärkor och 153 ängspiplärkor. Kärrsångarna fångades i ovanligt stora antal förra året och hela 100 ex ringmärktes. Slutligen fångades rekordmånga kungsfåglar (13), gransångare (43) och stenknäckar (19). Även om vi under detta år fångade färre fåglar än 2017 verkar 2018 åtminstone i Hornborgasjön, ha varit ett bättre år då vi fångat mycket fler fågel per insats än förra året. Under året lyckades dessutom bergfinken bli art nummer 21 att komma upp över 1 000 märkta individer.

Vi har god erfarenhet från tidigare år när det gäller fångst av krickor och vadare i vadarnät med hjälp av bandspelare. Det vore värdefullt att få mer information om dessa arter. Många krickor

rapporteras också som återfunna. Som för de flesta andfåglar skjuts de under flyttningen och där de övervintrar. Under höstflyttningen 2006 ringmärktes 30 gluttsnäppor, vilket är ett stort antal.

Figur 2. Ringmärkningar från Kärragården och Fågeludden. Mindre hackspett, kärrsångare, röstjärt och steglits. Foto: Lotta Berg.

Boungar

Under året märktes 107 boungar av 3 arter (se tabell 2). Tyvärr missades holkmärkningen under året. Under nästa år ska holkarna som finns vid Almeö, Trestena och Rödemosse inventeras och eventuellt ersättas. Årets boungar kommer från skrattmåskolonin söder om Fäholmen. Detta är andra året med ringmärkta måsungar efter flera års uppehåll. Förhoppningsvis kan vi fortsätta med detta under kommande år då det vore önskvärt med ringmärkning av skrattmås och fisktärna samt fortsatt märkning av svarttärnor.

Tabell 2. Förteckning över arter och antal fåglar som ringmärktes som boungar, s.k. pullmärkning vid Hornborgasjön 2018.

Art	Antal	Art	Antal
Havsörn	1	Tornfalk	47
Skrattmås	59	Totalt	107

Järnbron

Järnbron hade i år sin andra säsong och första som plats för standardiserad fångst. Standardiseringen innebär följande:

- En dag i veckan från första helgen efter 15 juli och sedan 7 veckor framåt.
-
- De 9 näten sitter uppe från en halvtimme innan soluppgång och sedan minst fyra timmar framåt.
- Ringmärkning tillåts utanför standardiseringen, men inte dagen innan.

Fokus för standardiseringen är framförallt sävsångare, kärrsångare, rörsångare och sävsparv. Förhoppningen är att kunna jämföra andelen ungfåglar och totala antalet fåglar mellan åren. Vi kommer även att, i den mån de fångas, undersöka detta hos trastsångare, lövsångare, törnskata och skäggmes. Totalt fångades 884 individer av 26 arter under standardiseringen (se tabell 3). Detta året går inte att jämföra helt med 2017, då olika metoder användes. Dock har vi haft en bättre märksäsong trots färre tillfällen 2018 jämfört med 2017. Vassen har varit full av bladlöss. Vi fångade dessutom en stor mängd kärrsångare, vilket var oväntat. Det kan bero på att det varit torrt där dessa i normala fall födosöker och att de istället söker sig till vassen för föda. Det ska bli intressant att börja jämföra med kommande år! För att följa häckningsframgången hos de fyra fokusarterna kommer andelen ungfåglar redovisas (se tabell 4). I år kommer detta att

redovisas med en tabell, men tanken är att när större underlag har inhämtats, komplettera detta genom en graf.

Tabell 3. Förteckning över arter och antal fåglar som fångats vid Järnbron i den standardiserade fångsten 2018. I listan ingår inom standardiseringen ringmärkta fåglar och första kontrollen av redan märkta fåglar som ej märkts inom standardiseringen.

Törnskata	10	Kärrsångare	61	Svartvit flugsn.	2
Blåmes	17	Härmsångare	1	Rödstjärt	1
Talgoxe	14	Flodsångare	1	Järnsparv	1
Ladusvala	4	Svarthätta	6	Gulärsla	28
Lövsångare	88	Trädgårdssångare	10	Sädesärsla	1
Gransångare	6	Ärtsångare	9	Ängspiplärka	1
Trastsångare	2	Törnsångare	35	Trädpiplärka	1
Sävsångare	231	Gärdsmyg	3	Sävparv	205
Rörsångare	144	Blåhake	2	Totalt	884

Figur 3. Ringmärkningar från Järnbron. Sävsångare, blåhake, sävparv, törnskata. Foto: Lotta Berg.

Tabell 4. Åldersfördelningen bland sävsångare, rörsångare, kärrsångare och sävparv vid Järnbron 2018.

Art	1K	1K+	2K+	% säkra 1K	Totalt
Sävsångare	203		28	88%	231
Kärrsångare	60		1	98%	61
Rörsångare	118		26	82%	144
Sävparv	162	6	37	79%	205

Tabell 5. Förteckning över ringmärkta fåglar 1983-2018

I följande tabell redovisas ringmärkta fåglar vid Hornborgasjön åren 1983-2018. Förutom Hornborgasjöns fältstations ringserier (fr.o.m. 1986) upptar tabellen fåglar ringmärkta av och med ringserier tillhörande Barbro Axelsson (1983-1994), Bengt Pettersson (1983-1994), Clas Hermansson (1983-85, 1990-97, 1999-2005), Åke Abrahamsson (1989-2018), Juhani Vourinen (1994), Björn Helander (2002-14, 2017) samt Bjarne Modig (2017-2018). Dessutom upptar förteckningen antalet egentliga återfynd som rapporterats genom Ringmärkningscentralen. Här avses alla återfunna fåglar undantaget de som märkts som boungar och rapporterats inom 10 km från märkplatsen efter mindre än tre månader och alla egna kontroller, dvs. fåglar som märkts och kontrollerats av stationen inom 10 km från märkplatsen.

Med området Hornborgasjön avses hela sjöområdet, strandskogen och närliggande öppna marker. Koordinaterna är ca 58.20 N/ 13.34 E.

Art	Märkta 1983-2017	Märkta 2018	Summa 1983-2018	Summa återfynd
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	14		14	1
Grågås <i>Anser anser</i>	493		493	75
Bläsand <i>Anas penelope</i>	17		17	2
Gräsand <i>A. platyrhynchos</i>	1 569		1 569	103
Gräsand x Stjärtand <i>A. platyrhynchos x A. canuta</i>	1		1	
Stjärtand <i>A. canuta</i>	1		1	
Kricka <i>A. crecca</i>	249		249	10
Brunand <i>Aythya ferina</i>	3		3	1
Vigg <i>A. fuligula</i>	4		4	
Knipa <i>Bucephala clangula</i>	6		6	
Vaktel <i>Coturnix coturnix</i>	1		1	
Fasan <i>Phasianus colchicus</i>	1		1	
Skäggdopping <i>Podiceps cristatus</i>	1		1	
Svarthakedopping <i>P. auritus</i>	1		1	
Rördrom <i>Botaurus stellaris</i>	1		1	
Gråhäger <i>Ardea cinerea</i>	5		5	
Storskarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	62		62	
Fiskgjuse <i>Pandion haliaetus</i>	39		39	1
Sparvhök <i>Accipiter nisus</i>	25		25	2
Brun kärrhök <i>Circus aeruginosus</i>	549		549	19
Blå kärrhök <i>C. cyaneus</i>	54		54	1
Ängshök <i>C. pygargus</i>	16		16	
Havsörn <i>Haliaeetus albicilla</i>	16	1	17	
Ormvråk <i>Buteo buteo</i>	2		2	1
Vattenrall <i>Rallus aquaticus</i>	13		13	
Kornknarr <i>Crex crex</i>	1		1	
Rörhöna <i>Gallinula chloropus</i>	4		4	
Sothöna <i>Fulica atra</i>	1		1	
Trana <i>Grus grus</i>	35		35	1
Tofsvipa <i>Vanellus vanellus</i>	62		62	
Större strandpipare <i>Charadrius hiaticula</i>	14		14	2
Mindre strandpipare <i>C. dubius</i>	17		17	
Storspov <i>Numenius arquata</i>	10		10	
Kustsnäppa <i>Calidris canutus</i>	3		3	
Brushane <i>C. pugnax</i>	36		36	

Mosnäppa <i>C. temminckii</i>	1		1	
Kärrensäppa <i>C. alpina</i>	29		29	2
Småsnäppa <i>C. minuta</i>	17		17	
Morkulla <i>Scolopax rusticola</i>	1		1	
Dvärgbeckasin <i>Lymnocyptes minimus</i>	2		2	
Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i>	104	4	108	
Drillsnäppa <i>Actitis hypoleucos</i>	125		125	
Skogssnäppa <i>Tringa ochropus</i>	84		84	3
Rödbena <i>T. totanus</i>	24		24	1
Grönbenan <i>T. glareola</i>	236		236	2
Svartsnäppa <i>T. erythropus</i>	8		8	
Gluttsnäppa <i>T. nebularia</i>	37		37	1
Skrattmåsar <i>Chroicocephalus ridibundus</i>	3 489	59	3 548	138
Dvärgmåsar <i>Hydrocoleus minutus</i>	1		1	
Fiskmåsar <i>Larus canus</i>	1		1	
Fisktärnan <i>Sterna hirundo</i>	122		122	1
Svarttärnan <i>Chlidonias niger</i>	494		494	8
Ringduvan <i>Columba palumbus</i>	1		1	
Gök <i>Cuculus canorus</i>	1		1	
Kattuggla <i>Strix aluco</i>	34		34	5
Sparvuggla <i>Glaucidium passerinum</i>		1	1	
Pärluggla <i>Aegolius funereus</i>	2		2	
Hornuggla <i>Asio otus</i>	16		16	1
Nattskärnan <i>Caprimulgus europaeus</i>	1		1	
Tornseglaren <i>Apus apus</i>	103		103	
Kungsfiskaren <i>Alcedo atthis</i>	50		50	
Göktyta <i>Jynx torquilla</i>	10	1	11	
Mindre hackspett <i>Dendrocopos minor</i>	39	2	41	
Större hackspett <i>D. major</i>	60	5	65	
Gröngöling <i>Picus viridis</i>	6		6	
Tornfalk <i>Falco tinnunculus</i>	927	47	974	3
Törnskatan <i>Lanius collurio</i>	239	18	257	
Varfågeln <i>L. excubitor</i>	4		4	
Nötskrikan <i>Garrulus glandarius</i>	19		19	
Skatan <i>Pica pica</i>	65	1	66	1
Kaja <i>Corvus monedula</i>	210	2	212	6
Kråkan <i>C. corone</i>	5		5	
Korpen <i>C. corax</i>	1		1	
Svartmes <i>Periparus ater</i>	79	1	80	
Tofsmes <i>Lophophanes cristatus</i>	3		3	

Entita <i>Poecile palustris</i>	460	11	471	
Talltita <i>P. montanus</i>	510	8	518	
Blåmes <i>Cyanistes caeruleus</i>	7 527	264	7 791	14
Talgoxe <i>Parus major</i>	5 174	241	5 415	6
Pungmes <i>Remiz pendulinus</i>	1		1	
Skäggmes <i>Panurus biarmicus</i>	2 289		2 289	38
Sånglärka <i>Alauda arvensis</i>	4		4	
Backsvala <i>Riparia riparia</i>	365	101	466	
Ladusvala <i>Hirundo rustica</i>	588	142	730	2
Hussvala <i>Delichon urbicum</i>	20	1	21	
Stjärtmes <i>Aegithalos caudatus</i>	289	11	300	
Lövsångare <i>Phylloscopus trochilus</i>	8 255	222	8 477	12
Gransångare <i>P. collybita</i>	174	43	217	
Grönsångare <i>P. sibilatrix</i>	16		16	
Tajgasångare <i>P. inornatus</i>		1	1	
Lundsångare <i>P. trochiloides</i>	1		1	
Trastsångare <i>Acrocephalus arundinaceus</i>	575	3	578	11
Sävsångare <i>A. schoenobaenus</i>	3 144	289	3 433	18
Busksångare <i>A. dumetorum</i>		3		3
Rörsångare <i>A. scirpaceus</i>	9 714	206	9 920	77
Kärrsångare <i>A. palustris</i>	380	100	480	
Härmsångare <i>Hippolais icterina</i>	201	5	206	
Gräshoppsångare <i>Locustella naevia</i>	73	4	77	
Flodsångare <i>L. fluviatilis</i>	4	1	5	
Vassångare <i>L. luscinioides</i>	2		2	
Svarthätta <i>Sylvia atricapilla</i>	1 468	143	1 611	2
Trädgårdssångare <i>S. borin</i>	1 735	105	1 840	5
Höksångare <i>S. nisroia</i>	5	3	8	
Ärtsångare <i>S. curruca</i>	401	22	423	1
Törnsångare <i>S. communis</i>	1 787	103	1 890	2
Kungsfågel <i>Regulus regulus</i>	110	13	123	
Gärdsmyg <i>Troglodytes troglodytes</i>	289	16	305	
Nötväcka <i>Sitta europaea</i>	232	13	245	
Trädkrypare <i>Certhia familiaris</i>	112	4	116	
Stare <i>Sturnus vulgaris</i>	892		892	2
Koltrast <i>Turdus merula</i>	704	10	714	6
Björktrast <i>T. pilaris</i>	310	5	315	3
Rödvingetrast <i>T. iliacus</i>	495	7	502	3
Taltrast <i>T. philomelos</i>	193	4	197	1
Dubbeltrast <i>T. viscivorus</i>	1		1	

Grå flugsnappare <i>Muscicapa striata</i>	59		59	
Rödhake <i>Erithacus rubecula</i>	1 549	65	1 614	6
Blåhake <i>Luscinia svecia</i>	25	5	30	
Näktergal <i>L. luscinia</i>	208	4	212	1
Svartvit flugsnappare <i>Ficedula hypoleuca</i>	2884	4	2 888	4
Mindre flugsnappare <i>F. parva</i>	1		1	
Svart rödstjärt <i>Phoenicurus ochruros</i>		1		1
Rödstjärt <i>P. phoenicurus</i>	40	2	42	
Buskskvätta <i>Saxicola rubetra</i>	158	2	160	
Stenskvätta <i>Oenanthe oenanthe</i>	18		18	
Strömstare <i>Cinclus cinclus</i>	15		15	2
Gråsparv <i>Passer domesticus</i>	418	4	422	6
Pilfink <i>P. montanus</i>	4 677	168	4 845	8
Järnsparv <i>Prunella modularis</i>	228	9	237	1
Gulärta <i>Motacilla flava</i>	669	136	805	4
Forsärla <i>M. cinerea</i>	7		7	
Sädesärla <i>M. alba</i>	1 080	18	1 098	2
Ängspiplärka <i>Anthus pratensis</i>	192	153	345	
Trädpiplärka <i>A. trivialis</i>	119	31	150	
Rödstrupig piplärka <i>A. cervinus</i>	1		1	
Bofink <i>Fringilla coelebs</i>	1 908	58	1 966	5
Bergfink <i>F. montifringilla</i>	962	63	1 025	
Stenknäck <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	58	19	77	1
Domherre <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	451	3	454	
Rosenfink <i>Carpodacus erythrinus</i>	163	1	164	
Grönfink <i>Chloris chloris</i>	8 394	310	8 704	37
Vinterhämspling <i>Linaria flavirostris</i>	24		24	
Hämspling <i>L. cannabina</i>	151		151	
Gråsiska <i>Acanthis flammea</i>	671	44	715	
Brunsiska <i>A. f. cabaret</i>	55	3	58	
Snösiska <i>A. f. exilipes</i>	4		4	
Steglits <i>Carduelis carduelis</i>	886	45	931	1
Grönsiska <i>Spinus spinus</i>	1 889	3	1 892	8
Gulsparv <i>Emberiza citrinella</i>	1 957	42	1 999	2
Sävspärv <i>E. schoeniclus</i>	4 682	357	5 039	21
Totalt	93 083	3 792	96 875	703
Antal arter	145	67	147	59

Återfynd och kontroller

Sammanlagt har 23 återfynd av 13 arter rapporterats genom Ringmärkningscentralen (RC) under 2018. Bland de intressantare återfynden kan en kärrensnäppa som i oktober 2017 dök upp i England 1 254 km SV. Ett annat intressant återfynd är en skrattmåsa som dök upp i Arrie i Skåne. Den var nämligen kläckt i Hornborgasjön 1997 och således 21 år gammal!

Sex fåglar kontrollerades från andra platser, fem svenska och en utländsk. Bland de svenska återfynden sticker en gulärta märkt i Dalarna ut. Den utländska fågeln var en sävsångare ringmärkt i Slovenien.

Det finns ett spännande utbyte mellan Järnbron och Fågeludden/Kärrgården. Bland annat fångades en gulärta första dagen vid Järnbron som sedan tog sig till Fågeludden tre veckor senare samt en törnsångare märkt i Kärrgården som kontrollerades vid Järnbron en vecka senare.

Tack

Ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön är ett resultat av lagarbete och många deltagares entusiasm. Följande personer har varit ringmärkare: Åke Abrahamsson, Lotta Berg, Petter Bohman, Johan Bergquist, Peder Hedberg Fält, Clas Hermansson, Peter Laudon, Christopher Magnusson, och Albin Thorsson. Clas Hermansson har sammanställt förteckningen över återfynd och kontroller.

Återfynd och kontroller 2018

I nedanstående förteckning redovisas alla återfunna fåglar ringmärkta vid Hornborgasjön, som rapporterats 2018. Fåglar som både märkts och kontrollerats inom Hornborgasjöområdet upptas inte här.

I förteckningen har följande symboler använts:

00	unge på häckplatsen, oflygg eller nyligen flygg
10	fågel under sitt första kalenderår (född samma år)
1+	fågel under sitt första kalenderår eller äldre (född samma år eller tidigare)
20	fågel under sitt andra kalenderår (född föregående år)
2+	fågel under sitt andra kalenderår eller äldre (född föregående år eller tidigare)
M	hane
F	hona
+	skjuten
x	funnen död
xK	funnen död; tagen av katt
xT	funnen död; trafikoffer
xW	funnen död; kollision med fönster
v	kontrollerad; fångad och frigiven med sin ring
(v)	kontrollerad; ringen avläst utan att fågeln fångats
SLL	Slovenien, Ljubljana
SVS	Sverige Stockholm Riksmuseum

Egentliga återfynd

GRÅGÅS *Anser anser*

9.230.018	00	2004-06-30	Getnäsvisken, Hornborgasjön 58.20 N/ 13.36 E.
OZL	(v)	2018-04-06	Trandansen 58.17 N/ 13.29 E, Hornborgasjön, Västergötland. 9 km SW (231°), 13 Y 280 D. Halsring avläst, foto dokumenterad (RC 2018/0895).

9.268.819 EDM	2+ (v)	2006-06-22 2006-12-07	Almeö, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. NW Dióskál, 46.42 N/ 17.02 E, Zala, UNGERN. 1.311 km SSE (168°), 0 Y 168 D. Halsring avläst (RC 2018/0626). Även avläst 27.12.2007.
9.268.841 EFC	2+ (v)	2006-06-22 2006-12-07	Almeö, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. NW Dióskál, 46.42 N/ 17.02 E, Zala, UNGERN. 1.311 km SSE (168°), 0 Y 168 D. Halsring avläst (RC 2018/0627). Även avläst 27-28.12.2007.
9.269.151	2+ +	2007-06-14 2018-11-01	Almeö, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. Immenstedt, 54.32 N/ 09.10 E, Schleswig-Holstein, TYSKLAND. 498 km SW (215°), 11 Y 141 D. Nyligen död, skjuten (RC 2018/2528).
9.269.902 ENF	00 (v)	2007-07-05 2018-03-23	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Vadboden 58.16 N/ 13.30 E, Hornborgasjön, Västergötland. 0 km, 10 Y 262 D. Halsring avläst, foto dokumentation (RC 2017/0740).

GRÄSAND *Anas platyrhynchos*

90A74.805	10 (v)	M 2007-11-08 2018-01-20	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Mössebergsparken 58.11 N/ 13.33 E, Falköping, Västergötland. 10 km SSE (162°), 10 Y 74 D. Ringen avläst vid matning (RC 2018/0252).
90A84.480	2+ +	M 2010-05-19 2013-01-01	Vadboden, Hornborgasjön 58.16 N/ 13.30 E. Söby rev 55.53 N/ 10.14 E, Odder, Midt-Jylland, DANMARK. 330 km SW (218°), - Y. (år osäkert). Nyligen död, skjuten (RC 2018/0344).

KÄRRSNÄPPA *Calidris alpina*

3.450.731	10 v	2017-08-25 2017-10-20	Fågeludden, Hornborgasjön 58.20 N/ 13.35 E. Eastoke 50.47 N/ 00.58 W, Hampshire, ENGLAND. 1.254 km SW (234°), 0 Y 56 D. Kontrollerad av ringmärkare (RC 2018/0671).
-----------	---------	--------------------------	--

SKRATTMÅS *Larus ridibundus*

6.151.415	00 v	1997-06-25 2018-06-02	Fågeludden 58.20 N/ 13.35 E, Hornborgasjön. Kruseberg 55.31 N/ 13.06 E, Arrie, Skåne. 315 km S (186°), 20 Y 342 D. Kontrollerad av ringmärkare. Onormalt svag, botulism eller åldedomssvaghet, kunde inte flyga (RC 2018/1659).
-----------	---------	--------------------------	--

6.198.688 00 2001-06-20 S. Fågeludden 58.19 N/ 13.35 E, Hornborgasjön.
 (v) 2018-08-13 Bakewell 53.13 N/ 01.40 W, Derby, ENGLAND.
 1.106 km WSW (246°), 17 Y 54 D.
 Ringen avläst utan att fågeln fångats, numret verifierat
 från foton (RC 2018/1750).

6.405.298 00 2003-06-11 N. Hångers udde 58.17 N/ 13.32 E, Hornborgasjön
 (v) 2018-03-11 Oude Veerweg 51.54 N/ 05.36 E, Ochten, Gelderland,
 HOLLAND.
 870 km SW (219°), 14 Y 274 D.
 Ringen avläst utan att fågeln fångats (RC 2018/0862).

SVARTTÄRNA *Chlidonias niger*

A25.873 00 2013-07-03 Vässtorpsviken, Hornborgasjön 58.19 N/ 13.35 E.
 x 2018-08-31 De Kreupel 52.48 N/ 05.14 E, Ijsselmeer, Noord-
 Holland, HOLLAND.
 806 km SW (224°), 5 Y - D.
 Funnen, död sedan minst en vecka (RC 2018/1859).

SÄVSÅNGARE *Acrocephalus schoenobaenus*

DB46.587 2+ 2018-08-06 Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
 v 2018-08-15 Bingsmarken 55.23 N/ 13.30 E, Skurup, Skåne.
 324 km S (181°), 0 Y 9 D.
 Kontrollerad av ringmärkare (RC 2018/2073).

RÖRSÅNGARE *Acrocephalus scirpaceus*

DA61.200 2+ 2017-08-08 Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
 xK 2018-06-08 Fjälebro 58.03 N/ 11.42 E, Hjärteby, Bohuslän.
 112 km WSW (256°), 0 Y 304 D.
 Funnen död, tagen av katt (RC 2018/1385).

DC32.524 10 2018-09-09 Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
 v 2018-09-29 Oude Schulpweg 52.32 N/ 04.37 E, Castricum,
 Noord-Holland, HOLLAND.
 852 km SW (225°), 0 Y 20 D.
 Kontrollerad av ringmärkare (RC 2018/2932).

TRÄDGÅRDSSÅNGARE *Sylvia borin*

2KS24.782 10 2013-08-06 Kärrgården, Hornborgasjön 58.19 N/ 13.36 E.
 x 2013-08-20 Luntertunvägen 56.16 N/ 12.50 E, Ängelholm, Skåne.
 233 km SSW (192°), 0 Y 14 D.
 Funnen död, trol. flugit emot något (RC 2018/0448).

LÖVSÅNGARE *Phylloscopus trochilus*

DB46.555 10 2018-08-06 Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
 v 2018-09-05 Les Boulins 48.02 N/ 03.18 E, Saint-Julien-Du
 Sault, Yonne, FRANKRIKE.
 1.327 km SW (215°), 0 Y 30 D.
 Kontrollerad av ringmärkare (RC 2018/2564).

BLÅMES *Parus caeruleus*

1EZ97.070	2+		2018-10-06	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	v	F	2018-11-05	Fyren 55.23 N/ 12.49 E, Falsterbo, Skåne. 327 km S (188°), 0 Y 30 D. Kontrollerad av ringmärkare (RC 2018/2969).

SKATA *Pica pica*

6.215.632	20		2017-05-09	Kärrgården, Hornborgasjön 59.19 N/ 13.36 E.
	x		2018-04-23	Bolum 58.20 N/ 13.37 E, Falköping, Västergötland. 2 km NNE (28°), 0 Y 349 D. Nyligen död, funnen (RC 2018/0968).

GRÖNFINK *Carduelis chloris*

2KV72.486	10	M	2018-10-12	Kärrgården, Hornborgasjön 58.19 N/ 13.36 E.
	x		2018-11-07	Bjällum 58.20 N/ 13.38 E, Hornborgasjön, Västergötland. 3 km NE (46°), 0 Y 26 D. Nyligen död, tagen av sparvhök (RC 2018/2937).

SÄVSPARV *Emberiza schoeniclus*

1EZ39.856	2+	F	2017-09-22	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
	xW		2018-06-20	Finneback 59.17 N/ 14.30 E, Karlskoga, Värmland. 122 km NNE (26°), 0 Y 271 D. Funnen död, trol. kolliderat med fönster (RC 2018/1437).

Främmande kontroller

GULÄRLA *Motacilla flava*

SVS 1EX46.614	10		2017-08-06	Lindänget 61.06 N/ 14.38 E, Orsa, Dalarna.
	v	M	2018-09-01	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. 317 km SSW (192°), 1 Y 26 D. Kontrollerad av ringmärkare (RC 2018/2716). Även kontrollerad 6.9.2018.

SÄVSÅNGARE *Acrocephalus schornobaenus*

SLL KV10.933	10		2017-09-18	Verd 45.58 N/ 14.18 E, Vrhnika, SLOVENIEN.
	v		2018-07-29	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. 1.372 km N (358°), 0 Y 314 D. Kontrollerad av ringmärkare (RC 2018:0298).

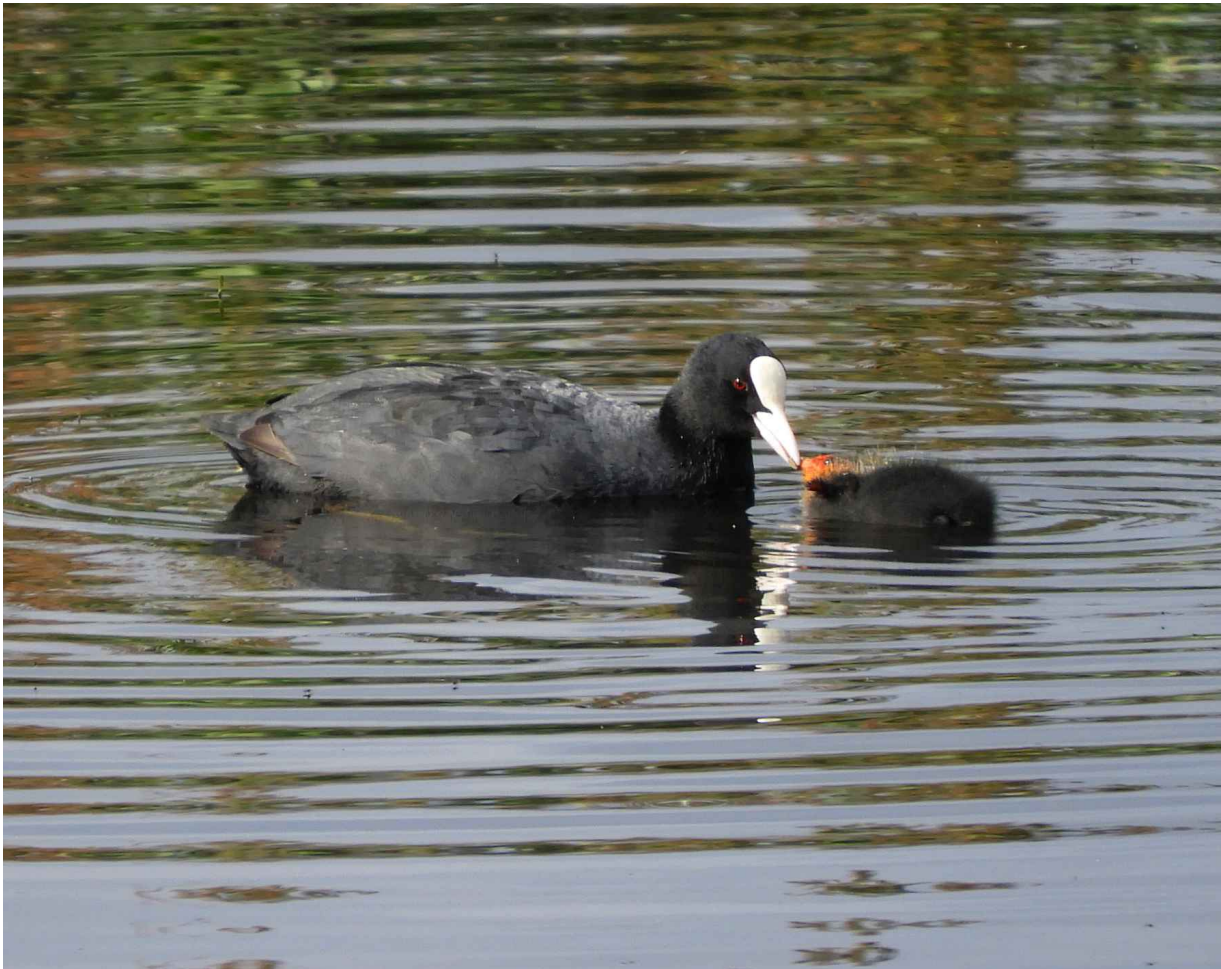
RÖRSÅNGARE *Acrocephalus scirpaceus*

SVS CV77.967	10		2016-08-19	Kyrkbacken 59.15 N/ 15.25 E, Ässön, Närke.
	v		2018-07-17	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. 151 km SW (226°), 1 Y 332 D. Kontrollerad av ringmärkare (RC 2018/2085).
SVS CX03.327	10		2016-09-06	Landsjön 57.52 N/ 14.21 E, Skärstad, Småland.
	v		2018-08-06	Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E. 67 km NW (316°), 1 Y 334 D. Kontrollerad av ringmärkare (RC 2018/2086)

SVS DC83.512 10 2018-08-14 Västra Fågelsjön 59.11 N/ 15.24 E, Kvismaren, Närke.
v 2018-09-06 Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
145 km SW (228°), 0 Y 23 D.
Kontrollerad av ringmärkare (RC 2018/2717).

SÄVSPARV *Emberiza schoeniclus*

SVS 1EV65.567 2+ F 2017-09-22 Landsjön 57.52 N/ 14.21 E, Skärstad, Småland.
v 2018-09-09 Järnbron, Hornborgasjön 58.18 N/ 13.33 E.
67 km NW (316°), 0 Y 352 D.
Kontrollerad av ringmärkare (RC 2018/2715).

Figur 3. Sothöna med unge. Vid Hornborgasjön har bara en (1) sothöna ringmärkts genom åren (och det skedde inte 2018). Foto: Lotta Berg

Fågelobservationer vid Hornborgasjön 2018

Magnus Hallgren & Christopher Magnusson

Denna fågelrapport grundar sig på observationer från Hornborgasjöns rapporteringsområde, vilka rapporterats på rapportsystemet ArtPortalen under 2018. Totalt omfattar den 24 307 rapporter av 223 arter sedda av 569 rapportörer. Artantalet är sex arter fler jämfört med föregående års fågelrapport medan antalet observatörer är 70 färre (218 arter sedda av 639 observatörer). Mer ingående artiklar av vissa arter finns på annan plats i denna publikation, där så sker finns hänvisning i texten.

Förklaringar:

Vinterfynd = januari-februari respektive december

Vårfynd = mars-maj

Sommarfynd = juni-juli

Höstfynd = augusti-november

HF = Hornborgasjöns fältstation

Ad = adult, vuxen fågel

1K, 2K = första kalenderår, andra kalenderår osv.

Pulli = ungfågel som fortfarande bär dundräkt

Saknas platsangivelse gäller fyndet hela sjöområdet (inventerats t.ex. genom simfågelräkning som sker vid minst 5 tillfällen under våren och minst 4 tillfällen under hösten).

Samtliga fynd gäller rastande fåglar om inget annat anges.

Hur noggrann man än försöker vara vid sammanställning och granskning av rapporten är det oundvikligt att eventuella fel kan smyga sig in. För eventuella rättelser och kompletteringar av observationer kommer dessa läggas till i ”Fågelobservationer vid Hornborgasjön 2019”.

Prutgås *Branta bernicla*

Två fynd under året, båda från Vadboden. Den ena sågs 1-2 april och den andra sågs 19-20 maj. Den första bestämdes till underarten *bernicla*, vilket är den som kan förväntas vara vanligast här. Vårfynd är relativt ovanliga vid sjön.

Kanadagås *Branta canadensis*

Vinterfynd, största antal: 640 ex rastande Sätunamaden 17/1.

Vårfynd, största antal: 779 ex rastande 7/4.

Sommarfynd, största antal: 2 000 ex rastande Fågeludden 8/7.

Inga större siffror under hösten. De 2 000 som räknades under sommaren är tangering av tidigare största antal från juli 2016.

Vitkindad gås *Branta leucopsis*

Vårfynd, största antal: 45 ex str N Stora Veka 6/5.

Sommarfynd: 9 ex förbifl. Fågeludden 28/6.

De första gässen dök upp vid Vadboden den 20 mars och sågs sedan regelbundet fram till den 8 juni. Ett sommarfynd från 28 juni finns också. Inga höstfynd och inga större antal under våren.

Grågås *Anser anser*

Vårfynd, största antal: 3060 ex rastande Trandansen 18/5.

Sommarfynd, största antal: 24 600 ex rastande 20/6.

Höstfynd, största antal: 7 643 ex rastande 15/9.

Arten sågs i sjöområdet under hela året. Ytterligare information går att läsa under rubriken ”Grågäsen vid Hornborgasjön 2018”.

Sädgås *Anser fabalis*

Vinterfynd, jan-feb: 27 ex rastande Norra delen 19/1. 13 ex rastande Kärrtorp 27/1.

Vårfynd, största antal: 110 ex str NO Fågeludden 31/3.

Sommarfynd: 1 ex rastande Stora Veka 1-17/6.

Första sädgässen som kan klassas som vårfynd var två ex som sågs på Sätunamaden och vid Trandansen den 21 mars. Sommarfyndet är det första sedan 2013. Arten sågs sedan regelbundet i sjön fram tills 28 april. Ett fåtal höstfynd finns också.

Tundrasädgås *Anser fabalis rossicus*

Vårfynd: 1 ex rastande Södra delen 5/4.

Senhöst/vinterfynd: 1 ex Ytterberg 6/11. 4 ex rastande Fågeludden 12/12. 6 ex förbifl. Utloppet 12/12.

Även 2018 var ett år med färre än normalt med fynd av denna underart.

Spetsbergsgås *Anser brachyrhynchus*

Vårfynd, största antal: 27 ex rastande Utloppet 30.3.

Höstfynd: 17 ex rastande Fågeludden 1/10. 2 ex 13/10.

Arten sågs i sjön regelbundet från den 21 mars till 3 maj. Två eftersläntare uppehöll sig i Stora Veka 19 maj.

Bläsgås *Anser albifrons*

Vinterfynd: 2 ad Södra delen 7/1. 2 ad rastande Norra delen 19/1. 1 ex Trestena 19/1.

Vårfynd, större antal: 209 ex rastande 14/4.

Sommarfynd: 1 ad rastande Kärrtorp 6/6.

Höstfynd: 4 ex rastande 13/10. 1 ex rastande Ytterberg 6/11.

Arten fortsätter uppvisa stora antal under vårarna.

Fjällgås *Anser erythropus*

1 3K hane märkt 1.4-5.5

Gäsen, släppt som 1K till stöd för den vilda populationen, höll oftast till i området runt Vadboden och Trandansen.

Figur 1. Fjällgäsen vid Trandansen. Foto: Lotta Berg

Knölsvan *Cygnus olor*

Vårfynd, största antal: 839 ex rastande 5/5.

Sommarfynd, största antal: 1 226 ex Ytterberg 29/6.

Höstfynd, största antal: 1 584 ex rastande 15/9.

Vinterfynd, största antal: 1 000 ex rastande Utloppet 9/12.

Måttliga antal under året. Ytterligare information går att läsa under rubriken "Häckande svanar i Hornborgasjön 2018".

Mindre sångsvan *Cygnus columbianus*

Arten sågs regelbundet från 25 mars till 26 april. Främst sågs den i området Vadboden/Trandansen. Flest individer sågs den 1 april då 33 2K+ och 2 2K sågs rasta samtidigt.

Sångsvan *Cygnus cygnus*

Vårfynd, största antal: 2538 ex rastande 1/4.

Inga större antal sågs under hösten eller vintern. Ytterligare information går att läsa under rubriken "Häckande svanar i Hornborgasjön 2018".

Gravand *Tadorna tadorna*

Ett ex sågs vid Vadboden perioden 4-26 april, men fick sällskap av en ytterligare den 8. 1 ex (möjligtvis samma) sågs vid Hornborgamaden/Hornborgaviken 29 april till 5 maj.

Årta *Anas querquedula*

Första vårfynd: 1 ex rastande Vadboden 7/4.

Vårfynd, största antal: 16 ex rastande Sätunamaden 18/4.

Häckning: 8 pulli Vadboden 12/7.

Inga större antal under hösten. En konstaterad häckning.

Skedand *Anas chlypeata*

Första vårfynd: 2 ex rastande Vadboden 25/3.

Vårfynd, största antal: 143 ex rastande 28/4.

Häckningar: 7 pulli Almeö 8/7. 8 pulli Fågeludden 3/8.

Höstfynd, största antal: 850 ex rastande Ytterberg 26/10.

Vinterfynd: 1 1k hane rastande Mellersta delen 2-9/12.

Antalet på hösten är med råge det högsta som räknats i sjön. Näst högsta siffran är 520 ex från 12 oktober 2013. Två konstaterade häckningar under året. Vinterfyndet är det andra någonsin i sjön.

Snatterand *Anas strepera*

Första vårfynd: 2 ex rastande Vadboden 25/3.

Vårfynd, största antal: 123 ex rastande 21/4.

Häckningar: 7 pulli Vässtorpsviken 12/6. 11 pulli Stora Veka 21/6. 3 pulli Almeö 8/7. 10 pulli Fågeludden 19/7. 8 1K Ytterberg 11/8.

Höstfynd, största antal: 1 616 ex rastande 11/8.

Vinterfynd, dec: Flera ex sågs i sjön från 2 till 15 december.

Fem konstaterade häckningar under året.

Bläsand *Anas penelope*

Vinterfynd, jan-feb: 3 ex rastande Almeö 7/1. 1 ex rastande Hornborgamaden 17/1. 1 ex rastande Utloppet 5/2.

Vårfynd, största antal: 1 555 ex rastande 21/4.

Höstfynd, största antal: 22 174 ex rastande 13/10.

Vinterfynd, dec: Ett flertal individer höll sig kvar till mitten av månaden och årets sista sågs 30 december vid Vadboden.

Återigen ett år med otroliga mängder bläsänder. Årets siffra är den högsta i sjön någonsin.

Gräsand *Anas platyrhynchos*

Vårfynd, största antal: 2 080 ex rastande 7/4.

Höstfynd, största antal: 5 058 ex rastande 15/9.

Svartand *Anas rubripes*

Vårfynd: 1 hane rastande Fågeludden 9-10/4 (Upptäckare: Anders Nilsson).

Vinterfynd: 1 2K+ hane rastande Norra delen 2-13/12 (Upptäckare: Musse Björklund).

Enligt Artportalen den 289:e arten i Hornborgasjön.

Stjärtand *Anas acuta*

Vårfynd, största antal: 72 ex rastande Trandansen 9/4. 72 ex rastande Vadboden 19/4.

Höstdfynd, största antal: 2 300 ex rastande Fågeludden 20-21/10.

Höstsiffran är med god marginal den högsta någonsin och mer än en fördubbling jämfört med senaste rekordet.

Kricka *Anas crecca*

Vårfynd, största antal: 2 901 ex rastande 21/4.

Sommarfynd, största antal: 1 200 ex rastande Almeö 8/7.

Höstdfynd, största antal: 11 819 ex rastande 13/10.

Vinterfynd, dec: Arten sågs i sjön fram tills mitten av december.

Inga häckningsfynd under året. Höga antal under hösten, men inga extrema mängder.

Rödhuvas dykand *Netta rufina*

1 2K+ rastande 19/8-14/10 (Upptäckare: Musse Björklund).

Fågeln sågs först i Hornborgaviken, men rörde sig sedan mellan Ytterberg och Utloppet. Under långa perioder kunde den inte återfinnas. Årets fynd är det elfte för Hornborgasjön.

Brunand *Aythya ferina*

Vårfynd, största antal: 211 ex rastande 14/4.

Sommarfynd, största antal: 300 ex rastande Fågeludden 8/7.

Häckningar: En kull på 8 ungar vid Fågeludden.

Höstdfynd, största antal: 800 ex rastande Fågeludden 8/9.

Vinterfynd, dec: Två ex (hane och honfärgad) sågs runt Fågeludden i början av december.

Återigen ett år med låga antal. Troligtvis beror detta på lågt vattenstånd.

Vigg *Aythya fuligula*

Vårfynd, största antal: 2 493 ex rastande 5/5.

Häckningar: Sex kullar med totalt 18 ungar konstaterade under året: Getnäsvisken (3), Fågeludden (3), Vässtorpsvisken (2), Ytterberg (1) och Hornborgaviken (4+5).

Höstdfynd, största antal: 632 ex rastande 13/10.

Få kullar konstaterade. Låga antal under hösten.

Bergand *Aythya marila*

Vårfynd: Arten sågs från 14 april till 5 maj. Åtminstone 8 individer som mestadels höll till i området mellan Almeö och Fågeludden.

Höstdfynd: Arten sågs under mitten av oktober och början av november. Troligtvis rör det sig om ca tolv individer. Bl. a. 4 honf rastande 13-14/10. 4 honf rastande Fågeludden 1/11. 1 2K+ hona rastande Ytterberg 4/11. 5 ex rastande 17/11.

Ejder *Somateria mollissima*

5 hane rastande Norra delen 25/4. 9 hane + 6 honor rastande Fågeludden 8/5. 6 hane rastande Fågeludden 13/5.

Ett bra år för ejdern i sjön. Totalt sågs 26 individer i sjön under våren.

Svärta *Melanitta fusca*

Vårfynd: 2 ex rastande 31/3. 1 ad hane rastande Fågeludden 14/4. 2 hane + 1 hona rastande Fågeludden 5/5.

1 hane rastande Mellersta delen 9/5. 1 hane rastande Vässtorpsvisken 29/5.

Sommarfynd: 5 ex sträckförsök Norra delen 2/6.

Höstdfynd: 1 honf rastande 17-25/11.

Sjööorre *Melanitta nigra*

Vårfynd: Arten sågs mellan 25 april och 27 maj. 40 individer sågs varav en stor flock på 9 ex sågs den 5 maj och 15 ex den 12 maj.

Höstfynd: 1 hane rastande Fågeludden 14/10. 1 honf förbifl Almeö 22/10.

Alfågel *Clangula hyemalis*

Vårfynd: 1 hona Fågeludden 4/5. 3 ex rastande 5/5.

Höstfynd: 1 honf rastande Mellersta delen 23/11.

Knipa *Bucephala clangula*

Vårfynd, största antal: 3 974 ex rastande 7/4.

Höstfynd, största antal: 614 ex rastande 17/11.

Salskrake *Mergellus albellus*

Vårfynd, största antal: 274 ex rastande 7/4.

Sommarfynd: 2 ex Fågeludden 24/6. 2 2K+ rastande Fågeludden 8-22/7.

Höstfynd, största antal: 370 ex rastande Ytterberg 5/11.

Storskrake *Mergus merganser*

Vårfynd, största antal: 472 ex rastande 7/4.

Höstfynd, största antal: 301 ex rastande 17/11.

Småskrake *Mergus serrator*

Vårfynd: Arten sågs regelbundet från 9 april till 8 maj. Som mest sågs 6 ex den 21 april och 5 maj.

Höstfynd: Enstaka fynd under perioden 23/9 till 17/11. Som mest 3 ex 13/10.

Rapphöna *Perdix perdix*

Revir: Tranum, Kärrtorp och Vässtorp. En unge sågs vid Kärrtorp.

Upp till 9 exemplar sågs under hösten på Fågeludden.

Vaktel *Coturnix coturnix*

Spelande: Tranum (2), Kärrtorp (4), Hornborgamaden (3), Stora Bjurum (1).

Tio ex spelande under sommaren, men inga övriga fynd. Arten är dock rörlig och det kan finnas en del dubbelräkningar i siffrorna.

Smålom *Gavia stellata*

1 ex rastande Fågeludden 18/4.

Storlom *Gavia arctica*

Sommarfynd: 1 ex Fågeludden 5/7. 1 ex förbifl. Norra delen 23/7. 1 ex Fågeludden 29/7.

Höstfynd: 2 2K+ str S Tranums mader 8/9.

Ovanligt många sommarfynd under året.

Smådopping *Tachybaptus ruficollis*

Vårfynd: 2 ex rastande Utloppet 7-8/4. 2 ex rastande 14/4.

Höstfynd: 1 ex rastande Järnbron 15-16/9. 1 ex rastande Ytterberg 1/10. 5 ex Utloppet 19/10. 2 ex rastande Ytterberg 21/10. 1 ex Ytterberg 4/11. 1 ex rastande Almeö 17/11.

Gråhakedopping *Podiceps grisegena*

Första vårfynd: 1 ex rastande Utloppet 3/4.

Vårfynd, största antal: 230 ex rastande 28/4.

Höstfynd, största antal:

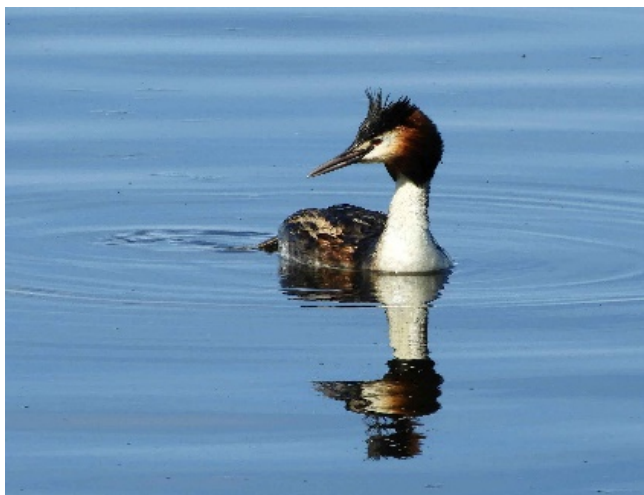
Sista höstfynd: 3 ex rastande Almeö 16/10.

Inga större antal under hösten.

Skäggdopping *Podiceps cristatus*

Vårfynd, största antal: 412 ex rastande 21/4.

Höstfynd, största antal: 220 ex rastande Ytterberg 14/9.

Figur 2. Skäggdopping vid Fågeludden. Foto: Lotta Berg

Svarthakedopping *Podiceps auritus*

Första vårfynd: 2 ex rastande Fågeludden 14/4.

Vårfynd, största antal: 17 ex rastande Fågeludden 29/4.

Sista höstfynd: 1 ex rastande Ytterberg 23/11.

Två ytterligare fynd finns från november, Almeö 4 och 17-18. Det sista fyndet är det näst senaste av arten i sjön. Ett decemberfynd finns från 2006.

Svarthalsad dopping *Podiceps nigricollis*

Första vårfynd: 1 ex Utloppet 7/4. 6 ex rastande Södra delen 7/4.

Vårfynd, största antal: 82 ex obs i häcktid, lämplig biotop 22/4.

Sista höstfynd: 1 ex rastande Mellersta delen 25/11.

Upp till tre ex sågs mellan 3 och 25 november vilket är ovanligt sent. Ytterligare information går att läsa i "Doppingar i Hornborgasjön 2018".

Vit stork *Ciconia ciconia*

1 ex förbifl Vadboden 7/4 (Upptäckare: Jörgen Fritzson).

Rördrom *Botaurus stellaris*

Spelande: 1-2 ex Norra delen 14/4-6/6. 1 ex Dagsnäs 13/5. 1 ex Södra Sätunaviken 14/5.

Övriga fynd: 1 ex rastande Utloppet 28-31/3. 1 ex sträckande 1/9.

Ovanligt många individer under året jämfört med senaste åren.

Gråhäger *Area cinerea*

Höstfynd, största antal: 285 ex rastande 11/8.

Antalet gråhägrar är med knapp marginal det högsta i sjön.

Ägretthäger *Ardea alba*

Vårfynd: 1 ex rastande Södra delen 17-18/4. 2 ex rastande Södra delen 26-31/5.

Sommar-höstfynd: Fåglarna från våren stannade nästan hela juni ut, med som flest fyra individer. Därefter ett hopp till 28 juli.

Höstfynd, största antal: 38 ex rastande 17/11.

Sista höstfynd: 17 ex rastande 18/11.

Arten sågs nästintill varje dag under året. Den kan numera knappast betraktas som ovanlig i Hornborgasjön.

Storskarv *Phalacrocorax carbo*

Höstfynd, största antal: 438 ex rastande 11/8.

Figur 3. Storskarvar vid Hornborgaåns mynning.
Foto: Lotta Berg

Figur 4. Brun kärrhök över Kärrtorp.
Foto: Lotta Berg

Fiskgjuse *Pandion haliaetus*

Första vårfynd: 1 ex förbifl Fågeludden 4/4.

Sista höstfynd: Årets sista fåglar sågs den 13 oktober vid Norra Sätunaviken, Hornborgamaden och Fågeludden.

Två par i sjön.

Bivråk *Pernis apivorus*

Första vårfynd: 1 ex förbifl Hångers udde 17/5.

Sista höstfynd: 1 1K förbifl Vadboden 10/9.

Inga säkra häckningar under året.

Kungsörn *Aquila chrysaetos*

Vinter-vårfynd: Arten sågs sporadiskt mellan 13 jan och 2 maj. Svårt att avgöra antal, men det sågs aldrig fler än en samtidigt. Dock är det ett glapp på en månad mellan näst sista (2 april) och sista (2 maj) vilket gör det troligt att åtminstone två ex setts under våren.

Höst-vinterfynd: Arten sågs sporadiskt mellan 14 okt och 25 dec. 2 ex den 14/10, annars endast en individ.

Sparvhök *Accipiter nisus*

Fynd under häckningstid tyder på häckningar på tre-fyra lokaler runt sjön.

Duvhök *Accipiter gentilis*

Fynd under häckningstid tyder på häckningar i södra och östra, eventuellt även västra, delarna av sjön.

Brun kärrhök *Circus aeruginosus*

Första vårfynd: 1 2K hane förbifl Almeö 28/3.

Sista höstfynd: 1 1K Dagsnäs 23/10.

Ytterligare information går att läsa i "Häckande kärrhökar i Hornborgasjön 2018".

Blå kärrhök *Circus cyaneus*

Inga vinter- eller sommarfynd under året. Under våren sågs arten mellan 25 mar och 21 apr. Under hösten sågs fåglar mellan 2 sep och 1 nov. 4 ex sågs samtidigt den 16 sep.

Ängshök *Circus pygargus*

1 ad hane rastande Tranum 20-22 juli (Upptäckare: Lotta Berg). 1 ad hane förbifl Vadboden 7/8.

Röd glada *Milvus milvus*

Första vårfynd: 1 ex förbifl Vadboden 14/3.

Sista höstfynd: 1 ex förbifl Fågeludden 24/10.

Det är svårt att veta hur många par som finns runt sjön. Minst ett, men troligtvis flera.

Brun glada *Milvus migrans*

Första vårfynd: 1 ex förbifl. Hångers udde 21.4.

Sista höstfynd: 1 2K+ Södra delen 21/9.

Arten sågs regelbundet under från första vårfyndet till sista höstfyndet. 2 ex sågs vid Tranum den 22 juli.

Havsörn *Haliaeetus albicilla*

Arten sågs regelbundet under hela året. Under vintern fanns det som minst 4 olika individer runt matningen. Under perioden april till augusti sågs flera subadulta individer i sjöområdet under perioden, men då många observationer saknar ålder är det svårt att göra en säker antalsbedömning. Dessutom finns det två häckande par i området. Ytterligare information går att läsa i "Häckande havsörnar i Hornborgasjön 2018". Under hösten räknades som mest in 17 stycken i området samtidigt.

Fjällvråk *Buteo lagopus*

Vinterfynd: 7 ex stationära under januari-februari och 6 ex i december.

Vinterfynden har varit från följande platser (jan-feb/dec): Fäholmen 1/1, Fågeludden 1/1, Hornborgamaden 1/1, Vadboden 2/2, Oranabbe 1/-, Utloppet 1/1.

Ormvråk *Buteo buteo*

Vinterfynd: 12 ex stationära under januari-februari och 5 ex i december.

Vinterfynden har varit från följande platser (jan-feb/dec): Härlingstorp 2/-, Kärrtorp 1/-, Fäholmen -/1, Fågeludden 1/-, Ytterberg 1/1, Hornborgamaden 1/-, Sätunamaden 1/1, Vadboden 4/2, Utloppet 1/-.

Vattenrall *Rallus aquaticus*

Vinterfynd: 1 ex Hornborgamaden 14/1.

Spelande: Fäholmen (1), Utloppet (2), Stenumsviken (1). Dessutom sågs en pulli vid Fågeludden 29 juli. Fyra spelande individer i år.

Figur 5. Vattenrall i skymningen vid Fågeludden. Foto: Lotta Berg

Kornknarr *Crex crex*

Spelande: Kärrtorp (1), Hornborgamaden (1) och Hälsingsgården (1).

Tre spelande individer i år.

Småfläckig sumphöna *Porzana porzana*

Spelande: Hångers udde (1), Vadboden (1) och Stenumsviken (1).

Övriga observationer: 1 ex rastande Trandansen 8/7. 1 1K Hornborgaviken 11-30/8.

Rörhöna *Gallinula chloropus*

Häckande: 1 par sågs vid Ore backar. 1 spelande Fäholmen. 2 1K sågs vid Fågeludden och då en inte var flygkunnig har den således kläckts där.

Sothöna *Fulica atra*

Vårfynd, största antal: 831 ex rastande 7/4.

Höstfynd, största antal: 3 000 ex rastande Ytterberg 30/8.

Även i år mycket låga siffror. Dock högre än förra året.

Trana *Grus grus*

Första vårfynd: 1 ex Trandansen 13/3.

Vinterfynd: 2 ex Södra delen 14-31/12.

Som mest inräknades 24 500 ex. den 7-9 april.

Ytterligare information går att läsa under rubriken ”Rastande tranor vid Hornborgasjön 2018”

Figur 6. Avläsning av färgmärkta tranor görs främst vid Vadboden-Trandansen. Foto: Lotta Berg

Strandskata *Haematopus ostralegus*

Första vårfynd: 2 ex Almeö 7/4.

Sista höstfynd: 1 ex Ytterberg 6/10.

Tofsvipa *Vanellus vanellus*

Vinterfynd: 2 ex Södra delen 27-28/1.

Höstfynd, största antal: 3 372 ex rastande 11/8.

Höstsiffran är den högsta någonsin. 180 fler än 20/8 2011.

Ljungpipare *Pluvialis apricaria*

Första vårfynd: 2 ex rastande Dagsnäs 12/3.

Sista höstfynd: 45 ex str S Mellersta delen 45/10.

Kustpipare *Pluvialis squatarola*

Vårfynd: 1 ex rastande Södra delen 25-27/3. 50 ex str N Almeö 27/5.

Större antal: 62 ad rastande Utloppet 4/8. 31 ex rastande 11/8.

Sista höstfynd: 4 ex förbifl Hångers udde 11/11.

Arten sågs regelbundet under hösten.

Större strandpipare *Charadrius hiaticula*

Första vårfynd: 1 ex rastande Almeö 8/4.

Större vårfynd: 63 ex str N Almeö + 17 ex rastande Södra delen 27/5.

Större höstfynd: 380 ex rastande Utloppet 7/8. 220 ex rastande Ytterberg 14/9. 250 ex rastande Utloppet 18/9.

Sista höstfynd: 5 ex rastande Utloppet 6/10.

Mindre strandpipare *Charadrius dubius*

Första vårfynd: 1 ex Hornborgamaden 21/4.

Småspov *Numenius phaeopus*

Vårfynd: Totalt sågs 16 individer under våren mellan den 28 april och 18 maj. Alla utom en sågs mellan 28/4 och 5/5.

Sommarfynd, större antal: 2 ex str SV Fågeludden 26/7.

Höstfynd: Mellan 3 och 16 augusti sågs 25 individer. Som flest 14 ex str Utloppet 5/8.

Storspov *Numenius arquata*

Första vårfynd: 1 hane förbifl Utloppet 2/4.

Revirhävande: 10 spelande individer/par från följande lokaler; Tranum (1), Kärrtorp (1), Fäholmen (1), Fågeludden (1), Vässtorp (1), Hornborgamaden-Sätunamaden (2), Hångers udde (1), Vadboden (1) och Stenums mader (1).

Sista höstfynd: 3 ex Ytterberg 19/10.

Myrspov *Limosa lapponica*

Vårfynd: 1 ex str N Almeö 27/5.

Sommarfynd: 1 ad hane str Vadboden 28/6. 4 ex str SV Dagsnäs 10/7.

Höstfynd: Arten sågs regelbundet mellan 26/7 och 21/8 samt mellan 15/9 och 22/9. Största flocken: 18 ex str SV Dagsnäs 2/8.

Figur 7. Rastande vadare av blandat slag vid Hornborgaåns mynning på hösten. Foto: Lotta Berg

Rödspov *Limosa limosa*

Vårfynd: 1 ad rastande Fågeludden 24/5.

Sommarfynd: 1 ex rastande Hångers udde 14/6.

Höstfynd: 1 ex rastande Utloppet 5/8. 2 ex förbifl Ytterberg 25/8. 2 ex rastande Tranums mader 6/9. 2 ex rastande Vadboden 9/9. 2 ex rastande Utloppet 18/9. 1 ex rastande Södra Sätunaviken 20/9.

Under hösten sågs totalt 10 ex.

Isländsk rödspov *Limosa limosa islandica*

Höstfynd: 5 1K rastande Hornborgaviken 11-21/8.

Elfte fyndet i sjön. Senast underarten besökte sjön var 2014.

Roskarl *Arenaria interpres*

1 ad rastande Utloppet 7/8. 1 1K rastande Tranums mader 8/9. 1 1K rastande Utloppet 18/9.

Tre fynd under året.

Kustsnäppa *Calidris canutus*

Vårfynd: 32 ad str N Almeö 27/5.

Höstfynd: Arten sågs mellan 24/7 och 18/9. Större flockar: 35 ex rast Utloppet 1-4/8. 35 ex rastande 11/8.

Brushane *Calidris pugnax*

Första vårfynd: 1 ex rastande 21/4.

Höstfynd, största antal: 148 ex rastande 11/8.

Sista höstfynd: 2 1K rastande Ytterberg 20/10.

Inga större antal under våren.

Spovsnäppa *Calidris ferruginea*

Arten sågs mellan 7 juli och 8 september, med tyngdpunkt mellan 29 juli och 12 augusti. Åtminstone 40 individer har setts totalt. Största flock 9 ex rastande Hornborgaviken 11/8.

Mosnäppa *Calidris temminckii*

Första vårfynd: 2 ex rastande Almeö 17/5.

Vårfynd, övriga: 3 ex rastande Vadboden 22/5. 1 ex rastande Trandansen 1/6.

Sista höstfynd: 2 ex rastande Tranums mader 8/9.

Få vårfynd detta år.

Sandlöpare *Calidris alba*

3 ad rastande Utloppet 4-7/8.

En individ försvann tidigt och den 7:e var endast en kvar.

Kärrensäppa *Calidris alpina*

Vårfynd: 1 ex spelande Hornborgamaden 12/5. 1 ex rastande Södra delen 27/5. 2 ex str N Almeö 27/5.

Höstfynd, större antal: 220 ex rastande Utloppet 1/8. 250 ex rastande Utloppet 7/8. 400 ex rastande Utloppet 18/9

Sista höstfynd: 1 ex rastande Fågeludden 17-18/11.

400 ex är en tangering av tidigare högsta antal från 2016 i sjön.

Småsnäppa *Calidris minuta*

3 ex rastande Utloppet 4-5/8. 1 ad rastande Hornborgaviken 11-12/8. 6 ex rastande 25/8. 3 1K rastande Tranums mader 8/9. 1 ex rastande Ytterberg 14/9. 2 ex rastande Getnäsvisken 16/9. 3 ex rastande Fågeludden 22-23/9. 1 ex rastande Ytterberg 22/9.

17 ex rastande under hösten.

Dvärgbeckasin *Lymnocyptes minimus*

Vårfynd: 1 ex rastande Fågeludden 20/4. 1 ex spelande Stora Veka 27/4. 2 ex rastande Almeö 29/4.

Höstfynd: 22 individer såg mellan 2 september och 15 november. Ett högt antal jämfört med de senaste åren. Flest (7) sågs på Ytterberg 21/10.

Dubbelbeckasin *Gallinago media*

Vårfynd: 2 ex spelande Hornborgamaden 5/5-14/5.

Höstfynd: 1 ex rastande Fågeludden 25/8. 2 ex rastande Fågeludden 2-3/9. 1 ex rastande Stora Veka 9/9.

Enkelbeckasin *Gallinago gallinago*

Första vårfynd: 2 ex rastande Utloppet 25/3.

Höstfynd, största antal: 199 ex rastande 15/9.

Sista höstfynd: 1 ex str Trestena 24/11.

Figur 8. Rastande enkelbeckasiner vid Lagunsjön. Foto: Lotta Berg

Smalnäbbad simsnäppa *Phalaropus lobatus*

Vårfynd: 1 par rastande Fågeludden 10/6.

Höstfynd: 1 1K rastande Tranums mader 6-9/9.

Drillsnäppa *Actitis hypoleucos*

Första vårfynd: 2 ex rastande 21/4.

Vårfynd, största antal: 10 ex rastande 5/5.

Höstfynd, största antal: 66 ex rastande 11/8.

Sista höstfynd: 2 ex rastande Fågeludden 13/10.

Högsta antalet i sjön med råge. Tidigare antal var 50 ex från 2013. Höstfyndet är det senaste i Hornborgasjön. Tidigare var det 12 oktober och lustigt nog även det 2013.

Skogssnäppa *Tringa ochropus*

Första vårfynd: 1 ex förbifl Vadboden 2/4.

Vårfynd, största antal: 14 ex rastande 5/5.

Höstfynd, största antal: 13 ex rastande 11/8.

Sista höstfynd: 1 ex Fågeludden 2/9.

Rödbena *Tringa totanus*

Första vårfynd: 1 ex Fågeludden 4/4.

Vårfynd, största antal: 81 ex rastande 5/5.

Sommarfynd, största antal: 30 ex obs i häcktid lämplig biotop Södra delen 9/6.

Höstfynd, största antal: 25 ex rastande 11/8.

Sista höstfynd: 5 ex rastande 15/9.

Grönbena *Tringa glareola*

Första vårfynd: 1 ex rastande Vadboden 19/4.

Vårfynd, största antal: 57 ex rastande 5/5.

Höstfynd, största antal: 350 ex rastande 11/8.

Sista höstfynd: 3 ex rastande Tranums mader 8/9.

Antalet på hösten är det näst högsta rastande antalet observerade i sjön.

Svartsnäppa *Tringa erythropus*

Första vårfynd: 1 ex rastande 21/4.

Sommarfynd, största antal: 20 ex Södra delen 20/6.

Höstfynd, största antal: 47 1K rastande Hornborgaviken 19/8.

Sista höstfynd: 1 ex lockläte Almeö 6/10.

Gluttsnäppa *Tringa nebularia*

Första vårfynd: 5 ex rastande 21/4.

Höstfynd, största antal: 260 ex rastande 11/8.

Sista höstfynd: 2 ex rastande 13/10.

Skrattmåsar *Chroicocephalus ridibundus*

Första vårfynd: Kom in på bred front den 25 mars

Vinterfynd: 2 ex rastande 2/12. 1 ex rastande Ytterberg 9/12. 1 ex rastande Hornborgaviken 15/12.

Ytterligare information går att läsa under rubriken "Häckande skrattmåsar i Hornborgasjön 2018".

Dvärgmåsar *Hydrocoloeus minutus*

Vårfynd: Mellan 21 april och 8 juni sågs arten regelbundet i sjön. Som flest 20 ad Norra delen 7/5.

Sommarfynd: 1 ad Södra delen 23-29/6. 1 ad Fågeludden 26-29/6.

Höstfynd: 1 1K rastande Hornborgaviken 11/8. 1 1K rastande Utloppet 16/8. 1 ex rastande Hornborgaviken 21/8. 1 1K rastande Utloppet 23/8. 1 ex Norra delen 15/9. 2 1K str S Ytterberg 23/9.

Ytterligare information går att läsa under rubriken "Häckande svarttärnor och dvärgmåsar i Hornborgasjön 2018".

Fiskmåsar *Larus canus*

Vårfynd, största antal: 277 ex rastande 7/4.

Havstrut *Larus marinus*

Vårfynd, största antal: 46 ex rastande 7/4.

Sommarfynd: 1 ad förbifl Almeö 3/6. 1 ad förbifl Fågeludden 8/7.

Gråtrut *Larus argentatus*

Sommarfynd: Under sommaren sågs minst 10 ex i sjöområdet.

Vinterfynd, största antal: 560 ex rastande Mellersta delen 2/12.

Silltrut *Larus fuscus*

Vårfynd: 1 ad Tranum 29/4. 1 ad rastande Mellersta delen 5/5. 1 ex rastande Vadboden 8/5.

Sommarfynd: 1 ex Utloppet 29/6.

Skräntärna *Hydroprogne caspia*

Vårfynd: 2 ad Korpaboviken 2/5. 1 ex lockläte Hornborgaviken 3/5. 1 ex Fågeludden 3/5.

Sommar-höstfynd: Första fågeln för sommaren dyker upp den 20 juni. Därefter ses arten regelbundet till 22 september. Som flest finns 32 ex i sjön samtidigt den 11 augusti. Fortsatt höga antal i sjön.

Fisktärna *Sterna hirundo*

Första vårfynd: 1 ex Hångers udde 20/4.

Vårfynd, största antal: 190 ex rastande 5/5.

Höstfynd, största antal: 417 ex rastande 11/8.

Sista höstfynd: 1 1K Ytterberg 23/9. 1 ex rastande Fågeludden 23/9.

Ytterligare information går att läsa under rubriken "Häckande fisktärnor i Hornborgasjön 2018".

Silvertärna *Sterna paradisaea*

Vårfynd: 20 ex Fågeludden 3/5. 2 ex Fågeludden 4/5. 3 ex rastande Hornborgaviken 4/5. 1 ex str N

Mellersta delen 9/5. 2 ex rastande Hångers udde 10/5. 3 ex Vadboden 13/5. 1 ex Fågeludden 14/5. 2 ex Södra delen 15/5. 1 ex rastande Dagsnäs 16/5. 1 ex Fågeludden 26/5.

Svarttärna *Chlidonias niger*

Första vårfynd: 1 ex Fågeludden 7/5.

Sista höstfynd: 4 ex rastande 11/8.

Ytterligare information går att läsa under rubriken "Häckande svarttärnor och dvärgmåsar vid Hornborgasjön 2018".

Kustlabb *Stercorarius parasiticus*

Vårfynd: 3K- str N Fågeludden 2/6.

Höstynd: 1 ex förbifl Fågeludden 22/9.

Skogsduva *Columba oenas*

Spelande: Spelande individer hördes på följande ställen; Stora Veka (1), Trandansen (1), Ore backar (1), Utloppet (1) och Rödemosse (1).

Turkduva *Streptopelia decaocto*

1 ex rastande Tranum 1/3.

Gök *Cuculus canorus*

Första vårfynd: 1 ex spelande Ingatorp 2/5.

Berguv *Bubo bubo*

En misslyckad häckning i sjöområdet.

Kattuggla *Strix aluco*

Inga konstaterade häckningar i år.

Sparvuggla *Glaucidium passerinum*

Spelande: 2 ex spelande Trestena 13/1-31/3.

Övriga fynd: 1 ad ringmärkt Kärragården 24/9.

Ny märkart för sjön.

Hornuggla *Asio otus*

Övriga fynd: 1 ex lockläte Hornborga by 20/4. 1 ex Utloppet 15/5. 1 ex förbifl Stora Bjurum 29/5. 1 ad Vässtorp 3/6. 1 ex Stenums mader 12/7.

Inga häckningar konstaterade.

Jorduggla *Asio flammeus*

Vårfynd: 1 ex förbifl Ytterberg 6/4.

Sommarfynd: 1 ex Utloppet 7/6. 1 ex rastande Stenums mader 14-21/6.

Höstynd: 1 ex Almeö 6/10. 1 ex förbifl. Fågeludden 14/10.

Nattskärre *Caprimulgus europaeus*

Spelande: 2 ex Rödemosse 1-13/6.

Tornseglare *Apus apus*

Första vårfynd: Den 5 maj sågs flera individer på flera platser runt sjön.

Större antal: 1 000 ex rastande Ytterberg 20/6.

Kungsfiskare *Alcedo atthis*

Vinter-vårfynd: 1 ex Jämbron 7-14/1. 2 ex Utloppet 20/1-1/4. 1 ex Tranum 9/2.

Höstynd: 1 ex Jämbron 29/7-13/12. 2 ex Utloppet 16/8-5/12. 3 ex Bosgården 7/10.

Göktyta *Jynx torquilla*

Spelande/revirhävande: Barnasjön (1), Vässtorp (1), Stora Veka (1), Hångers by (1), Hångers udde (3), Dagsnäs (1), Bjärka (1) Ore backar (1) och Utloppet (1).

Övriga observationer: 1 ex förbifl Fäholmen 7/8. 1 1K ringmärktes Kärragården 29/8.

11 spelande individer under året.

Mindre hackspett *Dendrocopos minor*

Spelande/revirhävande: Fäholmen (1), Hångers by (2), Trandansen (1), Dagsnäs (1) och Ore backar (1). Paret vid Trandansen fick ut en unge.

Spillkråka *Dryocopus martius*

Spelande/revirhävande: Trestena (1).

Tornfalk *Falco tinnunculus*

Information om arten går att läsa under rubriken ”Häckande tornfalkar i Hornborgasjön 2018”.

Stenfalk *Falco columbarius*

Inga udda fynd under året. 12 individer av arten sågs mellan perioden 3/4 och 5/5 . Under hösten sågs den mellan 25/8 och 19/10 med 20 ex.

Lärkfalk *Falco subbuteo*

Första vårfynd: 1 ex förbifl. Getnäsudden 28/4.

Större antal: 8 ex Södra delen 8/9. 7 ex Ore backar 15/9.

Ingen säker häckning.

Pilgrimsfalk *Falco peregrinus*

Omöjligt att avgöra hur många som setts under året, då många fynd saknar ålder. Fynd finns dock från alla årets månader.

Törnskata *Lanius collurio*

Första vårfynd: 1 ex obs i häcktid lämplig biotop 15/5.

Sista höstfynd: 1 1K märkt Hornborgamaden 6/10.

Senaste fyndet i sjön någonsin.

Varfågel *Lanius excubitor*

Sista vårfynd: 1 ex Vadboden 7/4.

Första höstfynd: 1 ex rastande Ytterberg 7/10.

Figur 9. Varfågel vid Vässtorpsviken. Foto: Lotta Berg

Sommargylling *Oriolus oriolus*

1 3K- hane förbifl Stenums mader 6/6.

Trettonde fyndet i sjön.

Råka *Corvus frugilegus*

Vinterfynd, största flock, jan-feb: 165 ex rastande Fågeludden 7/1.

Vinterfynd, dec: 1 ex Fågeludden 15/12. 3 ex Ytterberg 25/12. 1 ex Hornborgaviken 26/12.

Högt antal under januari.

Talltita *Poecile montanus*

I slutet av september till mitten av oktober kom en mindre invasion av arten. Bland annat sågs 14 ex str SV vid Ytterberg 6/10.

Skäggmes *Panurus biarmicus*

Vårfynd: 3 ex obs i häcktid, lämplig biotop Utloppet 8/4. 2 ex obs i häcktid, lämplig biotop Dagsnäs 13/5.
Höstoffynd: 2 ex rastande Tranums mader 6/9. 3 ex Utloppet 4/11.

Trädlärka *Lullula arborea*

Sjungande: 1 ex Trestena 14/4-2/6.

Övriga observationer: 1 ex rastande Utloppet 25/3. 3 ex str S Getnäsudden 4/10.

Sånglärka *Alauda arvensis*

Vinterfynd: 2 ex rastande Hångers udde 18/2.

Första vårfynd: 2 ex förbifl Dagsnäs 12/3.

Berglärka *Eremophila alpestris*

3 ex rastande Almeö 13-20/10.

Backsvala *Riparia riparia*

Första vårfynd: 2 ex förbifl Mellersta delen 28/4.

Ladusvala *Hirundo rustica*

Första vårfynd: 1 ex förbifl Ytterberg 7/4.

Större antal: 1 000 ex Dagsnäs 1/9.

Hussvala *Delichon urbicum*

Första vårfynd: 1 ex förbifl Fäholmen 19/4.

Lövsångare *Phylloscopus trochilus*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Utloppet 16/4.

Sent fynd: 1 ex lockläte Järnbron 6/10.

Gransångare *Phylloscopus collybita*

Första vårfynd: Arten kom in på bred front den 7 april.

Sibirisk gransångare *Phylloscopus collybita tristis*

1 ex Utloppet 19/10 (Upptäckare: Musse Björklund och Per Lif).

Första fyndet på denna underart till gransångaren.

Grönsångare *Phylloscopus sibilatrix*

Första vårfynd: 2 ex sjungande Hångers by 30/4.

Tajgasångare *Phylloscopus inornatus*

1 1K ringmärkt Kärragården 16/9 (Upptäckare: Christopher Magnusson).

Första märkta för Hornborgasjön och andra fyndet.

Trastsångare *Acrocephalus arundinaceus*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Utloppet 18/5.

Ytterligare information går att läsa under rubriken ”Trastsångare vid Hornborgasjön 2018”.

Sävsångare *Acrocephalus schoenobaenus*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Fäholmen 21/4.

Busksångare *Acrocephalus dumetorum*

1 par revir Bolums by 30/5-10/6 (Upptäckare: Leif Arvidsson).

En parning observerades, men ingen konstaterad lyckad häckning. Femte fyndet om häckningen 2014 räknas som ett fynd.

Rörsångare *Acrocephalus scirpaceus*

Första vårfynd: 1 hane sjungande Fäholmen 22/4.

Kärrsångare *Acrocephalus palustris*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Utloppet 16/5. 2 ex sjungande Fågeludden 16/5.

Sjungande: 33 ex spelade på följande lokaler; Kärrtorp (2), Bolums by (11), Kärrgården (6), Ytterberg (1), Hornborgamaden (4), Sätunamaden (1), Bosgården (1), Hälsingsgården (1), Hångers udde (1), Vadboden (1) och Stenums mader (4),

Härmsångare *Hippolais icterina*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Ore backar 4/5.

Gräshoppsångare *Locustella naevia*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Gråkappebacken 5/5.

Sjungande: 32 ex spelade på följande lokaler; Trantum (3), Kärrtorp (1), Bjällums by (1), Fäholmen (2), Bolums by (1), Kärrgården (2), Vässtorp (3), Ytterberg (1), Hornborgamaden (4), Almeö (1), Sätunamaden (2), Hälsingsgården (3), Båltorpsmader (1), Hångers udde (2), Dagsnäs (2), och Stenums mader (3).

Flodsångare *Locustella fluviatilis*

1 1K ringmärkt Järnbron 1/9 (Upptäckare: Johan Bergquist).

Första märkta ungfågeln i sjön.

Svarthätta *Sylvia atricapilla*

Första vårfynd: 1 par Utloppet 17/4.

Trädgårdssångare *Sylvia borin*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Trestena 9/5. 2 ex sjungande Ore backar 9/5.

Höksångare *Sylvia nisoria*

3 1K ringmärkt Kärrgården 28/8.

Nummer 6-8 märkta i sjön. Fynd nummer 9-11.

Ärtsångare *Sylvia curruca*

Första vårfynd: 1 ex Utloppet 22/4.

Törnsångare *Sylvia communis*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Kärrgården 1/5.

Brandkronad kungsfågel *Regulus ignicapilla*

2 hane sjungande Utloppet 15-17/4 (Upptäckare Niclas Eklund och Julia Stigenberg). 1 hane sjungande Utloppet 15/5-28/6.

Den andra observationen bedöms vara en av de tidigare. Andra fyndet i sjön. Det tidigare var från 2014.

Rosenstare *Pastor roseus*

1 1K rastande Bolums by 17/10 (Upptäckare Petter Bohman).

Ny art för sjön, nummer 290.

Stare *Sturnus vulgaris*

Vinterfynd, jan-feb: Större flockar fanns runt Sätunamaden och Vadboden.

Större antal: Våldigt många individer sågs under sommaren. Två flockar om 10 000 fåglar sågs, en förbiflygande Båltorpsmader 15/7 och en rastande Fågeludden 9/8.

Ringtrast *Turdus torquatus*

1 hane Bjällum 14/4. 1 hane rastande Almeö 19/4. 1 ad hane rastande Hångers udde 20/4. 1 honf rastande Hångers udde 21/4. 1 honf rastande Trestena 21/4.

Totalt sågs fem individer under våren.

Grå flugsnappare *Muscicapa striata*

Första vårfynd: 1 ex obs i häcktid, lämplig biotop Hångers udde 1/5.

Blåhake *Luscinia svecica*

Ringmärkta: Järnbron (3) och Fågeludden (2).

Övriga observationer: 1 honf rastande Ytterberg 30/8. 1 ex lockläte Ytterberg 2/9. 1 1K Tranums mader 6/9. 1 ex rastande Utloppet 7/9. 1 1K hona + 2 ex rastande Tranums mader 8/9. 1 ex lockläte Dagsnäs 13/9. Förmodligen minst 13 rapporterade individer under året. En mycket hög siffra.

Näktergal *Luscinia luscinia*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Bolums by 28/4.

Sjungande: 36 ex spelade på följande lokaler; Tranum (2), Kärrtorp (1), Fåholmen (2), Bolums by (8), Getnäsudden (1), Fågeludden (1), Vässtorp (4), Hornborgamaden (2), Bosgården (2), Båltorpsmader (1), Vadboden (1) och Utloppet (11).

Svartvit flugsnappare *Ficedula hypoleuca*

Första vårfynd: 1 hane sjungande Bjällums by 27/4.

Svart rödstjärt *Phoenicurus ochrorus*

1 3K+ hane rastande Kärragården 7/4. 1 2K hane rastande Bosgården 15/4. 1 hona Stora Bjurum 24/5. Tre fynd under året, men inget som tyder på häckning.

Rödstjärt *Phoenicurus phoenicurus*

Första vårfynd: 1 hane ringmärkt Kärragården 22/4.

Buskskvätta *Saxicola rubetra*

Första vårfynd: 1 ad hane Dagsnäs 17/4.

Stenskvätta *Oenanthe oenanthe*

Första vårfynd: 1 hane + 1 hona rastande Hångers udde 7/4.

Strömstare *Cinclus cinclus*

Vinter-vårfynd: Upp till 3 ex vid Hornborga bro mellan 14/1 till 1/4. 1 Utloppet 22/2 och 1 Tranum 3/3.

Vinterfynd, dec: 1 ex Hornborga bro 1-30/12.

Figur 10. Strömstare i Hornborgaån. Foto: Lotta Berg

Gulärta *Motacilla flava*

Första vårfynd: 1 ex förbifl Fågeludden 15/4.

Större antal: 800 ex rastande Almeö 1/9.

Forsärta *Motacilla cinerea*

Första vårfynd: 1 ex förbifl Vadboden 25/3. 1 ex rastande Utloppet 25/3.

Vinterfynd: 1 ex rastande Hornborga bro 30/11-15/12.f

Sädesärta *Motacilla alba*

Första vårfynd: 1 ex str N Utloppet 25/3.

Ängspiplärka *Anthus pratensis*

Vinterfynd, jan: 2 ex rastande Hornborgamaden 17/1.

Första vårfynd: 1 ex förbifl Vadboden 20/3.

Vinterfynd, dec: 1 ex rastande Fågeludden 2/12. 1 ex lockläte Utloppet 3-5/12. 2 ex Sätunamaden 8/12. 2 ex rastande Fågeludden 31/12.

Trädpiplärka *Anthus trivialis*

Första vårfynd: 1 ex Hångers udde 20/4.

Rödstrupig piplärka *Anthus cervinus*

1 ex förbifl Utloppet 23/8. 1 ex rastande Fågeludden 2/9. 1 ex rastande Tranums mader 6/9. 1 ex lockläte Hornborgamaden 9/9. 1 ex Dagsnäs 14/9. 1 ex rastande Rönäs 14/9. 1 ex rastande Ytterberg 15-16/9. 1 ex rastande Ytterberg 23-25/9.

8 individer om hösten.

Skärpiplärka *Anthus petrosus*

Vårfynd: 1 ex rastande Fågeludden 14/4. 1 ex förbifl Fågeludden 14/4. 1 ex förbifl Fågeludden 19/4. 1 ex rastande Almeö 22/4.

Höstfynd: 1 ex rastande Almeö 17/11.

Rosenfink *Carpodacus erythrinus*

Första vårfynd: 1 ex sjungande Fäholmen 13/5.

Sjungande: 15 ex spelade på följande lokaler; Tranum (1), Kärrtorp (1), Fäholmen (1), Fågeludden (1), Ytterberg (3), Almeö (1), Stora Veka (1), Hångers udde (2), Dagsnäs (1), Trestena (1), Utloppet (1) och Rödemosse (1).

Övriga fynd: 1 honf Fäholmen 25/7. 1 ex ringmärkt Järnbron 6/9.

Vinterhämpling *Linaria flavirostris*

Vinterfynd, jan: 8 ex Almeö 7/1. 100 ex rastande Ytterberg 13/1.

Vinterfynd, dec: 3 ex förbifl Fågeludden 2/12. 3 ex förbifl Ytterberg 2/12. 3 ex förbifl Fågeludden 9/12. 100 ex förbifl Ytterberg 12/12. 40 ex Stora Bjurum 13/12. 8 ex rastande Fågeludden 21/12.

Hämpling *Linaria cannabina*

Större antal: 250 ex Ytterberg 25/9.

Brunsiska *Carduelis flammea cabaret*

Vinterfynd, jan: 3 ex Kärrgården 20-23/1.

Höstfynd: 1 ex ringmärkt Kärrgården 4/10. 1 ex ringmärkt Kärrgården 20/10.

Snösiska *Carduelis flammea exilipes*

Vinterfynd, jan-feb: 1 ad hane rastande Almeö 17/1. 1 2K hane Stora Veka 10-11/2.

Vinterfynd, nov-dec: 1 ad hane rastande Ytterberg 17-23/11. 2 1K rastande Fågeludden 31/12.

Större korsnäbb *Loxia pyropsittacus*

3 ex förbifl Kärrgården 20/10. 3 ex förbifl Vadboden 20/10. 1 ex förbifl Ytterberg 4/11.

Mindre korsnäbb *Loxia curvirostra*

Spelände: 1 ex Hångers by 4/2. 1 ex Korpabo 22/4. 1 ex Hångers by 30/4.

Steglits *Carduelis carduelis*

Höstfynd, större antal: 150 ex Dagsnäs 24/9.

Vinterfynd, dec, större antal: 140 ex rastande Almeö 13/12.

Sävspurv *Emberiza schoeniclus*

Vinterfynd, jan: 1 ex Norra delen 21/1.

Vinterfynd, dec: 1 ex rastande Almeö 2/12.

Lappspurv *Calcarius lapponicus*

Höstfynd: 2 ex rastande Ytterberg 14-15/9. 1 ex rastande Utloppet 18/9. 1 ex rastande Fågeludden 23/9. 1 ex förbifl Ytterberg 24/9.

Snöspurv *Plectrophenax nivalis*

Vinterfynd, jan-feb: 1 ex Vadboden 6/1. 2 ex förbifl Utloppet 20/2.

Vårfynd: 4 ex Södra delen 15-16/3. 1 ex förbifl Dagsnäs 28/3.

Höstfynd: Sågs regelbundet i sjön från 19 oktober till 25 november. Större flockar fanns runt Ytterberg (55), Almeö (54) och Utloppet (40).

Vinterfynd, dec: 2 ex förbifl Utloppet 5/12. 2 ex Sätunamaden 8/12. 4 ex rastande Ytterberg 9/12.

Figur11. Rastande tranor nedanför Kärrtorps mader. Foto: Lotta Berg.

Spetssköldbladfotingen vid Hornborgasjön 2018

Petter Bohman

Den 14 maj 2016 påträffades det starkt hotade kräftdjuret spetssköldbladfoting i ett tillfälligt småvatten i Bolum, strax öster om Hornborgasjön. Fyndet gjordes nattetid då jag var ute och letade efter grodor och salamandrar inför en exkursion i Naturums regi dagen därpå.

I pannlampas sken såg jag plötsligt flera tiotals märkliga kräftdjur som långsamt och lite vingligt simmade runt i det knappt halvmeterdjupa vattnet. Djuren, som var 3-4 cm långa, hade en brunaktig, oval sköld på ovansidan och en lång svans som stack ut baktill. Associationerna gick direkt till miniatyrversioner av de sydostasiatiska dolksvansarna. Jag fångade in och fotograferade ett par exemplar av dessa märkliga varelser, som jag då inte riktigt visste vad det var. Väl hemma gick jag igenom min litteratur och sökte på nätet. Ganska snart stor det klart att det rörde sig om den mycket sällsynta arten spetssköldbladfoting (*Lepidurus apus*).

Figur 1. En av spetssköldbladfotingarna som hittades i Bolum 14 maj 2016. Foto: Petter Bohman

Spetssköldbladfotingen är en av tre svenska arter i den uråldriga kräftdjursordningen *Notostraca* (sköldbladfoting). En djurgrupp vars arter varit mer eller mindre oförändrade i ett par hundra miljoner år och därmed är några av de äldsta nu levande arterna på jorden. De två andra sköldbladfotingarna i landet är hästskoräkan, som förekommer i våtar på Ölands alvar och fjällsköldbladfotingen som lever i fiskfria vatten i ovanför trädgränsen i våra fjälltrakter. Arten spetssköldbladfoting påträffas ytterst sällsynt i södra Sveriges tillfälliga vattensamlingar i solexponerade lägen, gärna i naturbetesmarker. Sedan mitten av 1800-talet har endast ett 20-tal fynd registrerats i landet och endast en handfull av dessa har gjorts efter 1950.

Förutom att vara ett urtidsdjur med anor från tiden då de första dinosaurierna vandrade på vår jord har spetsköldbladfotingen också en lite märklig biologi. Livsmiljön verkar huvudsakligen utgöras av tillfälliga vattensamlingar som bildas på våren och som sedan torkar ut under sommaren.

Orsaken till att den bara finns i tillfälliga vatten är att den är mycket känslig för predation av fisk. I permanenta vatten etablerar sig ofta fiskbestånd och då slås spetsköldbladfotingen snabbt ut. I dessa småvatten kläcks djuren tidigt på våren och växer till snabbt i det varma vattnet. Sentida svenska fynd har gjorts under april och maj månad. När individerna blivit fullstora förökar sig spetsköldbladfotingen genom partenogenes, dvs. jungfrufödelse. Arten verkar sakna hanar, åtminstone i norra Europa. Äggen sitter fästa under den stora skölden och lossnar i slutskedet av djurets liv. När vattnet torkar ut blir äggen liggande i bottenlammet där de går in i ett vilostadium. I detta stadium är äggen mycket tåliga och klar av både infrysning, uttorkning och höga sommartemperaturer. Denna äggdvala kan vara i upp till 20 år utan att ägget verkar ta skada. När vattensamlingen åter fylls kläcks äggen och livscykeln kan börja om.

På lokalen i Bolum har flera tiotals individer setts varje vår sedan första fyndet 2016. Alla observationer har gjorts nattetid, trots idogt sökande genom vattenhåvning även dagtid. Det verkar som att åtminstone de vuxna djuren är tydligt nattaktiva.

Det vore mycket intressant att framgent undersöka om spetsköldbladfotingen har fler förekomster runt Hornborgasjön. Om du känner till någon solexponerad plats som brukar översvämmas i april-maj så gå dit en majnatt och leta; kanske har du turen att möta detta urtidsdjur. Rapportera då gärna fyndet via ArtPortalen.

Meddelanden från Hornborgasjöns fältstation

- Nr 1 Karlsson, A. & Svanberg, P.O. 1984. Hornborgasjöns tranor 1983. Hornborga-dokument nr 5. Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Nr 2 Hornborgasjöns fältstation. 1984. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1983. Hornborga-dokument nr 7. Statens naturvårdsverk & Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Nr 3 Hornborgasjöns fältstation. 1985. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1984. Hornborga-dokument nr 9. Statens naturvårdsverk & Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Nr 4 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1985. Meddelande nr 4 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 23.
- Nr 5 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1986. Meddelande nr 5 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 24.
- Nr 6 Hornborgasjöns fältstation. 1989. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1987. Hornborga-dokument nr 17. Statens naturvårdsverk & Länsstyrelsen i Skaraborgs län.
- Nr 7 Hermansson, C. & Lindgren, L.G. 1988. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1987. Grus 14: 37-58.
- Nr 8 Fält, P. & Hermansson, C. 1989. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1988. Grus 15(4): 1-28.
- Nr 9 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1988. Meddelande nr 9 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 19.
- Nr 10 Hornborgasjöns fältstation. 1994. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1989. Meddelande nr 10 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 21.
- Nr 11 Fält, P. 1991. Pilgrimsfalken tillbaka i Skaraborgs län. Skaraborgsnatur 28: 33-37.
- Nr 12 Fält, P. 1992. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1991. Grus 18(2): 15-25.
- Nr 13 Fält, P. 1991. Projekt svarthalsad dopping i Hornborgasjön. Svarthaken 14: 17-22.
- Nr 14 Pettersson, B., Fält, P. & Johansson, O.C. 1993. Övervakning av Sveriges fågelpopulationer genom häckningsbiologiska studier – exempel brun kärnhök. Vår Fuglefauna, suppl. 1: 82-85.
- Nr 15 Hornborgasjöns fältstation 1995. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1990. Meddelande nr 15 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 25.
- Nr 16 Fält, P. 1992. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1992. Grus 19(2): 1-14.
- Nr 17 Karlsson, T & Abrahamsson, Å. 1992. Holkprojektet 1991-1992. Grus 19(2): 18-23.
- Nr 18 Lindblad, A. 1992. Pilgrimsfalkutsättning 1992. Grus 19(2): 25-27.
- Nr 19 Fält, P. 1994. Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 1993. Grus 20(3): 1-15.
- Nr 20 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1991. Meddelande nr 20 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 26.
- Nr 21 Amandusson, A. 1996. Fjärilar vid Hornborgasjön. Inventeringsrapport 1998-1993. Meddelande nr 21 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 27.
- Nr 22 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1992. Meddelande nr 22 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 28.
- Nr 23 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1993. Meddelande nr 23 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 29.
- Nr 24 Hornborgasjöns fältstation 1996. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1994. Meddelande nr 24 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 30.
- Nr 25 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1995. Meddelande nr 25 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 31.
- Nr 26 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1996. Meddelande nr 26 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 32.
- Nr 27 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1997. Meddelande nr 27 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 33.
- Nr 28 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1998. Meddelande nr 28 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 34.
- Nr 29 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1999. Meddelande nr 29 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 35
- Nr 30 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2000. Meddelande nr 30 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 36.

- Nr 31 Hornborgasjöns fältstation 2002. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2001. Meddelande nr 31 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 37.
- Nr 32 Hornborgasjöns fältstation 2003. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2002. Meddelande nr 32 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 38.
- Nr 33 Hornborgasjöns fältstation 2004. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2003. Meddelande nr 33 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 39.
- Nr 34 Hornborgasjöns fältstation 2005. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004. Meddelande nr 34 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 40.
- Nr 35 Hornborgasjöns fältstation 2006. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2005. Meddelande nr 35 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 41.
- Nr 36 Hornborgasjöns fältstation 2007. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2006. Meddelande nr 36 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 42.
- Nr 37 Hornborgasjöns fältstation 2008. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2007. Meddelande nr 37 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 43.
- Nr 38 Hornborgasjöns fältstation 2009. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2008. Meddelande nr 38 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 44.
- Nr 39 Hornborgasjöns fältstation 2010. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2009. Meddelande nr 39 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 45.
- Nr 40 Pettersson, B. & Abrahamsson, Å. 2010. Kärrhökar i Hornborgasjön före och efter restaureringen (sid 4-8), Rastande simfåglar i Hornborgasjön 2009 (sid 12-17) och Hornborgasjöns fältstation – ett snart 30-årigt centrum för naturvetenskaplig forskning vid Hornborgasjön. Grus 3.
- Nr 41 Grågåsen (Anser anser) vid Hornborgasjön. Grus 14(2): 14-18.
- Nr 42 Hornborgasjöns fältstation 2012. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2010. Meddelande nr 42 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 46.
- Nr 43 Hornborgasjöns fältstation 2013. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2011. Meddelande nr 43 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 47.
- Nr 44 Hornborgasjöns fältstation 2017. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2012. Meddelande nr 44 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 48.
- Nr 45 Hornborgasjöns fältstation 2017. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2013. Meddelande nr 45 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 49.
- Nr 46 Hornborgasjöns fältstation 2016. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2014. Meddelande nr 46 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 50.
- Nr 47 Hornborgasjöns fältstation 2017. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2015. Meddelande nr 47 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 51.
- Nr 48 Hornborgasjöns fältstation 2017. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2016. Meddelande nr 48 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 52.
- Nr 49 Hornborgasjöns fältstation 2018. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2017. Meddelande nr 49 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 53.
- Nr 50 Hornborgasjöns fältstation 2019. Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2018. Meddelande nr 50 från Hornborgasjöns fältstation. Hornborga-dokument nr 54.

Hornborga-dokument

Nr 1	Klimatdata och hydrologiska data för 1981. Arbetshandling	
Nr 2	Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1981. Arbetshandling	1982
Nr 3	Översiktlig vegetationskartering av Hornborgasjön. Olle Nordell	1982
Nr 4	Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1982. Skaraborgs läns ornitologiska förening	1984
Nr 5	Hornborgasjöns tranor 1983 Alf Karlsson & P-O Swanberg	1984
Nr 6	Hornborgasjöns restaurering. Geologisk och hydrologisk utvärdering av grundundersökningar.	1984
Nr 7	Ornitologiska undersökningar i Hornborgasjön 1983. Hornborgasjöns fältstation	1984
Nr 8	Fröbanken i Hornborgasjön. Jerry Skoglund & Håkan Hytteborn	1985
Nr 9	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1984. Hornborgasjöns fältstation.	1985
Nr 10	Emil Lindegren 1905. Beskrifning af Hornborgasjöns naturförhållanden och fanerogamvegetation. Rudolf Söderberg 1905. Berättelse öfver tre månaders vistelse vid Hornborgasjön i ornitologiskt syfte. Sommaren 1905.	1985
Nr 11	Fiskeribiologiska undersökningar i Hornborgasjön 1983. Arne Johlander	1986
Nr 12	Storklaren – Hornborgasjön. Limnologiska undersökningar 1981-1985. Eva Willén, Susanna Hajdu & Gunnar Persson	1986
Nr 13	Hornborgasjöns fåglar. Benny Lönn, Christan Lundgren & Eriksson	1987
Nr 14	Hornborgasjöns fåglar från 1860 till 1985. Christian Lundgren & Benny Lönn	1989
Nr 15	Hornborgasjön. Fiskeribiologiska undersökningar 1984-86. Arne Johlander	1989
Nr 16	Människan och Hornborgasjön. Agrara livsformer runt Hornborgasjön. Lars Strömberg	1989
Nr 17	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1987. Hornborgasjöns fältstation.	1989
Nr 18	Ratande tranor vid Hornborgasjön – utnyttjande av jordbruksmarkerna våren och hösten 1988. Åke Berg & Christian Lundgren	1990
Nr 19	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1988. Hornborgasjöns fältstation.	1990
Nr 20	Översiktlig vegetationskartering av Hornborgasjön 1988. Peder Fält	1990
Nr 21	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1989. Hornborgasjöns fältstation.	1990
Nr 22	Hornborgasjön – då, nu och sedan. En kartpresentation. Lake Hornborga – past, present and future. A presentation by maps. Tomas Hertzman & Torsten Larsson	1990
Nr 23	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1985. Hornborgasjöns fältstation.	1991
Nr 24	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1986. Hornborgasjöns fältstation.	1991
Nr 25	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1990. Hornborgasjöns fältstation.	1995
Nr 26	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1991. Hornborgasjöns fältstation.	1995

Nr 27	Fjärilar vid Hornborgasjön. Inventeringsrapport 1988-1993. Anders Amandusson	1996
Nr 28	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1992. Hornborgasjöns fältstation.	1996
Nr 29	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1993. Hornborgasjöns fältstation.	1996
Nr 30	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1994. Hornborgasjöns fältstation.	1996
Nr 31	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1995. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 32	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1996. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 33	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1997. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 34	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1998. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 35	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 1999. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 36	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2000. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 37	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2001. Hornborgasjöns fältstation.	2002
Nr 38	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2002. Hornborgasjöns fältstation.	2003
Nr 39	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2003. Hornborgasjöns fältstation.	2004
Nr 40	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2004. Hornborgasjöns fältstation.	2005
Nr 41	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2005. Hornborgasjöns fältstation.	2006
Nr 42	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2006. Hornborgasjöns fältstation.	2007
Nr 43	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2007. Hornborgasjöns fältstation.	2008
Nr 44	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2008. Hornborgasjöns fältstation.	2009
Nr 45	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2009. Hornborgasjöns fältstation.	2010
Nr 46	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2010. Hornborgasjöns fältstation.	2012
Nr 47	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2011. Hornborgasjöns fältstation.	2013
Nr 48	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2012. Hornborgasjöns fältstation.	2017
Nr 49	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2013. Hornborgasjöns fältstation.	2017
Nr 50	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2014. Hornborgasjöns fältstation.	2016
Nr 51	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2015. Hornborgasjöns fältstation.	2017
Nr 52	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2016. Hornborgasjöns fältstation.	2017
Nr 53	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2017. Hornborgasjöns fältstation.	2018
Nr 54	Biologiska undersökningar i Hornborgasjön 2018. Hornborgasjöns fältstation.	2019

Innehåll

- 6 Verksamheten vid Hornborgasjöns fältstation 2018
Lotta Berg
- 9 Väder och vatten vid Hornborgasjön 2018
Peder Hedberg Fält
- 11 Natura 2000-inventeringar vid Hornborgasjön 2018
Åke Abrahamsson
- 18 Rastande simfåglar i Hornborgasjön 2018
Åke Abrahamsson
- 30 Doppingar i Hornborgasjön 2018
Peder Hedberg Fält
- 34 Häckande kärrhökar i Hornborgasjön 2018
Bengt Pettersson
- 35 Häckande havsörn vid Hornborgasjön 2018
Bengt Pettersson
- 36 Rastande tranor vid Hornborgasjön 2018
Clas Hermansson & Bertil Johansson
- 42 Grågåsen vid Hornborgasjön 2018
Clas Hermansson & Christopher Magnusson
- 45 Häckande tornfalk vid Hornborgasjön 2018
Åke Abrahamsson
- 47 Svanarna i Hornborgasjön 2018
Åke Abrahamsson
- 52 Skratmåsen i Hornborgasjön 2018
Åke Abrahamsson
- 55 Häckande fisktärnor i Hornborgasjön 2018
Lotta Berg & Christopher Magnusson
- 57 Häckande svarttärnor och dvärgmåsar i Hornborgasjön 2018
Peder Hedberg Fält
- 60 Trastsångare i Hornborgasjön 2018
Albin Torsson
- 62 Häckfågelfaunan vid Vallen, Hornborgasjön 2018
Janne Pettersson
- 66 Ringmärkningsverksamheten vid Hornborgasjön 2018
Christopher Magnusson
- 79 Fågelobservationer vid Hornborgasjön 2018
Magnus Hallgren & Christopher Magnusson
- 99 Spetsköldbladfotingen vid Hornborgasjön 2018
Petter Bohman